

UZASADNIENIE

I. Część ogólna – wyjaśnienie potrzeby i celu wydania ustawy

Celem projektowanej ustawy jest pełne wdrożenie do polskiego porządku prawnego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym (dalej jako „dyrektywa CRM”). Dyrektywa CRM weszła w życie z dniem 9 kwietnia 2014 r., a termin jej implementacji upłynął w dniu 10 kwietnia 2016 r.

Przedmiotem dyrektywy CRM jest harmonizacja zasad działalności organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, czyli przede wszystkim prawami do utworów, artystycznych wykonań, fonogramów i wideogramów (w pewnym zakresie zbiorowo zarządzane są także prawa do wydań książek i prasy). Organizacje te pełnią istotną rolę przy wykonywaniu powyższych praw wyłącznych, w szczególności w sytuacjach, w których masowy charakter korzystania z chronionych nimi treści uniemożliwia lub znacząco utrudnia zawarcie indywidualnych umów ze wszystkimi uprawnionymi. W takiej sytuacji legalna eksploatacja utworów oraz przedmiotów praw pokrewnych na masową skalę jest możliwa właśnie dzięki instytucji zbiorowego zarządu. Dostrzeżono to już w połowie XIX wieku, kiedy to we Francji powstały pierwsze organizacje zbiorowego zarządzania, których celem było kontrolowanie publicznych wykonań utworów. Najstarszą polską organizacją jest Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, utworzone w 1918 r. (wówczas pod nazwą Związek Autorów i Kompozytorów Scenicznych)¹. Potrzeba istnienia organizacji wzrastała wraz z pojawianiem się nowych form masowej eksploatacji twórczości, takich jak nadawanie, reemisja, powszechnie dostępne kopiowanie i nagrywanie czy wreszcie digitalizacja i udostępnianie w internecie, które były sukcesywnie obejmowane ochroną prawnoautorską, a także wraz z powstawaniem nowych kategorii praw wyłącznych. Rola organizacji rosła więc także wraz z poszerzaniem się kręgu użytkowników dóbr chronionych, którzy mogli eksploatować je w różny sposób.

Stanu tego nie zmienia nawet obecny rozwój technologii cyfrowych. Pomimo, że w pewnym stopniu technicznie możliwe staje się indywidualne zarządzanie własnymi prawami z wykorzystaniem narzędzi informatycznych, to jednak opcja ta pozostaje realnie dostępna i opłacalna tylko dla największych uczestników rynku (np. koncernów muzycznych). Jednocześnie znaczna część uprawnionych nie dysponuje środkami ani strukturą organizacyjną niezbędnymi do licencjonowania oraz stałego monitorowania wykorzystania – zarówno w sposób legalny jak i nielegalny – swojego repertuaru na całym świecie. Muszą oni więc polegać na usługach świadczonych przez profesjonalnych pośredników, wyspecjalizowanych w

¹ http://www.zaiks.org.pl/82,30,dzialalnosc_zaiks-u.html

zarządzaniu dużymi zbiorami praw na skalę masową. Równocześnie z perspektywy użytkowników zbiorowy zarząd jest instrumentem znacząco ułatwiającym legalną eksploatację i dostęp do chronionych dóbr, w szczególności jeśli skutecznie umożliwia nabycie licencji na korzystanie z utworu w określony sposób w jednym miejscu. W konsekwencji organizacje zbiorowego zarządzania stały się nieodzownym elementem obrotu licencyjnego i ochrony praw wyłącznych, przy czym skala i sposób wykorzystania mechanizmów zbiorowego zarządu są zróżnicowane między poszczególnymi państwami w zależności od rodzaju chronionych treści i sposobu ich eksploatacji. Zbiorowy zarząd jest powszechnie wykorzystywany przy zarządzaniu prawami autorskimi do muzyki, natomiast w różnym stopniu – zależnie od wykształconej w danym kraju praktyki i tradycji prawnej – w sektorach audiowizualnym, wydawniczym czy sztuk wizualnych.

Podstawowym zadaniem organizacji jest udzielanie licencji i pobór wynagrodzeń od użytkowników, a następnie podział i wypłata zainkasowanych środków pomiędzy uprawnionych. Organizacje działają co do zasady na podstawie powierzenia praw albo upoważnienia udzielonego przez uprawnionych, ale w wielu przypadkach – dla zapewnienia możliwości korzystania z szerokiego czy wręcz globalnego repertuaru – przepisy prawa uprawniają organizacje do reprezentowania także repertuaru niepowierzonego (tzw. rozszerzony skutek licencji). Z uwagi na terytorialny charakter prawa autorskiego działalność organizacji jest zazwyczaj ograniczona do terytorium jednego państwa, a repertuar zagraniczny reprezentują one na podstawie umów zawartych ze swoimi odpowiednikami z innych krajów (dopiero w erze cyfrowej zaczęły powstawać mechanizmy licencji wieloterytorialnych² na potrzeby udostępniania treści w internecie, mając na uwadze jego ponadgraniczny charakter). Wiele organizacji – poza zbiorowym zarządem *sensu stricto* – prowadzi też działalność w zakresie wsparcia socjalnego i upowszechniania kultury.

W Europie funkcjonowanie organizacji zbiorowego zarządzania stało się tak naturalne, że przepisy dyrektyw, którymi od 1991 r. dokonywana jest harmonizacja prawa autorskiego i praw pokrewnych, uznawały istnienie organizacji za rzecz oczywistą³. W konsekwencji w żadnym z przypadków, w których ustawodawca europejski odwoływał się do pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania, nie wprowadzano równoczesnego obowiązku zapewnienia, aby uprawnieni w poszczególnych państwach członkowskich byli przez takie organizacje reprezentowani. Nie było to ani możliwe, ani konieczne biorąc pod uwagę, że tradycyjnie organizacje zbiorowego zarządzania są dobrowolnymi zrzeszeniami uprawnionych, działającymi na zasadach *non-profit* w obszarach, w których indywidualne administrowanie prawami okazało się nieefektywne czy wręcz niemożliwe.

W dwóch przypadkach w prawie UE zdecydowano się nawet na wprowadzenie obligatoryjnego pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania. Pierwszy z nich dotyczy udzielania licencji

² W obszarze muzyki np. porozumienie IFPI Simulcasting (zawarte w 2000 r. obowiązujące do dziś), porozumienie z Santiago (również zawarte w 2000 r. ale w 2004 r. zanegowane przez Komisję Europejską) oraz platformy CELAS i PAECOL (umożliwiające nabycie licencji wieloterytorialnej na katalogi EMI i SONY), a także mechanizm OnLineArt dotyczący praw do sztuk wizualnych (utworzony w 2002 r. i działający do dziś).

³ A. Schierholz [w:] M. M. Walter, S. von Lewinski (red.), *European Copyright Law. A Commentary*, Oxford 2010, str. 1150.

na reemisję utworów i przedmiotów praw pokrewnych w sieciach kablowych (art. 9 dyrektywy Rady nr 93/83/EWG z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarne oraz retransmisji drogą kablową)⁴. Taka licencja obejmuje też uprawnionych, którzy nie powierzyli praw żadnej organizacji. Wtedy też, na potrzeby powyższej regulacji, zdefiniowano organizację zbiorowego zarządzania jako „każdą organizację, której jedynym celem lub jednym z głównych celów jest zarządzanie i administrowanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi” (art. 1 ust. 4 ww. dyrektywy). Definicja ta była dość ogólna, uwzględniająca zróżnicowane formy organizacyjne zbiorowego zarządu w Europie, gdyż wówczas ich nawet minimalna harmonizacja nie była celem cytowanej dyrektywy⁵.

Poza tym państwa członkowskie są zobowiązane zapewnić, aby za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania wykonywane było prawo do dodatkowego wynagrodzenia wypłacanego artystom wykonawcom przez producentów fonogramów (art. 3 ust. 2d dyrektywy 2006/116/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie czasu ochrony prawa autorskiego i niektórych praw pokrewnych – wersja ujednolicona).

Natomiast w odniesieniu do niektórych innych sposobów eksploatacji utworów lub przedmiotów praw pokrewnych prawo UE wskazuje na możliwość lub zasadność wprowadzenia pośrednictwa organizacji przez państwa członkowskie. Uczyniono to w odniesieniu do:

- udzielania licencji na nadania satelitarne (wskazując przy tym, że mogą to być licencje o charakterze rozszerzonym – art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy 93/83/EWG);
- wykonywania prawa do stosownego wynagrodzenia należnego twórcy lub wykonawcy z tytułu najmu egzemplarza fonogramu lub filmu (art. 5 ust. 3 i 4 dyrektywy 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej – wersja ujednolicona);
- wykonywania prawa do wynagrodzenia z tytułu *droit de suite* (art. 6 ust. 2 dyrektywy 2001/84/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 września 2001 r. w sprawie prawa autora do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży oryginalnego egzemplarza dzieła sztuki);
- nabywania przez nadawców radiowych lub telewizyjnych licencji na korzystanie z muzyki na potrzeby udostępniania programów w usługach „na żądanie” (motyw 26 preambuły dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja

⁴ We wrześniu 2016 r. Komisja Europejska zaproponowała rozszerzenie tej zasady na inne sposoby reemisji dokonywanej w zamkniętych sieciach (projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego przepisy dotyczące wykonywania praw autorskich i praw pokrewnych mające zastosowanie do niektórych transmisji *online* prowadzonych przez organizacje radiowe i telewizyjne oraz do retransmisji programów telewizyjnych i radiowych, dokument COM(2016) 594 *final*).

⁵ *European Copyright Law...*, str. 1150-1151.

2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym);

- korzystania z utworów niedostępnych w obrocie handlowym (motyw 4 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/28/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie niektórych dozwolonych sposobów korzystania z utworów osieroconych)⁶.

Nie wyklucza to również innych sytuacji, w których państwa członkowskie mogą uznać za konieczne wprowadzenie mechanizmów zbiorowego zarządu, takich jak obowiązkowe pośrednictwo organizacji czy rozszerzone licencje zbiorowe, przy czym ich szczegółowe uregulowanie pozostawiono do decyzji krajowego ustawodawcy (co potwierdza motyw 18 preambuły dyrektywy 2001/29/WE oraz motyw 24 preambuły dyrektywy 2012/28/UE). Organizacje zbiorowego zarządzania zostały ponadto uznane za podmioty uprawnione do występowania z roszczeniami w przypadku naruszeń praw autorskich i praw pokrewnych (art. 4 ust. 1 lit. c dyrektywy 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej).

Polska ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 666 ze zm., powoływana dalej jako „pr. aut.”) wprowadza obowiązkowe pośrednictwo organizacji w następujących sytuacjach: wypłaty opłat stanowiących rekompensatę z tytułu dozwolonego użytku prywatnego (art. 20 i 20¹), korzystania przez nadawców radiowych i telewizyjnych z drobnych utworów muzycznych i słowno-muzycznych poprzez ich nadawanie i udostępnianie w internecie (art. 21), reemitowania utworów w sieciach kablowych (art. 21¹), zapłaty wynagrodzenia z tytułu udostępniania utworów w internecie w ramach dozwolonego użytku informacyjnego (art. 25 ust. 4), wypłaty wynagrodzenia za użyczenie egzemplarzy utworów przez biblioteki publiczne (art. 35¹), zapłaty dodatkowego wynagrodzenia z tytułu niektórych sposobów korzystania z utworów audiowizualnych (art. 70 ust. 3) oraz zapłaty przez producentów fonogramów dodatkowego wynagrodzenia dla artystów wykonawców (art. 95³). Natomiast mechanizm oparty na rozszerzonych licencjach zbiorowych wprowadzono w odniesieniu do korzystania z utworów niedostępnych w obrocie handlowym (art. 35¹⁰). Istotna skala wykorzystania instrumentów zbiorowego zarządu jest charakterystyczna dla systemów prawa autorskiego w całej UE.

Powszechność pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania, które dodatkowo w wielu państwach mają status monopolisty, oznacza, że powinny one spełniać wysokie standardy i przestrzegać określonych reguł, by efektywnie zarządzać powierzonymi prawami oraz zapobiegać nadużywaniu swojej pozycji zarówno w relacjach z uprawnionymi, jak i użytkownikami. Monopol organizacji sam w sobie w tym wypadku nie jest bowiem czymś złym – ułatwia realizację dogodnej dla użytkownika zasady one-stop-shop (jednego okienka) przy nabywaniu licencji i zapłacie wynagrodzenia, ale nadużywanie tej pozycji może

⁶ We wrześniu 2016 r. Komisja Europejska zaproponowała harmonizację zasad udzielania rozszerzonych licencji zbiorowych na korzystanie z utworów niedostępnych w obrocie handlowym (projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie praw autorskich na jednolitym rynku cyfrowym, dokument COM(2016) 593 *final*).

doprowadzić do zakłóceń w funkcjonowaniu rynku. W konsekwencji jeszcze przed uchwaleniem dyrektywy 2014/26/UE w szeregu państw członkowskich, w tym w Polsce, wprowadzono przepisy określające zasady funkcjonowania organizacji zbiorowego zarządzania oraz mechanizmy nadzoru nad ich działalnością⁷. Praktyki w tym zakresie były jednak dość zróżnicowane⁸.

Harmonizacja zasad zbiorowego zarządu w prawie UE była rozważana od połowy lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku⁹. W preambule dyrektywy 2001/29/WE zwrócono uwagę, iż „konieczne jest, zwłaszcza w świetle wymagań wynikających ze środowiska cyfrowego, zapewnienie, że organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi osiągną wyższy poziom racjonalizacji i przejrzystości w odniesieniu do zgodności z zasadami konkurencji” (motyw 18).

Pierwsza zapowiedź inicjatywy legislacyjnej w tym przedmiocie pojawiła się w 2004 r. w komunikacie Komisji Europejskiej „Zarządzanie prawami autorskimi i prawami pokrewnymi na rynku wewnętrznym”¹⁰. Podkreślono w nim, że stworzenie rynku wewnętrznego w obszarze praw autorskich i pokrewnych wymaga skutecznych mechanizmów zarządzania tymi prawami, w szczególności w środowisku cyfrowym, w którym wzrasta potrzeba licencjonowania ponadgranicznego, a więc istnienie efektywnego systemu zbiorowego zarządu leży w interesie zarówno uprawnionych jak i użytkowników. W tym kontekście Komisja dostrzegła potrzebę większego ujednoczenia zasad funkcjonowania organizacji zbiorowego zarządzania oraz ich relacji z użytkownikami i uprawnionymi.

Pewne ogólne wytyczne, dotyczące w szczególności swobody powierzania repertuaru organizacjom i jego wycofywania, sprawiedliwego rozliczania wynagrodzeń i dokonywania potrażeń, zakazu dyskryminacji uprawnionych oraz przejrzystości działania organizacji, Komisja przedstawiła w zaleceniu z dnia 18 października 2005 r. w sprawie transgranicznego zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w odniesieniu do legalnych usług muzycznych *online*. Zalecenie to nie miało jednak wiążącego charakteru, przez co nie odniosło zakładanego przez Komisję skutku harmonizacyjnego. Było to jedną z przyczyn podjęcia przez Komisję inicjatywy ustawodawczej zakończonej przyjęciem dyrektywy CRM¹¹.

W procesie harmonizacji zasad działalności organizacji zbiorowego zarządzania istotną rolę odegrały też decyzje Komisji Europejskiej wydawane w postępowaniach antymonopolowych

⁷ Przykładowo przed przyjęciem dyrektywy najbardziej rozbudowane regulacje zbiorowego zarządu obowiązywały w Niemczech, Austrii i Portugalii. Z kolei w Wielkiej Brytanii nadzór był ograniczony tylko do ustalania stawek wynagrodzeń, natomiast w Luksemburgu i Estonii organizacje zbiorowego zarządzania nie podlegały żadnemu nadzorowi. Por. *European Copyright Law...*, str. 1167.

⁸ *Commission Staff Working Document, Impact assessment accompanying the document Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on collective management of copyright and related rights and multi-territorial licensing of rights in musical works for online uses in the internal market*, Bruksela, 11 lipca 2012 r., SWD(2012) 204 final, załącznik L.

⁹ Por. Komisja Europejska, *Green Paper on Copyright and Related Rights in the Information Society*, Bruksela, 19 lipca 1995 r., COM(95) 382 final; rezolucja Parlamentu Europejskiego z 23 października 1997 r., A4-0297/07.

¹⁰ *Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the European Economic and Social Committee „The Management of Copyright and Related Rights in the Internal Market”*, Bruksela, 16 kwietnia 2004 r., COM(2004) 261 final.

¹¹ Por. motyw 6 preambuły dyrektywy oraz *Impact Assessment...*, str. 30.

oraz orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości UE, w których sformułowano szereg zasad znajdujących zastosowanie do zbiorowego zarządu. Zasady te obejmują m.in.:

- zakaz dyskryminacji uprawnionych, w tym ze względu na obywatelstwo (decyzja Komisji z dnia 2 czerwca 1971 r. w sprawie GEMA I, wyrok w sprawie C-7/82 GVL v. Komisja Wspólnot Europejskich, wyrok w połączonych sprawach C-92/92 i C-326/92 Phil Collins);
- konieczność rozróżnienia pól eksploatacji przy globalnym powierzeniu wszystkich praw w zbiorowy zarząd oraz umożliwienia wypowiedzenia powierzenia ze skutkiem w rozsądnym terminie (wyrok w sprawie C-127/73 BRT v. SABAM);
- zasady nabywania licencji na repertuar zagraniczny (wyrok w sprawie C-395/87 Tournier);
- konieczność umożliwienia częściowego wyłączenia określonych praw i terytoriów z umowy o powierzenie praw (decyzja Komisji z 2002 r. w sprawie Daft Punk);
- warunki porozumień między organizacjami dotyczące wzajemnego udzielania upoważnień do udzielania licencji wieloterytorialnych (decyzja Komisji w sprawie IFPI Simulcasting);
- kryteria obliczania wynagrodzenia za korzystanie z chronionych treści (wyrok z dnia 11 grudnia 2008 r. w sprawie C-52/07 Kanal 5 ltd i TV4).

Większość z tych zasad znalazła odzwierciedlenie w dyrektywie CRM.

Dyrektywa CRM stanowi dość szczegółową regulację niemal wszystkich aspektów działalności organizacji. Jako przyczyny podjęcia tak kompleksowej inicjatywy legislacyjnej wskazano *„znaczące różnice w krajowych przepisach regulujących funkcjonowanie organizacji zbiorowego zarządzania, zwłaszcza w odniesieniu do ich przejrzystości i odpowiedzialności wobec swoich członków i podmiotów uprawnionych. Doprowadziło to w wielu przypadkach do trudności, w szczególności dla zagranicznych podmiotów uprawnionych, gdy starały się wykonywać przysługujące im prawa, oraz do nieefektywnego zarządzania finansowego pobranymi przychodami. Problemy związane z funkcjonowaniem organizacji zbiorowego zarządzania prowadzą do niewydolności w eksploatacji praw autorskich i praw pokrewnych na rynku wewnętrznym, ze szkodą dla członków organizacji zbiorowego zarządzania, podmiotów uprawnionych i użytkowników”* (motyw 5 preambuły).

Najważniejszymi celami dyrektywy są:

- *„zapewnienie koordynacji krajowych przepisów dotyczących warunków podejmowania działalności w zakresie zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi przez organizacje zbiorowego zarządzania, sposobów zarządzania tymi organizacjami oraz ram nadzoru nad nimi”* (motyw 8 preambuły);

- „ustanowienie wymogów mających zastosowanie do organizacji zbiorowego zarządzania, aby zapewnić wysoki poziom zarządzania, zarządzania finansowego, przejrzystości i sprawozdawczości”, przy czym „nie powinno to jednak uniemożliwiać państwom członkowskim utrzymywania lub wprowadzania w odniesieniu do organizacji zbiorowego zarządzania mających siedzibę na ich terytorium bardziej rygorystycznych norm niż określone w tytule II niniejszej dyrektywy, pod warunkiem że takie bardziej rygorystyczne normy są zgodne z prawem Unii” (motyw 9 preambuły).

Realizując powyższe założenia przepisy dyrektywy CRM określają:

- ogólne zasady działania organizacji zbiorowego zarządzania (art. 4);
- relacje pomiędzy organizacją a uprawnionymi (art. 5 i 7);
- zasady członkostwa w organizacjach (art. 6);
- strukturę wewnętrzną i władze organizacji (art. 8-10);
- zasady zarządzania przychodami z praw, w tym dokonywania potrąceń od pobranych środków (art. 11-13);
- relacje pomiędzy organizacjami zbiorowego zarządzania (art. 14 i 15);
- relacje z użytkownikami (art. 16-17);
- obowiązki informacyjne i sprawozdawcze organizacji (art. 18-22);
- zasady rozstrzygania sporów z udziałem organizacji (art. 33-35);
- obowiązki dotyczące monitorowania przestrzegania przepisów przez organizacje oraz wymiany informacji pomiędzy państwami członkowskimi (art. 36-38).

Odrębną i najbardziej szczegółową częścią dyrektywy CRM są przepisy dotyczące udzielania licencji wieloterytorialnych na korzystanie *online* z utworów muzycznych (art. 23-32). Tu celem europejskiego ustawodawcy było wypracowanie powszechnego mechanizmu udzielania licencji wieloterytorialnych na potrzeby świadczenia *online* usług, w ramach których wykorzystywane są utwory muzyczne (motyw 39 preambuły). Przepisy te dotyczą tylko praw autorskich, gdyż prawa pokrewne są skupione w rękach producentów muzycznych, którzy bezpośrednio udzielają usługodawcom licencji wieloterytorialnych. Ograniczenie takie wynika z tego, że tylko twórcy nie przenoszą swoich praw w zakresie eksploatacji drogą cyfrową na producentów, lecz wykonują swoje prawa za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania. Udzielanie przez organizacje zbiorowego zarządzania licencji wieloterytorialnych – w ocenie Komisji Europejskiej – ułatwi świadczenie drogą cyfrową usług wykorzystujących muzykę i przyczyni się do ich większej dostępności w Unii Europejskiej¹².

¹² *Impact Assessment...*, str. 12-14.

Bardziej lakoniczny charakter mają natomiast przepisy dyrektywy CRM dotyczące tworzenia organizacji i nadzoru nad nimi. W tym zakresie dyrektywa zawiera jedynie ogólne zobowiązanie do wprowadzenia skutecznego monitoringu przestrzegania przepisów przyjętych na jej podstawie, natomiast szczegółowy sposób osiągnięcia tego celu, w tym poprzez system zezwoleń i nadzoru nad działalnością organizacji, pozostawia do uregulowania w prawie krajowym (por. motyw 50 preambuły).

Szczególne znaczenie w tym kontekście ma wyrok TSUE z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie C-351/12 OSA – *Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním o.s.*, w którym Trybunał, mając na uwadze specyfikę zarządzania prawami autorskimi, dopuścił możliwość wprowadzenia przez państwo członkowskie monopolu jednej organizacji zbiorowego zarządzania w odniesieniu do zarządzania prawami do określonej kategorii utworów, z zastrzeżeniem, że działalność takiej organizacji podlega ocenie pod kątem nadużycia pozycji dominującej zgodnie z ogólnymi zasadami traktatowymi dotyczącymi ochrony konkurencji. Tym samym potwierdzono, że ustawodawca krajowy może ograniczyć swobodę transgranicznego świadczenia usług zbiorowego zarządu nie tylko poprzez obowiązek uzyskania zezwolenia na prowadzenie tego rodzaju działalności na terytorium danego państwa członkowskiego, ale może także ograniczać liczbę organizacji funkcjonujących na rynku.

Dyrektywa CRM nie przesądza także formy prawnej organizacji (por. motyw 14 preambuły), choć w tym wypadku pewne ograniczenia wynikają z jej definicji (art. 3 pkt a).

Dokonując porównania przepisów dyrektywy CRM z dotychczasowymi polskimi regulacjami dotyczącymi zbiorowego zarządzania, łatwo zauważyć, że te ostatnie – zawarte w rozdziale 12 pr. aut. – są niezwykle ogólnikowe (sześć artykułów przy niemal czterdziestu merytorycznych artykułach dyrektywy i ponad pięćdziesięciu motywach jej preambuły, stanowiących często istotne uzupełnienie przepisów). Obowiązujące regulacje są także fragmentaryczne, gdyż całkowicie pomijają niektóre istotne aspekty zbiorowego zarządu takie jak np. stosunki organizacji z uprawnionymi czy zasady podziału i wypłaty zainkasowanych środków. Jednocześnie trzeba przyznać, że przyjęte w obowiązującej polskiej ustawie zasady ogólne w wielu przypadkach odpowiadają kierunkowi przyjętemu przez dyrektywę (możliwość członkostwa osób prawnych w organizacji, roszczenie informacyjne wobec użytkowników, obowiązek równego traktowania uprawnionych, obowiązek udzielenia licencji, obowiązek objęcia praw w zbiorowy zarząd czy stosowane kryteria ustalania wysokości stawek wynagrodzeń). W obowiązującym stanie prawnym tylko przepisy dotyczące sprawozdawczości organizacji można uznać za w znacznym stopniu zbliżone do warunków określonych w dyrektywie, choć nie do końca z nimi zgodne. Wynika to z faktu, że obowiązek sprawozdawczy wprowadzono stosunkowo niedawno (tj. nowelizacją z 8 lipca 2010 r.¹³). Natomiast rozporządzenie określające szczegółowy zakres rocznego sprawozdania organizacji¹⁴ zostało zaktualizowane dwa lata temu, a w trakcie jego przygotowywania wzięto pod uwagę

¹³ Ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 152, poz. 1016).

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 17 lipca 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu rocznego sprawozdania z działalności organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (Dz. U. poz. 978).

konieczność stopniowego zbliżania projektowanych przepisów do standardów wynikających z przyjętej w tym samym roku dyrektywy.

Powyższe prowadzi do wniosku, że wdrożenie dyrektywy CRM do polskiego porządku prawnego wymaga przyjęcia nowej, kompleksowej regulacji zbiorowego zarządu, która znacząco poszerzy zakres kwestii regulowanych na poziomie ustawowym, a także uszczegółowi niektóre z istniejących w praktyce rozwiązań. Regulacja ta powinna znaleźć się w odrębnej ustawie, zastępującej obecny rozdział 12 pr. aut., co jest praktyką przyjętą w krajach, w których przepisy o zbiorowym zarządzie już wcześniej miały rozbudowany charakter (np. w Niemczech). Równocześnie nie wyklucza to możliwości utrzymania i rozwinięcia niektórych rozwiązań charakterystycznych dla polskiego systemu zbiorowego zarządu, tj. przyjęcia dla organizacji formy prawnej stowarzyszenia, wymogu uzyskania zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego przed podjęciem zbiorowego zarządzania prawami oraz nadzoru tego ministra nad działalnością organizacji. Umożliwi to uwzględnienie polskiej specyfiki i wykorzystanie dotychczasowych doświadczeń w kwestiach, w których – jak wspomniano wyżej – dyrektywa CRM pozostawia swobodę krajowemu ustawodawcy. Koniecznym warunkiem jest jednak zapewnienie przestrzegania przez organizacje reguł określonych w dyrektywie CRM.

Uchwalenie projektowanej ustawy – poza wdrożeniem minimalnych wymogów dyrektywy CRM – powinno być też okazją do rozwiązania problemów i niejasności związanych z działalnością organizacji zbiorowego zarządzania. Działalność niektórych z nich jest postrzegana jako nieskuteczna i nieprzejrzysta, a samo pośrednictwo traktowane jako obciążenie – a nie ułatwienie – w prowadzeniu działalności przez użytkowników. Ponad dwudziestoletni okres obowiązywania pr. aut. pokazał, że mechanizmy oparte w przeważającym stopniu na samoregulacji, której towarzyszą jedynie bardzo ogólne ustawowe wytyczne (takie jak „*rękojmia prawidłowego zarządzania prawami*”), przy niezwykle lakonicznym ujęciu kompetencji organu nadzoru, nie pozwoliły na powstanie w pełni efektywnego systemu zbiorowego zarządu. Taki system winien być – w miarę możliwości – oparty na negocjacyjnych i koncyliacyjnych relacjach z uprawnionymi i użytkownikami. Powinien także – przy zapewnieniu skutecznej ochrony praw wyłącznych – być zrozumiały i akceptowany przez wszystkich uczestników rynku.

II. Część szczegółowa – przedstawienie istniejącego stanu rzeczy w dziedzinie, która ma być unormowana oraz wykazanie różnic między dotychczasowym a projektowanym stanem prawnym

II. 1. Rozdział 1. Przepisy ogólne (art. 1 – 5 projektu)

art. 1

Art. 1 wskazuje zakres spraw regulowanych projektowaną ustawą. Ustawa będzie określać zasady działania organizacji zbiorowego zarządzania, udzielania zezwoleń na tego rodzaju działalność oraz nadzoru nad jej wykonywaniem.

art. 2

1. Art. 2 określa zakres podmiotowy projektowanej ustawy w sposób odzwierciedlający wymogi dyrektywy CRM. Dyrektywa CRM, zgodnie z jej art. 2 ust. 1, ma zastosowanie do wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania mających siedzibę w Unii Europejskiej. Motyw 9 preambuły przesądza, że reguły określone w Tytule II dyrektywy CRM mają charakter harmonizacji minimalnej – państwa członkowskie zachowują więc możliwość „*utrzymywania lub wprowadzania w odniesieniu do organizacji zbiorowego zarządzania mających siedzibę na ich terytorium bardziej rygorystycznych norm*”, pod warunkiem, że normy te są zgodne z prawem Unii. *A contrario* – minimalnego charakteru nie mają przepisy o Tytułu III dotyczące licencji wieloterytorialnych.

Przepisy krajowe wdrażające dyrektywę powinny zatem mieć zastosowanie wyłącznie do organizacji mających siedzibę na terytorium danego państwa członkowskiego. Oznacza to, że ewentualna działalność transgraniczna organizacji prowadzona jest na podstawie przepisów państwa, w którym dana organizacja ma swoją siedzibę. Potwierdza to art. 37 dyrektywy określający zasady wymiany informacji między organami nadzoru w takich przypadkach. Równocześnie jednak – jak wspomiano wyżej – prawo UE nie wyklucza możliwości reglamentowania przez państwo członkowskie świadczenia usług przez organizacje zbiorowego zarządzania mające siedzibę na jego terytorium, w tym poprzez określenie formy prawnej, jaką ma mieć taka organizacja w danym państwie członkowskim czy też ustanowienie bądź utrzymanie systemu zezwoleń na tego typu działalność.

Zgodnie z dotychczas obowiązującymi w Polsce przepisami podjęcie działalności przez organizację zbiorowego zarządzania wymaga zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (art. 104 ust. 2 pkt 2 pr. aut.), który od chwili udzielenia zezwolenia sprawuje także nad nią nadzór (art. 104 ust. 2 pkt 3 pr. aut.). Szczególne uprawnienia, jakie posiadają te organizacje (np. w oparciu o instrumenty przymusowego zbiorowego pośrednictwa) oraz konieczność zagwarantowania bezpieczeństwa prawnego użytkownikom (muszą oni mieć pewność, że za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania nabywają w określonym zakresie pełne uprawnienia do korzystania z repertuaru krajowego i zagranicznego, a więc, że organizacje mogą reprezentować uprawnionych także na innej podstawie niż upoważnienie umowne), wymagają, aby system ten został utrzymany. Projektowana ustawa znajdzie więc zastosowanie do wszystkich podmiotów mających w

Polsce status organizacji zbiorowego zarządzania (art. 2 ust. 1 pkt 1 projektu), przy czym elementem definicji organizacji będzie działanie na podstawie zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (por. art. 3 pkt 2 projektu). Oznacza to, że organizacja mająca siedzibę za granicą, w tym także w innym państwie członkowskim UE oraz Europejskiego Obszaru Gospodarczego, chcąc podjąć działalność na terytorium Polski jako organizacja zbiorowego zarządzania w rozumieniu polskich przepisów (i korzystać z wiążących się z tym przywilejów), będzie zobowiązana uzyskać stosowne zezwolenie ministra.

2. Dyrektywa wymaga ponadto, aby jej przepisy miały zastosowanie do „*podmiotów, które bezpośrednio lub pośrednio, w całości lub częściowo, należą do organizacji zbiorowego zarządzania lub są przez nie kontrolowane, o ile podmioty te prowadzą działalność, która podlegałaby przepisom niniejszej dyrektywy, gdyby prowadziła ją organizacja zbiorowego zarządzania*” (art. 2 ust. 3 dyrektywy CRM). Do pełnego wdrożenia tej zasady wystarczające będzie odwołanie się do kryterium działania na podstawie upoważnienia udzielonego przez organizację zbiorowego zarządzania (art. 2 ust. 1 pkt 2 projektu). Obejmie to zarówno przypadki podmiotów zależnych od organizacji, o których mowa w dyrektywie CRM, jak i udzielanie upoważnień podmiotom od nich niezależnym. Winno to pozwolić na wyeliminowanie sytuacji, w których czynności z zakresu zbiorowego zarządzania, wykonywane przez zewnętrznych współpracowników organizacji, nie podlegałyby przepisom ustawy.

Z kolei zakres, w jakim projektowaną regulacją – na podstawie art. 2 ust. 2 projektu – zostaną objęte niezależne podmioty zarządzające, ściśle odpowiada art. 2 ust. 4 dyrektywy CRM. Nie ma bowiem uzasadnienia dla dalej idącego obciążenia podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w tym zakresie, szczególnie, że do tej pory nie podlegały one żadnym obowiązkom analogicznym do obowiązków nałożonych na organizacje zbiorowego zarządzania.

Organizacje zbiorowego zarządzania, jako stowarzyszenia, powinny działać na podstawie ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2017 r. poz. 210), powoływanej dalej jako „Prawo o stowarzyszeniach”. Przepisy projektowanej ustawy będą więc miały wobec niej charakter *lex specialis*. W konsekwencji Prawo o stowarzyszeniach znajdzie zastosowanie tylko w zakresie nieuregulowanym projektowaną ustawą (art. 2 ust. 3 projektu).

art. 3

1. Ponieważ szereg przepisów projektowanej ustawy odwołuje się do pojęcia „*zbiorowego zarządzania*” zasadne jest jego zdefiniowanie. Obecny sposób zdefiniowania zakresu statutowych zadań organizacji zbiorowego zarządzania (art. 104 ust. 1 pr. aut.) nie jest do końca precyzyjny, gdyż obok zbiorowego zarządzania wymienia ochronę powierzonych praw oraz wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy, które przecież są elementem zbiorowego zarządu.

Co prawda analogicznej definicji brak także w przepisach dyrektywy CRM, ale w motywie 2 jej preambuły wskazano, że „*zarządzanie prawami autorskimi i prawami pokrewnymi obejmuje*

udzielanie licencji użytkownikom, kontrolowanie użytkowników, monitorowanie korzystania z praw, egzekwowanie praw autorskich i praw pokrewnych, pobieranie przychodów z praw z tytułu ich eksploatacji oraz podział między podmiotami uprawnionymi należnych im kwot". Odpowiada to zakresowi czynności, jakie w polskim orzecznictwie¹⁵ i literaturze przedmiotu¹⁶ zostały uznane za mieszczące się w ramach zbiorowego zarządzania. Zaproponowana w art. 3 ust. 1 pkt 1 projektu definicja uwzględnia powyższe elementy, przesądzając równocześnie, że dochodzenie ochrony praw i wykonywanie innych uprawnień organizacji wynikających z ustawy mieści się w pojęciu „zbiorowego zarządzania”.

2. Dyrektywa wymaga natomiast zdefiniowania samej „organizacji zbiorowego zarządzania” (art. 3 lit. a). W projektowanym art. 3 ust. 1 pkt 2 proponuje się utrzymanie tych elementów dotychczasowego art. 104 ust. 1 pr. aut., które nie znalazły się w definicji „zbiorowego zarządzania”, a które wynikają z dyrektywy CRM. Po pierwsze dotyczy to formy prawnej, w jakiej powinna działać organizacja. Przyjęcie formy stowarzyszenia spełnia wymienione w dyrektywie CRM kryteria, zgodnie z którymi organizacja „*należy do jej członków lub jest przez nich kontrolowana*” oraz nie jest nastawiona na zysk. Chociaż stowarzyszenia, a tym samym i organizacje zbiorowego zarządzania mogą prowadzić działalność gospodarczą (art. 34 Prawa o stowarzyszeniach), to charakter zbiorowego zarządu przyjęty w projektowanej ustawie – w ślad zresztą za dotychczasową praktyką – przesądza, że w zakresie poboru i wypłaty przychodów z praw jest to działalność *non-profit*. Tym samym polskie organizacje będą odpowiadać obu kryteriom wskazanym w dyrektywie CRM. Pomimo, że wymaga ona spełnienia tylko jednego z nich, to przyjęte rozwiązanie jest dopuszczalne, mając na uwadze minimalny charakter harmonizacji w tym zakresie.

Kolejnym elementem definicji organizacji zbiorowego zarządzania będzie wskazanie kategorii uprawnionych, którzy taką organizację mogą założyć. Dyrektywa CRM nie zawiera żadnych wytycznych dotyczących tworzenia organizacji (czyli – na gruncie polskich przepisów – ubiegania się przez stowarzyszenie o udzielenie zezwolenia), wymaga jedynie, aby organizacja zrzeszała uprawnionych. Jednak dla lepszej ochrony ich interesów zasadne jest, tak jak przyjęto to w obecnym art. 104 ust. 1 pr. aut., aby organizacje były tworzone przez twórców, artystów wykonawców, producentów czy organizacje radiowe lub telewizyjne. Do tych kategorii w projektowanej definicji proponuje się dodać wydawców. Co prawda nie są zostali oni wskazani wprost w art. 104 ust. 1 pr. aut., ale już obecnie możliwość ta jest wywodzona z potrzeby

¹⁵ Por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt III CSK 30/11: „Zarządzanie to obejmuje prawa majątkowe, a osobiste jedynie w odniesieniu do dzieł rozpowszechnianych bez ujawnienia autora (art. 8 ust. 3 p.a.p.p.), zbiorowe pobieranie wynagrodzeń w wypadkach ustawowo określonego uprawnienia (art. 20 ust. 3, art. 21 ust. 1 i 4, art. 70 ust. 3 p.a.p.p.), obowiązkowe udzielanie zgody na korzystanie z utworów (art. 106 ust. 2 p.a.p.p.), opracowywanie i przedstawianie do zatwierdzenia tabel wynagrodzeń oraz określanie zasad rozdziału uzyskanych środków między reprezentowane osoby. Ochrona powierzonych organizacji praw dotyczy obowiązku stworzenia struktur zezwalających na ustalenie rzeczywistego zakresu eksploatacji praw oraz podejmowanie działań zmierzających do dochodzenia wynagrodzenia, w razie stwierdzenia bezprawnego korzystania z praw autorskich lub pokrewnych. Można przyjąć, że zadania związane z ochroną tych praw mieszczą się w szeroko pojętym zarządzaniu tymi prawami.”

¹⁶ Por. E. Traple [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, Warszawa 2011, str. 612-624; M. Kępiński, B. Kleban [w:] J. Barta (red.), *System Prawa Prywatnego. Prawo autorskie*, Warszawa 2013, str. 737-738; M. Bukowski [w:] D. Flisak (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz LEX*, Warszawa 2015, str. 1284.

zarządzania autorskimi prawami majątkowymi przysługującymi im jako wydawcom utworów zbiorowych (art. 11 pr. aut.) oraz jako następcom prawnym twórców (co znalazło potwierdzenie w dotychczasowych zezwoleniach udzielonych organizacjom wydawców).

W ślad za obecnym art. 104 ust. 1 pr. aut. w omawianej definicji określone zostanie także statutowe zadanie stowarzyszenia będącego organizacją zbiorowego zarządzania. Będzie nim zbiorowe zarządzanie na rzecz uprawnionych. Odpowiada to kryteriom zawartym w dyrektywie CRM, zgodnie z którymi organizacja zarządza prawami „w imieniu więcej niż jednego podmiotu uprawnionego”, co powinno stanowić „jej jedyny lub główny przedmiot działalności”. Nie ma natomiast w tym miejscu konieczności przenoszenia kryterium działania dla „zbiorowej korzyści” uprawnionych, gdyż to wynika z samego charakteru zbiorowego zarządu, co zresztą odzwierciedlono w definicji „zbiorowego zarządzania” uwzględniając w niej przesłankę działania „w zbiorowym interesie uprawnionych”. Z kolei wskazane w zawartej w dyrektywie definicji źródła legitymacji organizacji do zarządzania prawami („z mocy prawa lub w drodze powierzenia, licencji lub innego uzgodnienia umownego”) zostaną uregulowane w osobnym przepisie jako jedna z zasad ogólnych dotyczących relacji pomiędzy organizacją a uprawnionymi (art. 4 ust. 1 projektu).

3. Ze względu na to, że definicja organizacji zawiera także warunek uzyskania zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, organizacja mająca siedzibę za granicą i działająca w innym państwie nie będzie spełniać tego kryterium, a tym samym nie będzie uznawana przez polską ustawę za organizację zbiorowego zarządzania. W konsekwencji na potrzeby przepisów dotyczących relacji z innymi organizacjami projektowana ustawa wprowadzi definicję „zagranicznej organizacji zbiorowego zarządzania” (art. 3 ust. 1 pkt 3 projektu), którą będzie podmiot uznawany za taką organizację w państwie swojej siedziby.

4. Nowością w polskim prawie będzie regulacja działalności „niezależnych podmiotów zarządzających”. Ich definicja, przewidziana w projektowanym art. 3 ust. 1 pkt 4, została skonstruowana przy uwzględnieniu kryteriów wymienionych w art. 3 lit. b dyrektywy CRM oraz wyjaśnień zawartych w motywach 15 i 16 preambuły. Wynika z nich, po pierwsze, że mamy do czynienia z „organizacją”, a więc wyłączona z tej regulacji jest działalność osób fizycznych, np. działających w charakterze agentów. Oczywistym jest też, że organizacja zbiorowego zarządzania nie może być równocześnie niezależnym podmiotem zarządzającym (w motywie 15 wskazano przy tym, że podmioty te wykonują w pewnym zakresie taką samą działalność jak organizacje zbiorowego zarządzania). Po drugie z motywu 16 wynika, że niezależnym podmiotem zarządzającym nie jest podmiot wykonujący prawa nabyte od innych uprawnionych, ale działający we własnym interesie (np. wydawca lub producent). Definicją objęte będą natomiast podmioty prowadzące działalność gospodarczą, której głównym przedmiotem jest zarządzanie prawami na rzecz uprawnionych na podstawie udzielonego przez nich dowolnego tytułu prawnego (pełnomocnictwa, umowy agencyjnej, licencji itp.). Podmioty takie, w odróżnieniu od organizacji zbiorowego zarządzania, nie mogą więc dokonywać czynności z rozszerzonym skutkiem – mogą reprezentować uprawnionych wyłącznie w zakresie, w jakim upoważnia ich do tego umowa.

5. Projektowana ustawa wprowadzi też – nieobecną dotychczas w polskich przepisach – definicję „*uprawnionego*” (art. 3 ust. 1 pkt 5). Będzie nim, w ślad za dyrektywą CRM, każdy, komu przysługują prawa autorskie, prawa pokrewne lub wynikający z ustawy bądź umowy tytuł do otrzymywania przychodów z tych praw.

6. Na potrzeby implementacji art. 3 lit. g art. 10 dyrektywy CRM wprowadzona zostanie definicja „*osoby kierującej działalnością organizacji zbiorowego zarządzania*” (projektowany art. 3 ust. 1 pkt 6). Celem tej definicji będzie wskazanie wszystkich osób podlegających zasadom dotyczącym unikania konfliktów interesów. Obejmą one członków zarządu i komisji rewizyjnej, jak również osoby kierujące biurem organizacji lub jej komórkami organizacyjnymi wykonującymi czynności z zakresu zbiorowego zarządzania (a więc np. wydziałami do spraw inkasa czy repartycji).

7. Dyrektywa CRM wymaga ponadto zdefiniowania „*przychodów z praw*” jako środków pobranych przez organizacje zbiorowego zarządzania na rzecz uprawnionych z tytułu przysługujących im praw wyłącznych, prawa do wynagrodzenia lub prawa do rekompensaty. Ta ostatnia kategoria dotyczy należności przysługujących uprawnionym z tytułu dozwolonego użytku. W polskim prawie autorskim większość przypadków rekompensaty z tytułu dozwolonego użytku została uregulowana w formie prawa do wynagrodzenia (por. art. 25 ust. 2 i 4, art. 27¹ ust. 2, art. 28 ust. 4 i 5, art. 33 pkt 3 pr. aut.). Wyjątek stanowią opłaty związane z dozwolonym użytkowaniem osobistym i reprograficznym, określone w art. 20 i 20¹ pr. aut. oraz godziwa rekompensata z tytułu korzystania z utworów osieroconych (art. 35⁸ ust. 5 pr. aut.). Dlatego projektowana definicja „*przychodów z praw*” (art. 3 ust. 1 pkt 7 projektu), obejmie wszystkie kategorie środków należnych uprawnionym: wynagrodzenie (należna zarówno na podstawie licencji jak i z tytułu prawa do wynagrodzenia), opłaty i rekompensatę. Definicja ta uwzględni ponadto zasadę wynikającą z art. 11 ust. 3 i 4 dyrektywy CRM, zgodnie z którą podziałowi i wypłacie pomiędzy uprawnionych podlegają przychody z praw wraz z wszelkimi zyskami pochodzącymi z ich inwestowania. W konsekwencji za przychody z praw zostaną uznane także pożytki, jakie środki pobrane przez organizację przyniosły do chwili ich wypłaty uprawnionym.

8. Dla zapewnienia jak największej precyzji stosowania przepisów dotyczących przychodów z praw projektowana ustawa wprowadzi dodatkowo definicje ich „*podziału*” i „*wypłaty*” (art. 3 ust. 1 pkt 8 i 9 projektu). Zaproponowana terminologia pozwoli na odróżnienie dwóch etapów procesu przekazywania środków uprawnionym – ustalenia (przypisania) przychodów należnych poszczególnym uprawnionym („*podział*”) oraz dokonania zgodnie z tym ustaleniem faktycznego przekazania środków uprawnionym („*wypłata*”).

9. W ślad za art. 3 lit. j dyrektywy CRM wprowadzona zostanie także definicja „*umowy o reprezentacji*” (projektowany art. 3 ust. 1 pkt 10), jako umowy, na mocy której jedna organizacja upoważnia drugą do zarządzania reprezentowanymi przez siebie prawami. Definicja ta obejmie więc zarówno umowy o jednostronnej jak i dwustronnej reprezentacji, czyli dwie sytuacje spotykane w praktyce zbiorowego zarządu. Uwzględniony zostanie też wprowadzony w polskiej ustawie podział na krajowe i zagraniczne organizacje – przepisy

dyrektywy dotyczące umów o reprezentacji dotyczą bowiem relacji pomiędzy wszystkimi organizacjami mającymi siedzibę na terytorium Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

10. Podobnie jak w art. 3 lit. k dyrektywy CRM zostanie również zdefiniowany „użytkownik” (projektowany art. 3 ust. 1 pkt 11). Podstawowym kryterium uznania za użytkownika będzie więc eksploatacja utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, wymagająca zgody uprawnionych lub zapłaty na ich rzecz wynagrodzenia. Zgodnie z dyrektywą CRM za użytkownika powinien być także uznany podmiot objęty obowiązkiem zapłaty rekompensaty z tytułu dozwolonego użytku. Na gruncie polskich przepisów oznacza to więc konieczność objęcia definicją użytkownika podmiotu zobowiązanego do uiszczenia opłat na podstawie art. 20 i 20¹ pr. aut., a więc producenta lub importera urządzeń służących do kopiowania utworów oraz producenta lub importera czystych nośników, a także właścicieli punktów kserograficznych.

11. Zdefiniowania wymagają ponadto dwa terminy używane w przepisach dotyczących licencji wieloterytorialnych, które stanowić będą implementację Tytułu III dyrektywy.

Po pierwsze, na potrzeby tych przepisów „*repertuarem*” będą utwory, do których prawami zarządza organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi (projektowany art. 3 ust. 1 pkt 12). Definicja ta – w ślad za art. 3 lit. l dyrektywy – nie obejmuje przedmiotów praw pokrewnych, jako że zharmonizowane w dyrektywie zasady udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczą tylko praw autorskich.

Po drugie, wprowadzona zostanie definicja „*licencji wieloterytorialnej*” (projektowany art. 3 ust. 1 pkt 13), łącząca elementy zawartych w dyrektywie definicji „licencji wieloterytorialnej” (art. 3 lit. m) oraz „praw do utworów muzycznych dla wykorzystania *online*” (art. 3 lit. n). Termin „licencja” będzie rozumiany tak jak na gruncie art. 41 ust. 2 pr. aut., a więc jako umowa upoważniająca do korzystania z utworów – z uwagi na jej wieloterytorialny charakter – na terytorium więcej niż jednego państwa członkowskiego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

W dalszej części definicja z dyrektywy CRM wskazuje, że licencja ma dotyczyć praw do utworów muzycznych przewidzianych w art. 2 i 3 dyrektywy 2001/29/WE, czyli prawa do zwielokrotniania i publicznego komunikowania, ale tylko w zakresie, jaki jest wymagany do świadczenia usługi *online*. Zastosowana w unijnym akcie terminologia wymaga jednak dostosowania do siatki pojęciowej przyjętej w polskim prawie. O ile bowiem zakres pola eksploatacji zwielokrotnianie jest taki sam na gruncie art. 2 dyrektywy 2001/29/WE i art. 50 pkt 1 pr. aut., to prawo do publicznego komunikowania uregulowane w art. 3 dyrektywy 2001/29/WE nie ma w pr. aut. dokładnego odpowiednika. Na gruncie ww. dyrektywy oznacza ono „*każde udostępnianie utworu odbiorcom nieznajdującym się w miejscu, z którego przekazywanie pochodzi*” (motyw 23 preambuły), w tym publiczne udostępnianie utworów w taki sposób, że osoby postronne mają do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie (art. 3 ust. 1 *in fine*). Publiczne komunikowanie w rozumieniu tej dyrektywy będzie więc mieścić się w kategorii pól eksploatacji, o której mowa w art. 50 pkt 3 pr. aut., tj. rozpowszechniania utworu w inny sposób niż poprzez obrót egzemplarzem, ale – zgodnie z orzeczeniem TSUE z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie C-283/10 *Circul Globus București* –

jedynie w zakresie „udostępniania publiczności nieobecnej w miejscu, z którego pochodzi udostępnianie, z wyłączeniem jakiegokolwiek udostępniania dokonywanego bezpośrednio, w miejscu otwartym dla publiczności, za pomocą wszelkich publicznych form bezpośredniego wykonywania lub przedstawiania utworu”.

Ograniczenie projektowanej definicji do komunikowania „na odległość” zostanie dokonane poprzez objęcie nią wyłącznie praw wymaganych w celu świadczenia usługi *online*. Tu również terminologia dyrektywy wymaga dostosowania do polskich przepisów obowiązujących w tym zakresie. Wyjaśnienie, o jakiego rodzaju usługi *online* chodzi, można odnaleźć w motywie 37 preambuły dyrektywy CRM. Wskazano w nim, że Tytuł III dotyczy usług *online*, w ramach których wykorzystywane są utwory muzyczne, takie jak „usługi muzyczne umożliwiające konsumentom pobieranie utworów muzycznych lub odsłuchiwanie ich z wykorzystaniem technologii przesyłania strumieniowego”, a także „innych usług zapewniających dostęp do filmów lub gier, w których muzyka stanowi ważny element”. Na gruncie polskich przepisów będą to więc usługi dostarczania treści cyfrowych (w rozumieniu art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta¹⁷ – Dz. U. poz. 827 ze zm.) świadczone drogą elektroniczną (w rozumieniu art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną¹⁸ – Dz. U. z 2016 r. poz. 1030 ze zm.). Natomiast z uwagi na zakres implementowanych przepisów Tytułu III dyrektywy CRM, projektowaną definicją zostaną objęte tylko te usługi, do których świadczenia wymagana jest licencja na korzystanie z utworów muzycznych i słowno-muzycznych (oba rodzaje utworów, rozróżnione w art. 1 ust. 2 pkt 7 pr. aut., będą mieścić się w używanym w dyrektywie pojęciu „utwory muzyczne”).

art. 4

Projektowana ustawa wprowadzi pewne ogólne zasady zbiorowego zarządzania, którymi powinny kierować się organizacje zbiorowego zarządzania. Zasady te w części stanowią implementację ogólnych zasad dyrektywy CRM, a w części – kontynuację i uporządkowanie utrwalonych tradycji polskiego zbiorowego zarządu.

Po pierwsze z zawartej w art. 3 lit. a dyrektywy CRM definicji organizacji zbiorowego zarządzania wynika postulat wyraźnego określenia podstawy wykonywania zbiorowego zarządu¹⁹. W ślad za tym przepisem projektowany art. 4 ust. 1 ustawy będzie w sposób wyraźny wskazywać sposoby uzyskania przez organizację upoważnienia do zarządzania prawami. Upoważnienie to będzie mogło wynikać z:

- 1) umowy o zbiorowe zarządzanie zawartej bezpośrednio z uprawnionym;

¹⁷ Powoływany przepis definiuje treści cyfrowe jako „dane wytwarzane i dostarczane w postaci cyfrowej”.

¹⁸ Powoływany przepis definiuje świadczenie usług drogą elektroniczną jako „wykonanie usługi świadczonej bez jednoczesnej obecności stron (na odległość), poprzez przekaz danych na indywidualne żądanie usługobiorcy, przesyłanej i otrzymywanej za pomocą urządzeń do elektronicznego przetwarzania, włącznie z kompresją cyfrową, i przechowywania danych, która jest w całości nadawana, odbierana lub transmitowana za pomocą sieci telekomunikacyjnej w rozumieniu ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. - Prawo telekomunikacyjne”.

¹⁹ M. Czajkowska-Dąbrowska, *Rozszerzony zarząd zbiorowy prawami autorskimi i pokrewnymi w świetle orzecznictwa sądów polskich na tle prawa europejskiego*, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości, Warszawa 2014, str. 12.

- 2) umowy o reprezentacji zawartej z inną organizacją zbiorowego zarządzania;
- 3) przepisów projektowanej ustawy oraz wprowadzanych nią nowych przepisów pr. aut. upoważniających organizację do reprezentowania uprawnionych, którzy nie powierzyli praw żadnej organizacji.

Po drugie – w projektowanym art. 4 ust. 2 ustawy utrzymana zostanie zasada wyrażona obecnie w art. 106 ust. 3 pr. aut., zgodnie z którą organizacja zbiorowego zarządzania nie może, bez ważnych powodów, odmówić podjęcia zarządzania prawem autorskim i prawem pokrewnym w zakresie udzielonego jej zezwolenia. Ma ona na celu zapewnienie uprawnionym dostępu do usług świadczonych przez organizacje. Konieczność utrzymania tej zasady wynika także z art. 5 ust. 2 zdanie drugie dyrektywy CRM, przy czym polska regulacja jest korzystniejsza dla uprawnionych, gdyż dyrektywa CRM pozwala odmówić objęcia praw w zarząd z obiektywnie uzasadnionych powodów („*objectively justified reasons*”). Natomiast w Polsce odmowa może nastąpić wyłącznie z ważnych powodów, a dodatkowo będzie musiała zostać uzasadniona na piśmie, co wynika z projektowanego art. 27 ust. 1.

Po trzecie – w projektowanym art. 4 ust. 3 ustawy potwierdzona zostanie – obowiązująca już obecnie na gruncie art. 106 ust. 1 pr. aut. i odzwierciedlona w szeregu przepisów dyrektywy CRM – zasada równego traktowania uprawnionych, bez względu na podstawę zbiorowego zarządzania ich prawami.

Po czwarte – projektowany art. 4 ust. 4 ustawy wprowadzi – jako jedną z ogólnych zasad – obowiązek regularnego i starannego podziału i wypłaty przychodów z praw, wynikający z art. 11 ust. 2 dyrektywy CRM, ale obecnie nie wyrażony wprost w przepisach pr. aut. Jego umiejscowienie w katalogu zasad ogólnych podkreśli podstawowe zadanie organizacji, jaką jest pobór wynagrodzeń i innych przychodów z praw oraz ich wypłata na rzecz uprawnionych.

art. 5

Projektowany art. 5 ustawy określa pewne ogólne zasady dotyczące legitymacji do reprezentowania uprawnionych przez organizacje zbiorowego zarządzania.

Ust. 1 tego artykułu ma na celu utrzymanie obowiązującego obecnie na gruncie art. 105 ust. 1 pr. aut. domniemania, zgodnie z którym organizacja jest uprawniona do zbiorowego zarządzania prawami w zakresie udzielonego jej zezwolenia oraz ma legitymację procesową w tym zakresie. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem istotą tego domniemania jest „*zwolnienie organizacji zbiorowego zarządzania od obowiązku wykazywania upoważnienia do reprezentacji w procesie o ochronę praw autorskich i pokrewnych na polach eksploatacji, które objęte są zezwoleniem*” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 września 2014 r., sygn. akt I CSK 621/13). Ma ono więc przede wszystkim charakter procesowy i jest nieodzowne przy dochodzeniu roszczeń w przypadkach masowego korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych.

Obecne przepisy wskazują dodatkowo, że na powyższe domniemanie nie można się powołać, gdy do tego samego utworu lub artystycznego wykonania rości sobie tytuł więcej niż jedna organizacja. To ograniczenie możliwości korzystania z domniemania było dotychczas

konieczne z uwagi na możliwość działania więcej niż jednej organizacji reprezentującej tą samą kategorię uprawnionych na tych samych polach eksploatacji. Powoływanie się na domniemanie było problematyczne w sytuacji dochodzenia roszczeń na rzecz uprawnionych, którzy nie powierzyli swoich praw żadnej organizacji. Projektowane przepisy rozstrzygają jednak w bardziej jednoznaczny sposób kwestię upoważnienia organizacji do ich reprezentowania, eliminując konieczność utrzymania powyższego wyjątku.

Na gruncie projektowanego art. 5 ust. 2 ustawy do zarządzania prawami tego rodzaju uprawnionych upoważniona, a w przypadkach obowiązkowego pośrednictwa organizacji zobowiązana będzie organizacja mająca status reprezentatywnej, stwierdzony na podstawie projektowanego art. 10.

II. 2. Rozdział 2. Zezwolenia na zbiorowe zarządzanie (art. 6 – 11 projektu)

Projektowany rozdział reguluje kwestię wydawania przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zezwoleń na zbiorowe zarządzanie. Przepisy nie stanowią implementacji dyrektywy CRM, która w projektowanym zakresie jest neutralna, co *expressis verbis* wynika z pkt 50 jej preambuły²⁰. Oznacza to, że na gruncie dyrektywy CRM kwestia istnienia oraz zasad i trybu udzielania zezwoleń na wykonywanie zbiorowego zarządu przez organizacje zbiorowego zarządzania została pozostawiona do wyłącznej decyzji poszczególnych państw członkowskich UE. W Polsce instytucja zezwoleń na zbiorowe zarządzanie istnieje od początku obowiązywania pr. aut. Zasadnym jest jej dalsze utrzymywanie, które jest jedną z gwarancji, że podmioty wykonujące zbiorowe zarządzanie będą do tego należycie przygotowane, a ich nadmierna liczba nie utrudni użytkownikom w praktyce uzyskiwania licencji. Istnienie systemu zezwoleń koresponduje również z umocowaniem organu nadzoru do stałego nadzorowania działających organizacji zbiorowego zarządzania. Jednocześnie przyjęcie nowej regulacji umożliwi wyeliminowanie mankamentów obecnych rozwiązań prawnych w tym zakresie, które zostały dostrzeżone przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, judykaturę oraz doktrynę w toku dotychczasowej praktyki ich stosowania.

art. 6

1. Projektowany art. 6 ust. 1 jest co do zasady odpowiednikiem obecnie obowiązującego art. 104 ust. 1 pr. aut., który zawiera definicję organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. Projektowany przepis nie formułuje wprawdzie takiej definicji (zawiera ją art. 3 pkt 2 projektu), ale przesądza, że zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w sposób, jaki został zdefiniowany w art. 3 pkt 1 projektu będzie mogło być wykonywane wyłącznie przez organizacje zbiorowego zarządzania. Projektowany artykuł przesądza również, że taki zarząd będzie mógł być wykonywany przez organizacje zbiorowego zarządzania wyłącznie na podstawie i w zakresie zezwolenia udzielonego jej przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Identycznie, jak w obecnym stanie prawnym, przez powyższe zezwolenia należy

²⁰ Pkt 50 preambuły dyrektywy CRM wskazuje, że: „...*niniejsza dyrektywa powinna pozostać neutralna w kwestii systemów uprzednich zezwoleń i nadzoru w państwach członkowskich (...)*”.

rozumieć decyzję administracyjną ministra, a do jej wydania znajdują zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego. Aktualnie kompetencje ministrowi w tym zakresie przyznaje art. 104 ust. 2 pkt 2 pr. aut.

2. Art. 6 ust. 2 projektu będzie nakładał na stowarzyszenie zrzeszające twórców, artystów wykonawców, producentów, wydawców lub organizacje radiowe lub telewizyjne obowiązek wystąpienia do ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego z wnioskiem o udzielenie takiemu stowarzyszeniu zezwolenia na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

3. Art. 6 ust. 3 projektu przesądza, jakie dokumenty wnioskodawca zobowiązany jest dołączyć do wniosku o udzielenie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie. Chodzi o podstawowe akty wewnętrzne, które w przyszłości – po ewentualnym uzyskaniu zezwolenia ministra – będą wyznaczały zasady wykonywania zbiorowego zarządzania w organizacji i określały podstawowe kompetencje jej organów. W konsekwencji do wniosku winien być dołączony statut oraz projekty regulaminów, o których mowa w art. 17 pkt 4-7 projektu oraz strategii zarządzania ryzykiem (art. 17 pkt 8 projektu). Dodatkowo wnioskodawca winien dołączyć wzór umowy o zbiorowe zarządzanie oraz wzory umów, które ma zamiar zawierać z użytkownikami na polach eksploatacji objętych wnioskiem. W ten sposób możliwe będzie poznanie sposobu ukształtowania dwóch podstawowych relacji prawnych, jakie wiążą organizację zbiorowego zarządzania: relacji z uprawnionymi (regulowanej w umowie o zbiorowe zarządzanie) i użytkownikami (regulowanej w umowach licencyjnych).

Obecnie obowiązujące przepisy nie określają, jakie dokumenty należy dołączyć do wniosku o udzielenie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie, ale w praktyce ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego wnioskodawcy w toku postępowania administracyjnego są wzywani do przedstawienia dokumentów, takich jak wskazane w ust. 3. Ich ocena w toku postępowania jest jednym z elementów pozwalających ocenić stopień przygotowania wnioskodawcy do wykonywania zbiorowego zarządzania. Projektowany przepis stanowi w tym wypadku odzwierciedlenie wieloletniej praktyki organu nadzoru.

3. Odwołanie się w treści projektowanego ustępu 3 do pojęcia statutu wnioskodawcy służy dodatkowo podkreśleniu, że – podobnie jak ma to miejsce w chwili obecnej – o uzyskanie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie może ubiegać się wyłącznie stowarzyszenie podlegające obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego, a nie stowarzyszenie zwykłe, które jest jedynie obowiązane uzyskać wpis do ewidencji stowarzyszeń zwykłych. Tylko bowiem stowarzyszenia podlegające obowiązkowi rejestracji posiadają statut, w przypadku stowarzyszeń zwykłych podstawowym aktem wewnętrznym jest regulamin.

art. 7

1. Projektowany art. 7 określa katalog kryteriów, na podstawie których minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego będzie podejmował decyzję w przedmiocie udzielenia stowarzyszeniu zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym (art. 104 ust. 3 pr. aut.) w postępowaniu administracyjnym minister badania wyłącznie spełnianie przez wnioskodawcę kryterium „*rękojmi należytego*

zarządzania powierzonymi prawami”. Takie ogólne i ocenne sformułowanie pozostawia ministrowi swobodę w zakresie kształtowania systemu zbiorowego zarządzania, która mieści się w sferze uznania administracyjnego. Oznacza to, że minister winien kierować się przy udzielaniu zezwoleń także szeroko rozumianym interesem społecznym, który wyraża się przede wszystkim w sprawnym funkcjonowaniu systemu zbiorowego zarządzania, i słusznym interesem strony. Przywołane kryterium podlega w praktyce doprecyzowaniu przez ministra w toku każdorazowego postępowania toczącego się w przedmiocie udzielenia (zmiany) zezwolenia na zbiorowe zarządzanie. Jego utrzymanie jest zasadne także w projektowanej regulacji. Jednocześnie możliwe jest wykorzystanie dorobku wynikającego z praktyki decyzyjnej ministra w ostatnich kilku latach i wskazanie w treści przepisu typowych warunków szczegółowych, które z jednej strony mieszczą się w ramach pojęcia „*rękojmi*”, a z drugiej określają minimalne kryteria, które winien spełnić wnioskodawca ubiegający się o uzyskanie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie.

2. W konsekwencji w toku postępowania taki wnioskodawca powinien wykazać:

- potrzebę zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, odrębnie dla każdego pola eksploatacji objętego wnioskiem;
- odpowiedni poziom technicznego i organizacyjnego przygotowania do wykonywania zbiorowego zarządzania w sposób samodzielny i prawidłowy;
- zatrudnienie osób, których kwalifikacje gwarantują zgodną z prawem oraz prawidłową pod względem rachunkowym obsługę prowadzonej działalności;
- dysponowanie środkami finansowymi w wysokości gwarantującej prawidłowe wykonywanie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

W przypadku potrzeby zbiorowego zarządzania określoną kategorią praw wnioskodawca winien wykazać, że określona kategoria praw w ogóle nadaje się do zbiorowego zarządzania na każdym z pól eksploatacji, których dotyczy wnioski, a także że zachodzi rynkowa potrzeba zbiorowego zarządzania tymi prawami.

Dwa kolejne kryteria służą ocenie, czy stowarzyszenie jest przygotowane do pełnienia swojej funkcji tzn. czy dysponuje własną strukturą do wykonywania zbiorowego zarządzania i zatrudnia osoby do tego należycie przygotowane. Korespondują one z ostatnim kryterium – skuteczne wykonywanie zbiorowego zarządzania wymaga posiadania środków finansowych w szczególności na prowadzenie negocjacji umów licencyjnych, dochodzenie ochrony praw, inkasowanie i sprawny podział gromadzonych środków.

art. 8

Projektowany art. 8 nie ma odpowiednika w obecnie obowiązujących przepisach. Przepis ten określa, jakim kategoriom wnioskodawców nie może być udzielone zezwolenie na wykonywanie zbiorowego zarządzania. Zgodnie z nim minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nie będzie mógł udzielić zezwolenia:

- terenowej jednostce organizacyjnej stowarzyszenia;
- jeżeli wnioskodawca znajduje się w stanie likwidacji;
- jeżeli wnioskodawcy w ciągu ostatnich pięciu lat cofnięto zezwolenie w trybie określonym w art. 98 ust. 1 pkt 5 lub 6 projektu;
- w zakresie, w jakim wniosek dotyczy praw objętych zezwoleniem innej organizacji zbiorowego zarządzania – jeżeli udzielenie zezwolenia w tym zakresie mogłoby utrudnić zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi.

W pierwszym przypadku chodzi o wyeliminowanie sytuacji, w której zezwolenie mogłaby uzyskać terenowa jednostka organizacyjna stowarzyszenia, która zgodnie z obowiązującym art. 10a ust. 3 Prawa o stowarzyszeniach może posiadać osobowość prawną. Ewentualne udzielenie zezwolenia tego typu jednostce (przy jednoczesnym istnieniu stowarzyszenia, którego jest ona częścią, wyposażonego w przymiot osobowości prawnej) rodzi szereg poważnych problemów praktycznych. Są one związane z tym, że tego typu jednostka, nawet mając osobowość prawną, nie zyskuje pełnej samodzielności²¹ – przede wszystkim dysponuje swobodą jedynie w zakresie stosunków cywilnoprawnych. Nie korzysta natomiast z autonomii w zakresie działalności statutowej, pozostając cały czas jedynie wewnętrzną jednostką organizacyjną stowarzyszenia. Trudno w świetle powyższego uczynić ją odpowiedzialną jako organizację zbiorowego zarządzania za całokształt obowiązków związanych z wykonywaniem tego typu działalności. Niemożliwe jest także nałożenie na tego typu jednostkę szeregu obowiązków dotyczących kształtu jej organów, które wynikają wprost z dyrektywy CRM i służą zapewnieniu transparentnego procesu podejmowania decyzji przez członków organizacji zbiorowego zarządzania.

Drugi przypadek jest oczywisty. Stowarzyszenie, które zostało na mocy uchwały jego członków czy też orzeczenia sądu rozwiązane i podlega likwidacji, nie gwarantuje stabilnego i prawidłowego wykonywania zbiorowego zarządzania.

Trzeci przypadek odmowy udzielenia zezwolenia wynikający z projektowanej ustawy ma charakter swoistej, czasowej sankcji wobec podmiotu, któremu minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w trybie nadzorczym skutecznie cofnął zezwolenie na zbiorowe zarządzanie w części lub całości. Cofnięcie zezwolenia oznacza bowiem, że takie stowarzyszenie dopuściło się poważnych naruszeń przy wykonywaniu zbiorowego zarządzania.

W czwartym przypadku chodzi o uniknięcie w przyszłości – znanej także w Polsce w ciągu dwudziestu lat funkcjonowania systemu zbiorowego zarządzania – sytuacji, w której istnienie dwóch organizacji reprezentujących tę samą kategorię praw utrudnia sprawne funkcjonowanie systemu zbiorowego zarządzania, prowadząc do ciągłych sporów między takimi organizacjami ze szkodą dla uprawnionych i użytkowników. Jednocześnie przepis ten nie pozostaje w sprzeczności z zasadą pluralizmu organizacji – stowarzyszenia mogą uzyskać zezwolenie, o ile

²¹ Por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 21 listopada 2007 r. (I ACa 906/07)

nie będzie to utrudniało w praktyce funkcjonowania systemu zbiorowego zarządu, np. jeśli posiadają zawarte porozumienia z istniejącymi organizacjami, gwarantujące sprawne dokonywanie poboru i wypłaty wynagrodzeń uprawnionym oraz udzielanie licencji.

art. 9

1. Projektowany art. 9 po raz pierwszy określa w jednolity sposób obligatoryjne oraz fakultatywne elementy zezwolenia na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi oraz prawami pokrewnymi. Obecnie istniejące zezwolenia były udzielane i zmieniane w różnym czasie, nadawano im także różne formy i posługiwano się różnymi sformułowaniami, co rodzi szereg problemów praktycznych szczególnie, gdy konieczne jest określenie zakresu dozwolonego działania poszczególnych organizacji. Znaczenie zezwolenia ministra wykracza także daleko poza relacje z użytkownikami – zezwolenie stanowi akt, który zmienia stowarzyszenie w organizację zbiorowego zarządzania, wpływając zasadniczo na zakres jego praw i obowiązków i determinując wiele istotnych kwestii w jego codziennej działalności, np. krąg uprawnionych do brania udziału i głosowania na walnym zgromadzeniu organizacji (por. art. 15 ust. 2 projektu). Konieczne jest więc precyzyjne uregulowanie jego możliwej treści z wykorzystaniem doświadczeń z dotychczasowej praktyki decyzyjnej ministra w tym względzie.

2. Zgodnie z projektowanym ust. 1 każde zezwolenie będzie obligatoryjnie określało:

- rodzaje utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, do których prawami będzie zarządzała organizacja zbiorowego zarządzania;
- pola eksploatacji, na których organizacja będzie wykonywała zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi .

Powyższe dwa elementy wydają się oczywiste, gdyż zezwolenia ministra musi wynikać, jakimi konkretnie kategoriami praw będzie miała prawo zarządzać dana organizacja zbiorowego zarządzania oraz na jakich polach eksploatacji zarząd ten będzie wykonywany.

3. Ponadto, zgodnie z projektowanym ust. 2 zezwolenie będzie mogło również określać kategorie uprawnionych, których prawami zarządza organizacja (pkt 1) oraz zawierać stwierdzenie reprezentatywności organizacji (pkt 2). Potrzeba dodatkowego określenia w zezwoleniu kategorii uprawnionych, których prawami zarządza organizacja, jest uzasadniona dotychczasową praktyką polegającą na tym, że niektóre organizacje chronią nie całą kategorię utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, lecz działają wyłącznie na rzecz określonej kategorii uprawnionych, np. wydawców czy reżyserów teatralnych. Ponadto zezwolenie może dodatkowo określać reprezentatywność danej organizacji, której znaczenie omówione jest w uzasadnieniu do art. 10 projektowanej ustawy.

art. 10

1. Projektowany art. 10 reguluje kwestie związane z instytucją reprezentatywności organizacji zbiorowego zarządzania, o której mowa w art. 5 ust. 3 projektowanej ustawy. Należy przypomnieć, że we wskazanych w nim przypadkach umowa zawarta z organizacją

reprezentatywną będzie w zależności od przypadku, fakultatywnie albo obligatoryjnie, obejmowała także prawa uprawnionych, którzy nie zawarli umowy o zbiorowe zarządzanie z żadną organizacją.

2. Zgodnie z ust. 1 organizacja, która jako jedyna posiada zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji, będzie w tym zakresie uznawana za organizację reprezentatywną. Niemożliwe jest bowiem zwrócenie się do innej organizacji zbiorowego zarządzania o uzyskanie licencji we wskazanym powyżej zakresie.

3. Z kolei ust. 2 określa, która organizacja będzie reprezentatywna w przypadku, gdy zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji będzie posiadała więcej niż jedna organizacja. W takim przypadku organizacją reprezentatywną będzie ta, która na podstawie umów o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi lub umów o reprezentacji w tym zakresie reprezentuje największą liczbę uprawnionych.

4. Projektowany ust. 3 przesądza, że reprezentatywność organizacji w przypadku, o którym mowa w ust. 2, będzie stwierdzał minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w udzielonym tej organizacji zezwoleniu na zbiorowe zarządzanie. W ten sposób zezwolenie będzie określało w kompleksowy i wyczerpujący sposób zakres uprawnień organizacji do działania w sytuacji, gdy zakres ten nie wynika wprost z treści ustawy jak w przypadku ust. 1.

5. Zgodnie z projektowanym ust. 4 decyzja o stwierdzeniu reprezentatywności będzie mogła być z urzędu w każdym czasie uchylona lub zmieniona w przypadku istotnej zmiany okoliczności, o których mowa w ust. 2. Do takich okoliczności można zaliczyć np. utratę zezwolenia przez organizację reprezentatywną, jeżeli zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji posiadała więcej niż jedna organizacja, wydanie nowego zezwolenia na zbiorowe zarządzanie czy też istotną zmianę liczby uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji reprezentowanych przez poszczególne organizacje, z których jedna jest reprezentatywna.

art. 11

1. Projektowany art. 11 przesądza, że decyzja ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w przedmiocie zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi będzie podlegała niezwłocznemu ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Powyższy przepis jest odpowiednikiem obecnie obowiązującego art. 104 ust. 6 pr. aut., zgodnie z którym: „*decyzja ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o udzieleniu lub o cofnięciu zezwolenia na podjęcie wykonywania przez organizacje zbiorowego zarządzania uprawnień określonych w ust. 1 podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski".*”

2. Projektowany przepis nakłada na ministra obowiązek opublikowania decyzji w przedmiocie zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi oraz wprowadza obowiązek jej opublikowania – poza Dziennikiem Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej "Monitor Polski" – także w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Powinno to służyć łatwiejszemu dostępowi ogółu zainteresowanych podmiotów do treści wydawanych decyzji.

II. 3. Rozdział 3. Statut, członkostwo i organy organizacji zbiorowego zarządzania (art. 12 – 26 projektu)

Oddział 1. Statut organizacji zbiorowego zarządzania

art. 12

1. Przepis ten określa minimalną treść statutu organizacji zbiorowego zarządzania, który jest jej podstawowym aktem wewnętrznym.

2. Art. 12 ust. 1 powtarza w zasadniczej mierze obligatoryjne elementy statutu stowarzyszeń określone w art. 10 ust. 1 Prawa o stowarzyszeniach. Projektowany przepis zawiera jednak kilka rozwiązań doprecyzowujących lub modyfikujących treść przywołanego przepisu, który był dotychczas stosowany wobec statutów organizacji zbiorowego zarządzania działających w formie stowarzyszeń. Dotyczy to przede wszystkim projektowanego art. 12 ust. 1 pkt 5, zgodnie z którym statut organizacji zbiorowego zarządzania będzie określał zasady i tryb zwołania walnego zgromadzenia oraz zaskarżenia podjętych na nim uchwał oraz art. 12 ust. 1 pkt 6, zgodnie z którym statut będzie określał czas trwania kadencji, zasady i tryb wyboru zarządu oraz komisji rewizyjnej, uzupełniania składu tych organów, a także odwoływania i wygasania mandatów ich członków. Ponadto projektowane art. 12 ust. 1 pkt 11 i 13 określają, że przedmiotem regulacji statutowej – jako aktu będącego najwyższym praktycznym wyrazem samorządności organizacji zbiorowego zarządzania – winno być przesądzenie, w granicach obowiązującego prawa, podstawowych zasad zarządzania jej majątkiem i decydowania o jego przeznaczeniu w przypadku likwidacji organizacji.

3. Art. 12 ust. 2 odsyła przy określaniu obowiązków organizacji związanych ze zmianą jej statutu do zasad i trybu postępowania przewidzianego w art. 21 ust. 1 Prawa o stowarzyszeniach. Znajdują one w pełni zastosowanie w przypadku zmiany statutu stowarzyszenia. Nie ma potrzeby modyfikowania tych przepisów w przypadku organizacji zbiorowego zarządzania, będących stowarzyszeniami w innym zakresie niż wskazany w ust. 3-5 projektowanego przepisu.

4. Art. 12 ust. 3-5 projektu ustawy są – z jednym wyjątkiem – przeniesieniem do projektowanej regulacji obecnie obowiązujących przepisów art. 104 ust. 2 pkt 4-5 oraz ust. 2¹ pr. aut., które określają obowiązki organizacji oraz sądu rejestrowego związane z postępowaniem w przedmiocie rejestracji zmian w statucie organizacji zbiorowego zarządzania. Wyjątek, o którym mowa dotyczy doprecyzowania w projektowanym ust. 4, że sąd rejestrowy ma obowiązek doręczyć ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa

narodowego nie tylko odpis wniosku o rejestrację zmian statutu, ale również odpisu wniosku o rejestrację nowego statutu organizacji zbiorowego zarządzania (przyjętego już w trakcie egzystencji organizacji), co nie wynikało z obecnych przepisów, a mogło budzić wątpliwości interpretacyjne. Dodatkowo ust. 5 przyznaje, identyczne jak w obowiązującym aktualnie stanie prawnym, uprawnienia ministrowi właściwemu do spraw kultury i dziedzictwa narodowego w postępowaniu o rejestrację zmian statutu organizacji zbiorowego zarządzania. Pozwalają one na efektywny udział organ nadzoru w procedurze sądowej kontroli zgodności zmian w statucie organizacji z przepisami powszechnie obowiązującego prawa, służąc pośrednio także zagwarantowaniu faktycznej skuteczności postanowień dyrektywy CRM.

Oddział 2. Członkostwo w organizacji zbiorowego zarządzania

art. 13

1. Projektowany przepis reguluje kwestie dotyczące członkostwa w organizacji zbiorowego zarządzania w zakresie nieuregulowanym w Prawie o stowarzyszeniach, będąc jednocześnie implementacją do krajowego porządku prawnego art. 6 ust. 2 i 4 dyrektywy CRM. Zgodnie z przepisami obecnie obowiązującymi (art. 104 ust. 2 pkt 1 pr. aut.) do kwestii członkostwa w organizacji stosuje się przepisy Prawa o stowarzyszeniach z tym, że członkiem organizacji może być również osoba prawna. Oznacza to, że zastosowanie do członkostwa w organizacji znajduje art. 3 Prawa o stowarzyszeniach, który określa podmiotowy zakres wolności zrzeszania się oraz reguły członkostwa w organizacji osób małoletnich. Projektowana regulacja nie zmienia tych zasad. Modyfikuje natomiast zakres stosowania art. 4 Prawa o stowarzyszeniach, który wiąże możliwość zrzeszenia się cudzoziemców w stowarzyszeniach z faktem ich zamieszkiwania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub w przypadku cudzoziemców, którzy na terytorium RP nie zamieszkują, pozostawia przesądzenie tej możliwości statutowi konkretnego stowarzyszenia.

Kryterium tego rodzaju trudno – w świetle art. 6 ust. 2 dyrektywy CRM – uznać za obiektywne i niedyskryminujące, podobnie jak ograniczenie możliwości ubiegania się o członkostwo w organizacji ze względu na obywatelstwo lub formę prawną wnoszącego podmiotu. Wniosek taki można wyprowadzić z dotychczasowej praktyki decyzyjnej Komisji Europejskiej i orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE (por. decyzja Komisji z dnia 2 czerwca 1971 r. w sprawie GEMA I, wyrok w sprawie C-7/82 GVL v. Komisja Wspólnot Europejskich, wyrok w połączonych sprawach C-92/92 i C-326/92 Phil Collins). Należy przy tym zwrócić uwagę na to, że ograniczenia o wskazanym charakterze są trudne do pogodzenia z charakterem członkostwa w organizacji zbiorowego zarządzania, które ma służyć zapewnieniu uprawnionym – działającym jako jej członkowie – wpływu na wykonywanie przez organizację zarządzania przysługującymi im prawami majątkowymi. W rozumieniu dyrektywy CRM członek organizacji zbiorowego zarządzania jest zawsze podmiotem uprawnionym lub podmiotem reprezentującym podmioty uprawnione. Może on upoważnić wybraną przez siebie organizację zbiorowego zarządzania do zarządzania swoimi prawami bez względu na posiadane przez siebie obywatelstwo czy też państwo członkowskie UE, w którym uprawniony mieszka lub ma siedzibę organizacja, którą chce wybrać do zarządzania swoimi prawami. Podobnie definicja „*podmiotu uprawnionego*”, zawarta w art. 3 lit. c) dyrektywy CRM,

abstrahuje od jego formy prawnej, kładąc nacisk na to, czy takiemu podmiotowi przysługują prawa autorskie lub prawa pokrewne bądź uprawnienie do części przychodów z praw. Tym samym zasadne jest również wyraźne przesądzenie, że możliwość uzyskania członkostwa w organizacji jest również oderwana od kryteriów nieistotnych z punktu widzenia efektywnego zarządzania prawami danego uprawnionego. W konsekwencji art. 13 ust. 1 projektu przesądza, że organizacja niezwłocznie przyjmuje uprawnionych oraz podmioty reprezentujące uprawnionych, w tym inne organizacje zbiorowego zarządzania i stowarzyszenia uprawnionych, w poczet członków niezależnie od ich obywatelstwa, formy prawnej, miejsca zamieszkania lub siedziby.

Obowiązek przyjęcia w poczet członków po stronie organizacji powstaje, jeśli spełnione są szczegółowe warunki członkostwa (tj. sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków), które określa się zgodnie z art. 12 ust. 2 pkt 4 projektu w statucie organizacji jako jej najważniejszym akcie wewnętrznym. Art. 13 ust. 1 określa przy tym – w ślad za treścią art. 6 ust. 2 dyrektywy CRM – że warunki te muszą być oparte na obiektywnych, przejrzystych i niedyskryminujących kryteriach. W ten sposób przepis pozwala z jednej strony na elastyczność po stronie organizacji w kształtowaniu warunków członkostwa. Z drugiej strony umożliwia ocenę przyjętych przez daną organizację warunków pod kątem kryteriów wskazanych w treści przepisu przez organ nadzoru i sąd w procedurze rejestracji statutu, służąc eliminowaniu warunków nieobiektywnych, nieprzejrzystych lub prowadzących do dyskryminacji uprawnionych.

2. Zgodnie z projektowanym ust. 2 organizacja zbiorowego zarządzania będzie zobowiązana do podawania warunków członkostwa do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie ich na swojej stronie internetowej. Stanowi to implementację do polskiego porządku prawnego art. 6 ust. 2 zdanie 2 dyrektywy CRM, przy czym w treści przepisu określono wygodny, tani i jednolity dla wszystkich organizacji sposób informowania o warunkach członkostwa. Strony internetowe organizacji od dłuższego czasu są podstawowym narzędziem ich komunikacji z uprawnionymi i użytkownikami. Dotychczas obowiązujące w tym względzie przepisy Prawa o stowarzyszeniach przesądzały wyłącznie, że warunki członkostwa winny być określone w statutach poszczególnych organizacji.

3. Projektowany art. 13 ust. 3 po raz pierwszy przesądza, że odmowa przyjęcia danego podmiotu w poczet członków organizacji zbiorowego zarządzania winna być dokonana w formie pisemnej lub drogą elektroniczną i wymaga szczegółowego uzasadnienia. Powyższy przepis stanowi implementację art. 6 ust. 2 *in fine* dyrektywy CRM do polskiego porządku prawnego. Konieczność uzasadnienia odmowy służy także udokumentowaniu powodów odmowy na wypadek ewentualnego sporu sądowego między organizacją a kandydatem na jej członka.

4. Art. 13 ust. 4 projektu będzie nakładał na organizacje zbiorowego zarządzania obowiązek udostępnienia członkom środków komunikacji elektronicznej zapewniających należyte utrwalenie, przekazywanie, przechowywanie i zabezpieczenie dokonywanych czynności związanych z członkostwem w organizacji, stanowiąc implementację art. 6 ust. 4 dyrektywy CRM.

5. Art. 13 ust. 5 projektu stanowi wdrożenie do polskiego porządku prawnego art. 6 ust. 5 dyrektywy CRM, zobowiązującego organizacje do prowadzenia i regularnej aktualizacji ewidencji swoich członków.

Oddział 3. Organy i osoby kierujące działalnością organizacji zbiorowego zarządzania

Aktualnie obowiązujące przepisy co do zasady nie nakazują – poza bardzo ogólnymi, ramowymi postanowieniami art. 11 Prawa o stowarzyszeniach (np. co do prymatu wśród organów stowarzyszenia walnego zgromadzenia i obowiązku posiadania przez stowarzyszenie zarządu oraz komisji rewizyjnej) – ukształtowania zasad tworzenia, działania i odpowiedzialności organów stowarzyszenia, które jest organizacją zbiorowego zarządzania, w żaden konkretny sposób. W tym zakresie obecnie istotne znaczenie ma przede wszystkim art. 10 ust. 1 Prawa o stowarzyszeniach, który wprost przesądza jedynie, które z tych kwestii powinny być uregulowane w statucie stowarzyszenia. Dyrektywa CRM formułuje natomiast w art. 8-10 szereg, czasem szczegółowych, zasad związanych z tworzeniem, kompetencjami i odpowiedzialnością organów organizacji zbiorowego zarządzania, które wymagają wdrożenia do krajowego porządku prawnego.

art. 14

1. Art. 14 ust. 1 określa listę obligatoryjnych organów organizacji zbiorowego zarządzania w trzech koniecznych sferach jej działalności: podejmowania strategicznych decyzji dotyczących organizacji, w tym decydowania o sprawach zastrzeżonych zgodnie z art. 8 ust. 3-5 dyrektywy CRM dla kompetencji walnego zgromadzenia członków (walne zgromadzenie), prowadzenia bieżących spraw organizacji i reprezentowania jej na zewnątrz (zarząd) oraz bieżącego kontrolowania działalności organizacji przez wewnętrzny organ niezależny od pozostałych (komisja rewizyjna).

2. Ust. 2 przesądza o możliwości tworzenia innych organów wewnętrznych niż obligatoryjne określone w ust. 1, co koresponduje z samorządnym charakterem organizacji zbiorowego zarządzania, która powinna mieć swobodę decydowania o swojej strukturze wewnętrznej, a także dotychczasową praktyką w tym względzie. Kompetencje do decydowania o tworzeniu innych organów wewnętrznych przysługują walnemu zgromadzeniu jako jednemu organowi uprawnionemu zgodnie z art. 17 pkt 1 projektu do zatwierdzania statutu oraz dokonywania w nim zmian. Ponadto zgodnie z projektowanym ust. 2 zd. 2 tryb dokonywania wyboru członków takich organów, uzupełniania składu oraz ich kompetencje będą musiały być określone w statucie organizacji. Powyższe rozwiązanie służy w szczególności zapobieżeniu nakładania się kompetencji fakultatywnych organów organizacji z kompetencjami organów obligatoryjnych.

3. Ust. 3 zd. 1 określa krąg podmiotów mogących pełnić funkcję członka zarządu lub komisji rewizyjnej organizacji. Dyrektywa CRM pozwala na dowolnie szerokie ukształtowanie tego kręgu, bez konieczności przesądzenia, że członkiem zarządu lub komisji rewizyjnej może być wyłącznie członek organizacji lub uprawniony. Stwarza to organizacjom możliwość powierzenia niektórych czynności, np. wymagających specjalistycznej wiedzy prawnej, ekonomicznej lub związanej z zarządzaniem, zewnętrznym specjalistom w danej dziedzinie. Jedynym ograniczeniem jest naturalna w tym wypadku konieczność posiadania przez członka

zarządu lub członka komisji rewizyjnej pełnej zdolności do czynności prawnych. Ponadto projektowany ust. 3 zd. 2 pozwala organizacji na przyznanie wynagrodzenia zarówno członkom zarządu, jak i członkom komisji rewizyjnej, wskazując jednocześnie na obowiązek określenia w statucie możliwości uzyskiwania przez takie osoby innych świadczeń w związku z pełnieniem tego rodzaju funkcji oraz przekazując szczegółowe uprawnienie do jego kształtowania walnemu zgromadzeniu organizacji (art. 17 pkt 2-3 projektu). Powyższy przepis stanowi implementację do krajowego porządku prawnego dyrektywy CRM, przy czym obecny art. 10 ust. 1 pkt 5a Prawa o stowarzyszeniach przewiduje możliwość otrzymywania przez członków zarządu stowarzyszenia wynagrodzenia za czynności wykonywane w związku z pełnioną przez nich funkcją, ale już nie przez członków komisji rewizyjnej. W związku z powyższym projektowany ust. 3 stanowi *lex specialis* względem art. 10 ust. 1 pkt 5a Prawa o stowarzyszeniach.

art. 15

1. Przepis ten stanowi implementację art. 8 dyrektywy CRM (wraz z odnoszącymi się do niego motywami 22 i 23 preambuły) oraz stanowi nawiązanie do art. 11 Prawa o stowarzyszeniach. Przepis służy zapewnieniu w praktyce samorządowego charakteru organizacji, w której decydujący głos w najważniejszych sprawach powinien należeć do jej członków. Zasadę tę umacnia wprost zdanie drugie ustępu pierwszego, które przesądza, że kompetencja do podejmowania decyzji przez inne organy organizacji musi wynikać wyraźnie z jej statutu, zatwierdzonego zgodnie z art. 17 pkt 1 projektu przez walne zgromadzenie. Tego rodzaju przekazanie kompetencji powinno mieć charakter wyjątku od zasady umożliwiającej członkom organizacji uczestniczenie w procesie podejmowania najważniejszych dotyczących jej decyzji. Zabezpieczeniem kompetencji walnego zgromadzenia (lub zebrania delegatów), a tym samym członków organizacji w tym zakresie, wprowadzonym w wyniku analizy pojawiającej się praktyki niektórych organizacji zbiorowego zarządzania, jest sankcja nieważności postanowień statutu, które przyznawałyby lub domniemywały ogólną kompetencję do podejmowania decyzji w ramach organizacji innemu jej organowi niż walne zgromadzenie.

2. Ust. 2 określa, kto jest uprawniony do brania udziału w walnym zgromadzeniu i głosowania na nim, a więc podejmowania najistotniejszych decyzji dotyczących zbiorowego zarządzania, w tym relacji organizacji z uprawnionymi, użytkownikami oraz zasad wykorzystywania przychodów z praw. Uprawnienie takie co do zasady powinno przysługiwać wyłącznie uprawnionym w zakresie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie, jakie posiada dana organizacja. Zakres posiadanego przez nią zezwolenia w polskim porządku prawnym wyznacza bowiem zakres dozwolonego działania organizacji w zakresie zbiorowego zarządzania. Tym samym uprawnienie wynikające z ust. 2 pozwala na realizację zasady samorządności organizacji w praktyce, opierając się przy tym stabilnym, racjonalnym i możliwym do zweryfikowania kryterium. Takiego waloru nie miałyby, np. przyznanie prawa do udziału w walnym zgromadzeniu i głosowania na nim wyłącznie tym uprawnionym, którzy w danym roku uzyskali przychody z praw. Z kolei rozciągnięcie uprawnienia wynikającego z ust. 2 na inne kategorie uprawnionych niż reprezentowane przez organizację w zakresie określonym w treści jej zezwolenia, przyznawałoby możliwość wpływania na wykonywanie zbiorowego

zarządzania (w tym decydowanie o przeznaczeniu przychodów z praw) osobom, których praw organizacja ani nie może reprezentować, ani tego w praktyce nie czyni.

3. Ust. 3 stanowi implementację art. 7 ust. 2 dyrektywy CRM, który umożliwia państwowym członkowskim zastosowanie wobec uprawnionych niebędących członkami organizacji innych regulacji niż obligatoryjnie się do nich odnoszące przepisy wskazane w treści art. 7 ust. 1 dyrektywy CRM. Projektodawcy postanowili skorzystać z tej możliwości, kierując się tym, że niektóre z organizacji zbiorowego zarządzania w Polsce reprezentują prawa wielu uprawnionych, którzy nie decydują się na ubieganie się o członkostwo, a tym samym nie mogą korzystać ze związanych z nim uprawnień. W takiej sytuacji, idąc za duchem dyrektywy CRM, uprawnieni niebędący członkami organizacji powinni, o ile taka wola zostanie wyrażona w statucie, mieć wpływ na zasady wykonywania przez organizację zbiorowego zarządzania ich prawami. Projektowany przepis zapewnia takim uprawnionym możliwość współdecydowania – w ramach walnego zgromadzenia – o wszystkich czynnościach, które są bezpośrednio związane z wykonywaniem zbiorowego zarządzania, a także uwzględnienia tej grupy w ramach procedur powołania walnego zgromadzenia oraz wykonywania na nim uprawnień przez pełnomocnika.

art. 16

1. Ust. 1 projektowanego przepisu pozwala organizacji – zgodnie z możliwością przyznaną państwowym członkowskim w art. 8 ust. 11 dyrektywy CRM – na przesądzenie w statucie, że walne zgromadzenie może być zastąpione zebraniem delegatów. Uprawnienie takie winno przysługiwać organizacjom posiadającym relatywnie znaczną liczbę członków – niektóre z nich liczą ich nawet kilka tysięcy. Pozwoli to w praktyce na efektywne działanie najważniejszego organu organizacji przy ograniczeniu kosztów związanych z jego zwoływaniem w sytuacji, gdy zgodnie z art. 8 ust. 2 dyrektywy CRM oraz art. 18 projektu winno ono odbywać się przynajmniej raz w roku. Jednocześnie projekt nie narzuca w tym względzie obowiązku, pozostawiając decyzję członkom organizacji.

2. Ust. 2 utrzymuje w przypadku zebrania delegatów zasadę wyrażoną w art. 15 ust. 2 projektu wobec walnego zgromadzenia, a uwagi zawarte w uzasadnieniu do tego przepisu zachowują aktualność także w tym wypadku. Dodatkowo przepis przesądza, że delegatem może być każdy z członków organizacji, o ile jest on uprawnionym w zakresie posiadanego przez nią zezwolenia na zbiorowe zarządzanie.

3. Ust. 3 określa minimalną liczbę delegatów, którą musi liczyć zebranie delegatów organizacji, uzależniając ją od liczby członków organizacji. Przyjęcie w tym przepisie widełek służy z jednej strony zapewnieniu, by zebranie delegatów miało reprezentatywny charakter dla danej organizacji, a z drugiej strony, by było zdolne do efektywnego działania i nie obciążało organizacji nadmiernymi obowiązkami organizacyjnymi i związanymi z nimi kosztami.

4. Ust. 4 stanowi implementację art. 8 ust. 11 lit. a i b dyrektywy CRM, który – w przypadku stworzenia przez państwo członkowskie możliwości zastąpienia walnego zgromadzenia przez zebranie delegatów – nakazuje, by zapewniony był odpowiedni i efektywny udział członków w procesie decyzyjnym oraz by poszczególne kategorie członków były reprezentowane w

wyważony i sprawiedliwy sposób. Przepis powtarza formułę, jaką posługuje się dyrektywa CRM, jednocześnie ją doprecyzowując. Umożliwia bowiem w przypadku organizacji, w których istnieją różne kategorie członków – w duchu poszanowania dla jej samorządności – uwzględnienie przy okazji określenia zasad wyboru delegatów jednego, dwóch lub trzech kryteriów wskazanych w treści art. 16 ust. 4 projektu (tj. liczby członków organizacji danej kategorii, wysokości przychodów uzyskiwanych ze zbiorowego zarządzania prawami danej kategorii członków lub liczby utworów lub przedmiotów praw pokrewnych danej kategorii członków, które organizacja reprezentuje). Kryteria powinny być dobrane w ramach organizacji w taki sposób, by zapewnić wyważoną i sprawiedliwą reprezentację poszczególnych kategorii członków w ramach zebrania delegatów. Przyjęcie jednej sztywnej formuły w tym względzie byłoby niemożliwe i niewskazane także ze względu na odmienne ukształtowanie składów członkowskich poszczególnych organizacji. Zaprojektowany, elastyczny przepis pozwala natomiast na ocenę przez organ nadzoru rozwiązań przyjmowanych swobodnie w statutach poszczególnych organizacji pod kątem spełnienia przesłanek określonych w treści art. 16 ust. 4 projektu oraz art. 8 ust. 11 dyrektywy CRM na etapie rejestracji lub zmiany statutu.

5. Ust. 5 odsyła w przypadku uregulowania szeregu kwestii szczegółowych, które dotyczą zasad wyboru i funkcjonowania zebrania delegatów, do statutu w sposób analogiczny jak art. 12 ust. 1 pkt 5 projektu, który nakazuje ich uregulowanie w treści statutu w przypadku, gdy w organizacji działa jej walne zgromadzenie. Przepis ten zastrzega przy tym, w ślad za art. 8 ust. 11 dyrektywy CRM, że delegaci mogą być wybierani na kadencję trwającą maksymalnie cztery lata.

art. 17

1. Przepis ten stanowi implementację art. 8 ust. 3-5 dyrektywy CRM, które określają wyłączne kompetencje najważniejszego organu organizacji, pozwalając jednocześnie na przekazanie części z nich na podstawie art. 8 ust. 6 dyrektywy CRM – w drodze odpowiednich postanowień statutu organizacji, a więc za zgodą walnego zgromadzenia – komisji rewizyjnej. Chodzi o kompetencje związane bezpośrednio z podejmowaniem operacyjnych decyzji dotyczących zarządzania mieniem organizacji (ust. 1 pkt 8-10 i 12 projektowanego przepisu) oraz tworzenia podmiotów zależnych lub uzyskiwania członkostwa w innych osobach prawnych (ust. 1 pkt 11 i 13 projektowanego przepisu).

2. Lista uprawnień walnego zgromadzenia (lub zebrania delegatów) – w stosunku do zawartej w treści art. 8 ust. 3-5 dyrektywy CRM – jest poszerzona o kompetencje do zatwierdzania regulaminu określającego zasady i tryb rozpoznawania skarg dotyczących członkostwa w organizacji lub wykonywania zbiorowego zarządzania, o których mowa w art. 91 projektu (art. 17 pkt 7 projektu). Przyznanie walnemu zgromadzeniu takiej kompetencji jest logicznym rozwinięciem zasady samorządności organizacji, której najwyższy organ winien mieć możliwość określenia zasad funkcjonowania wewnętrznej procedury rozwiązywania sporów z uprawnionymi i członkami organizacji. Regulamin tego rodzaju uzupełnia listę podstawowych aktów wewnętrznych przyjmowanych przez walne zgromadzenie, które określają szczegóły relacji między uprawnionymi a organizacją.

art. 18

Celem projektowanego przepisu jest implementacja art. 8 ust. 8 oraz art. 9 ust. 5 dyrektywy CRM, określających minimalne obowiązki walnego zgromadzenia organizacji, które powinny być bezwzględnie wykonywane co roku. Należą do nich:

- rozpatrywanie i zatwierdzanie sprawozdania z działalności organizacji za rok ubiegły w stosunku do tego, w którym odbywa się walne zgromadzenie;
- udzielanie członkom zarządu i komisji rewizyjnej absolutorium z wykonywania przez nich obowiązków;
- podejmowanie decyzji w sprawie powołania i odwołania biegłego rewidenta (do zbadania sprawozdania z działalności organizacji zbiorowego zarządzania).

Zgodnie z ust. 1 projektowanego artykułu walne zgromadzenie winno być co najmniej raz w roku, nie później niż 6 miesięcy od dnia bilansowego. Zatwierdzenie rocznego sprawozdania z działalności oznacza, że przedmiotem obrad walnego zgromadzenia winno być – zgodnie z art. 88 ust. 2 projektu – sprawozdanie podstawowe, finansowe oraz sprawozdanie z wykorzystania środków, o których mowa w art. 34 projektu.

art. 19

1. Projektowany przepis określa zasady wykonywania uprawnień do udziału w walnym zgromadzeniu organizacji przez pełnomocnika, na co pozwala art. 8 ust. 10 zd. 1 dyrektywy CRM. Jednocześnie przepisy tego artykułu (ust. 1 zd. 2, ust. 2-4) korzystają z możliwości przewidzianej w art. 8 ust. 10 zd. 2 dyrektywy CRM do ograniczenia, w koniecznym zakresie i pod wskazanymi w nim warunkami, wykonywania prawa głosu przez pełnomocnika.

2. Ust. 1 projektowanego przepisu potwierdza możliwość wykonywania uprawnień na walnym zgromadzeniu przez pełnomocnika, o ile nie prowadzi to do konfliktu interesów. Jednocześnie zgodnie z art. 8 ust. 10 zd. 3 dyrektywy CRM pełnomocnictwo może być udzielone i wykonywane wyłącznie na najbliższym walnym zgromadzeniu. Przepis – w ślad za art. 8 ust. 10 zd. 1 dyrektywy CRM – określa również podstawowy przypadek konfliktu interesów, wykluczając możliwość udzielenia pełnomocnictwa, jeżeli mocodawca i pełnomocnik należą do różnych kategorii uprawnionych w ramach tej samej organizacji zbiorowego zarządzania. Projektowany przepis pozwala przy tym – w celu realizacji zasady samorządności i zapewnienia realnego wykonywania praw uprawnionych do decydowania o ich organizacji – na udzielenie pełnomocnictwa pełnomocnikowi zawodowemu. Jego udział w walnym zgromadzeniu, często decydującym o skomplikowanych prawnie i ekonomicznie sprawach, winien zapewnić należyłą ochronę uprawnionego, który – choćby z racji wykonywanego zawodu – może wymagać wsparcia lub zastępstwa przy wykonywaniu swoich uprawnień członkowskich.

3. Ust. 2 projektowanego przepisu wprowadza – w celu zapewnienia pewności prawnej w tym względzie i stabilności uchwał podejmowanych przez walne zgromadzenie organizacji – obowiązek udzielenia pełnomocnictwa w formie pisemnej pod rygorem nieważności oraz

dołączenie go do protokołu z walnego zgromadzenia. Tego rodzaju praktyka jest powszechnie stosowana w przypadku wykonywania praw przez pełnomocnika podczas walnych zgromadzeń lub zgromadzeń wspólników m.in. spółek prawa handlowego.

4. Ust. 3 jest regulacją służącą uniknięciu potencjalnego konfliktu interesów wynikającego z łączenia funkcji członka zarządu, komisji rewizyjnej i pracownika organizacji zbiorowego zarządzania oraz pełnomocnika uprawnionego do udziału w walnym zgromadzeniu. Rozwiązanie to jest tym bardziej uzasadnione, że w kompetencjach walnego zgromadzenia jest m.in. powoływanie i odwoływanie członków zarządu i komisji rewizyjnej, przyznawanie im wynagrodzenia i innych świadczeń, a także udzielanie absolutorium.

5. Ust. 4 projektowanego przepisu ogranicza liczbę członków organizacji, których na walnym zgromadzeniu (do siedmiu) lub zebraniu delegatów (do jednego) może reprezentować jeden pełnomocnik. Przyznanie możliwości korzystania przez członka organizacji z zastępstwa w wykonywaniu jego prawa przez pełnomocnika nie powinno prowadzić do nadmiernej kumulacji pełnomocnictw w ręku jednego podmiotu lub zamieniać najważniejsze ciało przedstawicielskie organizacji zbiorowego zarządzania w zebranie grupy kilku lub kilkunastu pełnomocników. Obie sytuacje są nie do pogodzenia z samorządowym charakterem organizacji, który projekt wielokrotnie potwierdza i umacnia.

art. 20

1. Przepis określa podstawowe uprawnienia zarządu organizacji (prowadzenie spraw wewnątrz organizacji, np. czynności faktycznych czy organizacyjnych oraz reprezentowanie jej na zewnątrz), uzupełniając w ten sposób przepisy projektowanej ustawy, które regulują działalność innych podstawowych organów organizacji (tj. walnego zgromadzenia oraz komisji rewizyjnej). Jednocześnie ust. 4, szanując samorządny charakter organizacji, umożliwia określenie szczegółowych zasad działania jej zarządu w zatwierdzonym przez niego regulaminie. Projektowany przepis określa też fundamentalne zasady kształtowania jego składu (ust. 2) oraz działania zarządu (ust. 3).

2. Ust. 2 określa maksymalną kadencję zarządu organizacji (4 lata), stwierdza – zgodnie z art. 8 ust. 4 dyrektywy CRM określającym zasady decydowania o powołaniu dyrektorów – że może on być powołany wyłącznie przez walne zgromadzenie oraz wprowadza ograniczenie maksymalnej liczby członków zarządu (do siedmiu). To ostatnie rozwiązanie służy zapewnieniu efektywnego działania zarządu oraz jasnego podziału kompetencji i odpowiedzialności między jego członków. Podobne ograniczenia liczby członków zarządu funkcjonują w podmiotach prowadzących często działalność na zdecydowanie szerszą skalę niż wykonywanie zbiorowego zarządzania. Projektowany przepis nie wyłącza możliwości stworzenia innych organów o charakterze doradczym czy opiniodawczym, które mogłyby w ramach organizacji wspierać zarząd w wykonywaniu jego funkcji.

3. Ust. 3 określa podstawową zasadę działania zarządu organizacji zbiorowego zarządzania, zgodnie z którą wszyscy członkowie zarządu są obowiązani i uprawnieni do wspólnego prowadzenia jej spraw. Inne zasady działania zarządu, np. pozwalające na powierzenie

prowadzenia określonych spraw przez zarząd w drodze stosownej uchwały jego indywidualnie wskazanym członkom winny wynikać z przepisów statutu organizacji.

art. 21

1. Przepis stanowi wdrożenie art. 10 ust. 2 dyrektywy CRM, służącego unikaniu konfliktu interesów wewnątrz organizacji, w szczególności w przypadku osób kierujących jej działalnością. Ust. 1 wyraża przy tym wprost ogólną zasadę, którą powinny kierować się takie osoby w toku swojej działalności, koncentrując się nie tylko na unikaniu konfliktu interesów z organizacją, czyli ewentualnym nadużywaniu zajmowanej w niej pozycji, ale także unikaniu sytuacji mogących wpłynąć negatywnie na wizerunek organizacji.

2. Ust. 2 jest odwzorowaniem treści art. 10 ust. 2 zd. 2 dyrektywy CRM określającego obowiązkową procedurę służącą unikaniu konfliktów interesów między osobami kierującymi organizacją a samą organizacją. Polega ona na składaniu walnemu zgromadzeniu oświadczeń zawierających informacje wyliczone w treści art. 10 ust. 2 zd. 2 dyrektywy CRM lit. a-d na pierwszym walnym zgromadzeniu w danym roku kalendarzowym. Oświadczenia takie służą uzyskaniu przez członków organizacji wiedzy na temat interesów łączących osoby kierujące organizację z organizacją, w tym wiedzy na temat kwot wynagrodzeń lub innych świadczeń uzyskiwanych przez takie osoby od organizacji. Wiedza taka ma na celu umożliwienie członkom organizacji realizację w praktyce kontroli nad działalnością osób nią kierujących, określając pole potencjalnych i rzeczywistych konfliktów interesów, które mogą wystąpić w toku aktywności takich osób podejmowanej w organizacji. Oświadczenia takie winny również umożliwić wdrożenie instrumentów wskazanych w art. 22 projektu.

art. 22

Projektowany przepis służy uniknięciu konfliktu interesów między członkiem zarządu a organizacją. Rozwiązania w nim przyjęte są wzorowane na funkcjonujących regulacjach w spółkach prawa handlowego, a mianowicie:

- wyłączeniu członka zarządu z głosowania w sprawie, w której w stosunku do jego osoby może wystąpić konflikt interesów (art. 209 oraz 377 ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych, Dz. U. 2016 poz. 1578 ze zm., dalej powoływanej jako „ksh”);
- obowiązku zawierania umów pomiędzy członkiem zarządu a spółką za pośrednictwem członka komisji rewizyjnej wskazanego w jej uchwale lub pełnomocnika powołanego uchwałą walnego zgromadzenia (art. 210 oraz 379 ksh);
- obowiązku reprezentowania spółki w sporach z członkiem zarządu przez członka komisji rewizyjnej wskazanego w jej uchwale lub pełnomocnika powołanego uchwałą walnego zgromadzenia (art. 210 oraz 379 ksh).

Przepis odwołuje się więc do rozwiązań od dawna znanych i sprawdzonych w polskim porządku prawnym, które zapewniają minimalne standardy bezstronności i transparentności w przypadku relacji między członkiem organu, który jest odpowiedzialny za reprezentowanie

danego podmiotu, w tym wypadku organizacji zbiorowego zarządzania oraz podejmowanie w niej bieżących decyzji, a samą organizacją. Przepis służy ochronie interesów organizacji, a także wyeliminowaniu w praktyce ewentualnych nadużyć i sporów wewnątrz organizacji. Służy on zapewnieniu w praktyce realizacji zasady wyrażonej w art. 21 ust. 1 projektu, będąc implementacją art. 10 ust 2 dyrektywy CRM i stanowiąc jedną z procedur „*mających na celu unikanie konfliktu interesów*”, które państwa członkowskie UE winny wprowadzić przy okazji regulowania statusu organizacji zbiorowego zarządzania.

art. 23

1. Ust. 1 projektowanego przepisu stanowi implementację do polskiego prawa art. 9 ust. 1 i 4 dyrektywy CRM, który nakazuje państwom członkowskim ustanowienie wewnątrz organizacji zbiorowego zarządzania niezależnego organu odpowiedzialnego za stałą kontrolę osób kierujących organizacją pod kątem prawidłowego wykonywania przez nie swoich obowiązków. Obowiązek taki aktualnie wynika też z art. 11 ust. 3 Prawa o stowarzyszeniach, ale przepis ten nie określa kompetencji ani podstawowych zasad działania komisji rewizyjnej. Podstawową płaszczyzną, pod kątem której w interesie uprawnionych powinna być dokonywana taka kontrola jest zgodność czynności podejmowanych przez osoby kierujące organizacją z przepisami powszechnie obowiązującego prawa oraz przepisami wewnętrznymi ustanowionymi przez samą organizację. Otwartą listę tych ostatnich, określającą najważniejsze z aktów wewnętrznych organizacji wiążących także osoby nią kierujące, zawiera ustęp 1 *in fine*.

2. Ust. 2 projektowanego przepisu pozwala członkom organizacji – o ile taka wola zostanie wyrażona w jej statucie – na przeniesienie części kompetencji związanych z podejmowaniem operacyjnych decyzji bezpośrednio związanych z zarządzaniem mieniem organizacji lub nawiązywaniem relacji z podmiotami trzecimi z walnego zgromadzenia (lub zebrania delegatów) na komisję rewizyjną. Elastyczność państwom członkowskim w tym zakresie zapewnia art. 8 ust. 6 dyrektywy CRM, który określa takie przypadki – w projekcie zostały one ujęte w art. 17 pkt 8-13. Skorzystanie przez polskiego ustawodawcę z możliwości przewidzianej w dyrektywie winno, o ile członkowie organizacji zdecydują się na szersze ukształtowanie kompetencji komisji rewizyjnej, ułatwić organizacji bieżące funkcjonowanie. W sytuacji, gdyby taka droga pozostawała zamknięta, konieczne dla podejmowania operacyjnych decyzji byłoby częstsze i wiążące się z ponoszeniem kosztów zwoływanie walnego zgromadzenia (lub zebrania delegatów) lub czekanie z operacyjnymi decyzjami przez dłuższy czas (do kolejnego corocznego walnego zgromadzenia lub zebrania delegatów).

3. Ust. 3 pozwala także członkom organizacji na zdecydowanie przy okazji uchwalania statutu, czy przedmiotem dodatkowej zgody komisji rewizyjnej nie powinny być także inne bieżące czynności prawne i faktyczne niż określone w art. 17 pkt 8-13 projektu, które co do zasady podejmuje wyłącznie zarząd organizacji w toku swojej zwykłej działalności. Rozwiązanie to jest wzorowane na art. 384 ksh, w którym tego rodzaju uprawnienie przyznane jest radzie nadzorczej w spółce akcyjnej, służąc wzmocnieniu bieżącego nadzoru nad działalnością osób kierujących organizacją. Jednocześnie projektowany przepis, w sytuacji gdyby komisja rewizyjna odmówiła zgody na dokonanie konkretnej czynności, umożliwi zarządowi

zwrócenie się w tej sprawie do najwyższej władzy organizacji – jej walnego zgromadzenia (lub zebrania delegatów) w celu podjęcia ostatecznej decyzji.

art. 24

1. Art. 24 ust. 1 określa podstawowe zasady wykonywania przez komisję rewizyjną jej funkcji nadzorczych w elastyczny sposób, pozwalając na delegowanie niektórych członków organu do wykonywania określonych kompetencji nadzorczych. Nie ulega przy tym wątpliwości, że co do zasady komisja rewizyjna powinna działać i podejmować decyzje kolegiałnie.

2. Ust. 2 określa minimalny zakres instrumentów prawnych, przy pomocy których komisja rewizyjna winna wykonywać w efektywny i sprawny sposób swoje kompetencje. W zakresie tym mieści się:

- badanie wszystkich dokumentów organizacji zbiorowego zarządzania;
- żądanie sprawozdań i wyjaśnień od osób kierujących działalnością organizacji zbiorowego zarządzania, jej pracowników i osób współpracujących z organizacją na innej podstawie prawnej;
- dokonywanie rewizji majątku organizacji.

Tryb i sposób działania komisji rewizyjnej organizacji zbiorowego zarządzania są w tym wypadku wzorowane na regulacjach uprawnień rady nadzorczej spółki z o.o. określonych w art. 219 § 4 ksh. Ich uregulowanie na poziomie ustawy wynika z konieczności zapewnienia rzeczywistego, efektywnego wdrożenia art. 9 ust. 1 dyrektywy CRM przez Rzeczpospolitą Polską i wyposażenia komisji rewizyjnej w realne możliwości wykonywania jej uprawnień. Zasadne wydaje się także ujednoczenie na minimalnym poziomie praktyki organizacji zbiorowego zarządzania w tym względzie oraz wyjaśnienie wątpliwości co do instrumentów przysługujących wewnętrznym organom nadzorczym organizacji.

3. Przyznanie określonych uprawnień komisji rewizyjnej w celu zapewniania jej realnej możliwości realizacji prawa nadzoru powoduje powstanie obowiązków po stronie nadzorowanych osób, w szczególności obowiązku wspierania aktywności komisji rewizyjnej. Ustęp trzeci reguluje procedurę rozwiązywania sytuacji, w których działania komisji rewizyjnej są utrudniane, a obowiązki osób nadzorowanych w stosunku do komisji nie są należycie wykonywane. W pierwszej kolejności problem taki powinien być rozwiązany wewnątrz organizacji przez jej zarząd jako organ odpowiedzialny za całokształt jej bieżącej działalności i uprawniony do wydawania wiążących poleceń osobom podlegającym czynnościom nadzorczym lub umożliwiającym w praktyce komisji rewizyjnej skorzystanie z instrumentów prawnych umożliwiających jej wykonywanie kompetencji. W przypadku, gdyby w określonym w przepisie czasie zarząd nie umożliwił komisji rewizyjnej skutecznego wykonywania jej obowiązków, zgodnie z projektowanym przepisem komisja ma obowiązek niezwłocznego poinformowania o tym ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. W takiej sytuacji możliwe stanie się wszczęcie przez ministra postępowania nadzorczego i stosowanie przewidzianych prawem środków nadzoru.

art. 25

1. Art. 25 ust. 1 projektu formułuje minimalne wymagania co do liczby członków komisji rewizyjnej i jej kadencji, które powinny umożliwić jej sprawne wykonywanie swoich obowiązków, stwarzając w praktyce możliwość uwzględnienia wyrażonej w art. 9 ust. 2 dyrektywy CRM zasady sprawiedliwej i wyważonej reprezentacji poszczególnych kategorii uprawnionych. Przepis ten gwarantuje również stabilny charakter tego organu, którego skład – jeżeli członkowie poprawnie wypełniają swoje obowiązki – nie powinien podlegać ciągłym zmianom i winien umożliwiać monitorowanie bieżącej działalności organizacji zbiorowego zarządzania.

2. Ust. 2 projektowanego artykułu służy uniknięciu konfliktu interesów, który mógłby wynikać z łączenia funkcji członka komisji rewizyjnej z innymi funkcjami związanymi z kierowaniem działalnością organizacji w sposób stały lub w sytuacjach nadzwyczajnych oraz świadczeniem na jej rzecz usług lub zatrudnienia w bezpośredniej podległości osobom kierującym działalnością organizacji m.in. w charakterze jej głównego księgowego. Proponowane rozwiązanie jest wzorowane na art. 214 § 1-2 ksh. W ten sposób unika się trudnej do zaakceptowania sytuacji, w której nadzorem członka komisji rewizyjnej byłaby objęta jego własna działalność lub działalność osób, którym taki członek by podlegał. Stosunek podległości w tym wypadku ma charakter bezpośredni, przez co należy rozumieć związek, w którym na linii np. zarząd – osoba podległa nie występuje żadne ogniwo pośrednie. Zakaz ten dotyczy wszelkiego rodzaju podległości, także faktycznej. Jeżeli ze strony organizacyjnej wynika, że zarządowi podlega pracownik, agent, zleceniodawca, wykonujący dzieło, to nie może on być członkiem komisji rewizyjnej.

3. Art. 25 ust. 3 projektu stanowi wdrożenie do polskiego porządku prawnego art. 9 ust. 2 dyrektywy CRM, określając – w ślad za jego treścią – podstawowe warunki, jakim muszą odpowiadać zasady powołania członków komisji rewizyjnej. Winny one zapewniać sprawiedliwy i wyważony wpływ poszczególnych kategorii członków organizacji zbiorowego zarządzania na skład komisji. Przyjęte rozwiązanie pozwala poszczególnym organizacjom, w skład których wchodzi w odmiennych proporcjach różne kategorie członków, na elastyczne uregulowanie zasad kształtowania składu komisji rewizyjnej. Jednocześnie umożliwiają one organowi nadzoru ocenę przyjętych rozwiązań w toku postępowania o rejestrację statutu i zagwarantowanie w ten sposób, by art. 9 ust. 2 dyrektywy CRM był faktycznie skuteczny w praktyce decyzyjnej organizacji. Drugie zdanie projektowanego ustępu 3 odnosi zasady dotyczące wyboru komisji rewizyjnej do organizacji, w której – zgodnie z jej statutem – prawo udziału w walnym zgromadzeniu (lub zebraniu delegatów) mają uprawnieni, którzy zawarli umowę o zbiorowe zarządzanie, a nie są członkami organizacji. Tego typu podmioty powinny mieć także zagwarantowany sprawiedliwy i wyważony wpływ na skład komisji rewizyjnej, skoro korzystają z uprawnień co do zasady przyznanych członkom organizacji. Rozwiązanie to koresponduje z treścią art. 15 ust. 3 projektu.

art. 26

1. Pierwszy ustęp tego artykułu stanowi implementację art. 9 ust. 4 dyrektywy CRM, wymagającego zapewnienia regularnego zwoływania posiedzeń komisji rewizyjnej jako

organu organizacji zbiorowego zarządzania, który ma w sposób niezależny od pozostałych zapewnić stałą kontrolę działalności organizacji. Jednocześnie projektowana regulacja pozostawia komisji margines swobody pozwalający zbierać się w każdym czasie, kiedy uzna ona to za konieczne do prawidłowego wykonywania swoich kompetencji.

2. Ust. 2 przenosi do polskiego porządku prawnego art. 9 ust. 5 dyrektywy CRM, który nakłada na komisję rewizyjną obowiązek składania sprawozdań ze swojej działalności najważniejszemu organowi organizacji, jakim jest walne zgromadzenie. Obowiązek ten koresponduje z kompetencją walnego zgromadzenia określoną w art. 18 ust. 2 pkt 2 projektu i udzielania na tej podstawie absolutorium jej członkom, co powinno być dokonywane w oparciu o przedstawione sprawozdanie z prac komisji.

3. Art. 26 ust. 3 wskazuje podstawowy akt wewnętrzny, przyjmowany przez komisję rewizyjną, który powinien regulować szczegółowe, techniczne zasady jej działania, podejmowania uchwał i organizacji bieżącej pracy w zakresie kompetencji przyznanych komisji przez przepisy powszechnie obowiązującego prawa i statut organizacji.

II. 4 Rozdział 4. Relacje z uprawnionymi i zarządzanie przychodami z praw (art. 27 – 40 projektu)

Oddział 1. Umowa o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (art. 27 – 32 projektu)

art. 27

1. Zgodnie z tym przepisem projektowanej ustawy uprawniony może zawrzeć z organizacją zbiorowego zarządzania umowę o zbiorowe zarządzanie przysługującymi mu prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w zakresie udzielonego jej zezwolenia. Następuje tu zatem potwierdzenie zasady, że zbiorowe zarządzanie może być wykonywane wyłącznie na podstawie zezwolenia i wyłącznie w granicach tego zezwolenia. Odmowa zawarcia umowy o zbiorowe zarządzanie przez organizację zbiorowego zarządzania wymaga uzasadnienia w formie pisemnej. W odróżnieniu od obecnie obowiązującego stanu prawnego, w którym zgodnie z art. 106 ust. 3 pr. aut. odmowa taka może nastąpić tylko z „ważnych powodów”, omawiany przepis nie zawiera takiego ograniczenia. Organizacje zbiorowego zarządzania będą zatem miały szersze możliwości odmowy zawierania umów o zbiorowe zarządzanie, jednakże każda taka odmowa będzie musiała zawierać pisemne uzasadnienie – zgodnie z art. 5 ust. 2 dyrektywy CRM. Należy jednakże mieć na uwadze, że uprawnienie do zawarcia umowy o zbiorowe zarządzanie z właściwą organizacją (tj. której zakres zezwolenia odpowiada zakresowi praw i czynności, których dotyczy umowa) przysługuje każdemu uprawnionemu, w szczególności bez względu na jego obywatelstwo, miejsce zamieszkania lub siedziby. Uzasadnienie odmowy zawarcia umowy musi zatem wskazywać szczególne okoliczności danego przypadku, uniemożliwiające – w razie konieczności – skuteczne postawienie zarzutu dyskryminacji danej kategorii uprawnionych.

2. W umowie o zbiorowe zarządzanie uprawniony będzie mógł określić utwory lub przedmioty praw pokrewnych oraz pola eksploatacji i terytoria, których takie zarządzanie ma dotyczyć.

Uprawniony będzie mógł także zdecydować, że zbiorowe zarządzanie ma dotyczyć wszystkich jego utworów lub przedmiotów praw pokrewnych lub jedynie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych danego rodzaju, a także czy dotyczy to jedynie repertuaru już istniejącego w chwili zawarcia umowy czy również tego, który powstanie w przyszłości (w okresie obowiązywania umowy o zbiorowe zarządzanie). Art. 5 ust. 1 i 2 dyrektywy CRM przesądzą, że to po stronie uprawnionego leży decyzja, jaką część swojego repertuaru przekaze on do zbiorowego zarządzania, na jakich polach eksploatacji i na jakich terytoriach. Jedynym ograniczeniem jest tutaj treść zezwolenia danej organizacji na wykonywanie zbiorowego zarządzania.

3. Umowa o zbiorowe zarządzanie będzie zawierana w formie pisemnej, jednakże oświadczenia woli związane z jej zawarciem, zmianą, wykonywaniem lub rozwiązaniem będą mogły być składane także w postaci elektronicznej. Organizacja zbiorowego zarządzania obowiązana będzie udostępnić środki takiej komunikacji zapewniające należyte utrwalenie, przekazywanie, przechowywanie i zabezpieczenie dokonywanych czynności oraz udostępnić publicznie informacje, które w sposób jasny i przejrzysty przedstawią proces dokonywania tych czynności. Zgodnie bowiem z art. 5 ust. 7 dyrektywy CRM w ramach zawierania umowy o zbiorowe zarządzanie każda zgoda uprawnionego „w odniesieniu do każdego prawa lub każdej kategorii praw lub każdego rodzaju utworów oraz innych przedmiotów objętych ochroną” wymaga „udokumentowania w formie pisemnej”.

4. Zgodnie z art. 27 ust. 4 projektowanej ustawy, wdrażającym art. 5 ust. 8 dyrektywy CRM, organizacja zbiorowego zarządzania obowiązana jest jeszcze przed zawarciem umowy o zbiorowe zarządzanie przekazać uprawnionemu, pisemnie lub elektronicznie, informacje o jego prawach i obowiązkach wynikających z art. 27-31 projektowanej ustawy oraz o wszystkich dokonywanych przez nią potrąceniach z przychodów z praw. Informacje te powinny być przekazane uprawnionemu w taki sposób, aby możliwe było ich utrwalenie.

art. 28

Zgodnie z tym przepisem, stanowiącym implementację art. 5 ust. 3 dyrektywy CRM, uprawniony zachowuje prawo do samodzielnego udzielania licencji na korzystanie ze swojego repertuaru objętego umową o zbiorowe zarządzanie, jeżeli korzystanie to nie łączy się z osiągnięciem korzyści majątkowych. W tym zakresie przeciwne postanowienia umowy o zbiorowe zarządzanie będą bezskuteczne, podobnie jak wszelkie postanowienia mające na celu uniemożliwienie lub utrudnienie wykonywania tego uprawnienia. W rezultacie niekomercyjna eksploatacja repertuaru zarządzanego przez organizacje zbiorowego zarządzania będzie mogła się odbywać na podstawie licencji udzielanych dwutorowo – albo przez organizacje zbiorowego zarządzania albo przez samych uprawnionych. Bez wątpienia ułatwi to różnego rodzaju podmiotom organizującym niekomercyjne przedsięwzięcia uzyskanie stosownych licencji na korzystanie z chronionych utworów lub przedmiotów praw pokrewnych.

art. 29

1. W związku z tym, że umowa o zbiorowe zarządzanie nie pozbawia uprawnionego możliwości samodzielnego udzielania licencji, konieczne jest zabezpieczenie w tym zakresie słusznym interesów organizacji zbiorowego zarządzania. Zgodnie zatem z przepisem ust. 1

uprawniony związany umową o zbiorowe zarządzanie obowiązany jest niezwłocznie poinformować organizację zbiorowego zarządzania o każdym przypadku udzielenia licencji na korzystanie z repertuaru objętego umową o zbiorowe zarządzanie, wskazując w szczególności licencjobiorcę, datę udzielenia licencji oraz utwory lub przedmioty praw pokrewnych, pola eksploatacji i terytoria, których ta licencja dotyczy. Umożliwia to organizacji odstąpienie od ochrony praw uprawnionego, który samodzielnie udzielił użytkownikowi zezwolenia na korzystanie z utworów lub przedmiotów jego praw. Podobny obowiązek informacyjny dotyczy przypadku zbycia praw autorskich lub pokrewnych, umożliwiając organizacji zbiorowego zarządzania prawidłowe wykonywanie jej obowiązków wobec odpowiedniego następcy prawnego uprawnionego. Uprawniony obowiązany jest ponadto poinformować organizację o zmianie dotyczących go danych, a więc adresu zamieszkania, siedziby lub adresu korespondencyjnego, a także danych niezbędnych organizacji do wypłaty należnej mu części przychodów z praw (nr konta bankowego itp.). Winno to również ułatwić organizacji wykonywanie obowiązków wobec uprawnionych, w tym związanych z regularną wypłatą przysługujących im przychodów z praw.

2. Zgodnie z ust. 2 – stanowiącym swoistą sankcję za niewypełnienie obowiązków informacyjnych – w przypadku naruszenia tych obowiązków uprawniony poniesie „uzasadnione i udokumentowane” koszty bezskutecznego dochodzenia przez organizację roszczeń z tytułu naruszenia praw objętych umową o zbiorowe zarządzanie lub roszczeń o wynagrodzenie za korzystanie z tych praw od użytkownika upoważnionego do korzystania z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych.

art. 30

1. Zgodnie z tym artykułem, stanowiącym implementację art. 5 ust. 4 dyrektywy CRM, uprawniony może w każdym czasie wypowiedzieć umowę o zbiorowe zarządzanie z terminem wypowiedzenia w niej określonym. Termin wypowiedzenia nie może być dłuższy niż 6 miesięcy, jednakże wypowiedzenie odniesie skutek dopiero na koniec roku obrotowego organizacji zbiorowego zarządzania. Wypowiedzenie może dotyczyć całej umowy lub być tylko częściowe, tj. dotyczyć jedynie poszczególnych utworów lub przedmiotów praw pokrewnych albo ich rodzajów, jak również pól eksploatacji lub terytoriów.

2. Istotnym nowym rozwiązaniem w stosunku do obowiązującego stanu prawnego jest ust. 3, niemający odpowiednika w dyrektywie CRM, zgodnie z którym wypowiedzenie przez uprawnionego umowy o zbiorowe zarządzanie pozostaje bez wpływu na skuteczność umów obejmujących repertuar zarządzany na podstawie tej umowy, zawartych przez organizację zbiorowego zarządzania przed upływem terminu wypowiedzenia, w okresie 3 lat od dnia upływu terminu wypowiedzenia. Po tym trzyletnim okresie umowy te wygasają w odniesieniu do repertuaru objętego wypowiedzeniem. Rozwiązanie to ma na celu stabilizację stosunków licencyjnych w systemie zbiorowego zarządzania, gdzie zakres repertuaru objętego zbiorowym zarządzaniem podlega ciągłym zmianom, nie tylko wskutek zawierania nowych umów o zbiorowe zarządzanie, ale także wskutek wypowiedzenia tych umów przez uprawnionych. Okres trzyletni wydaje się tutaj wystarczający dla osiągnięcia tego celu.

3. Zgodnie z ust. 4, stanowiącym implementację art. 5 ust. 5 dyrektywy CRM, wypowiedzenie umowy o zbiorowe zarządzanie pozostanie bez wpływu na wzajemne prawa i obowiązki organizacji i uprawnionego związane z zarządzaniem przez organizację jego repertuarem w powyższym trzyletnim okresie (dotyczy to w szczególności wzajemnych obowiązków informacyjnych, zasad dokonywania przez organizację potrąceń z kwot należnych uprawnionemu, zasad dokonywania przez organizację podziału przychodów z praw oraz ich wypłaty uprawnionym).

art. 31

Zgodnie z tym przepisem art. 30 ust. 1-4 projektu (a więc przepisy dotyczące terminów i skutków wypowiedzenia) znajdą odpowiednie zastosowanie do wypowiedzenia umowy o zbiorowe zarządzanie przez organizację zbiorowego zarządzania, z tym że takie wypowiedzenie będzie mogło nastąpić wyłącznie z ważnych powodów i będzie wymagać uzasadnienia w formie pisemnej.

art. 32

Przepis ten zobowiązuje organizacje zbiorowego zarządzania do prowadzenia szczegółowego wykazu zarządzanego repertuaru, a więc wszystkich umów o zbiorowe zarządzanie (z uwzględnieniem uprawnionych, poszczególnych utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, pól eksploatacji oraz terytoriów w stosunku do których organizacja została upoważniona do zbiorowego zarządzania) oraz wszystkich zidentyfikowanych uprawnionych, których prawami zbiorowo zarządza na innej podstawie niż umowa o zbiorowe zarządzanie (umowa o reprezentacji, reprezentacja ustawowa). Wykazy te organizacja powinna prowadzić w postaci elektronicznej i na bieżąco je aktualizować.

Oddział 2. Zarządzanie przychodami z praw (art. 33 – 39 projektu)

Przepisy art. 33-39 projektowanej ustawy stanowią implementację rozdziału II Tytułu II dyrektywy CRM dotyczącego zarządzania przychodami z praw. Obecne przepisy pr. aut. nie przewidują żadnych regulacji w tym zakresie. Wyjątek stanowią zasady dotyczące podziału i wypłaty środków stanowiących rekompensatę z tytułu dozwolonego użytku osobistego i reprograficznego, zawarte w rozporządzeniach Ministra Kultury: z dnia 2 czerwca 2003 r. w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz. U. Nr 105, poz. 991 ze zm.) oraz z dnia 27 czerwca 2003 r. w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (Dz. U. Nr 132, poz. 1232). Z uwagi na szczególny charakter tych środków powyższe rozporządzenia będą w dalszym ciągu regulować ich podział i wypłatę w zakresie nieuregulowanym w projektowanej ustawie.

art. 33

Projektowany art. 33 wprowadzi zasady dotyczące księgowania składników majątku organizacji, wynikające z art. 11 ust. 3 oraz art. 13 ust. 2 dyrektywy CRM. Organizacje będą zobowiązane do odrębnego uwzględnienia w księgach rachunkowych:

- 1) przychodów z praw przeznaczonych do podziału i wypłaty uprawnionym,
- 2) przychodów z praw niewypłaconych z powodu niemożności ustalenia lub odnalezienia uprawnionych (patrz art. 39 poniżej) oraz
- 3) pozostałych składników ich majątku, w tym środków pochodzących z potrąceń na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania.

art. 34

W ślad za art. 11 ust. 4 dyrektywy CRM organizacja będzie mogła przeznaczyć przychody z praw wyłącznie na określone cele, wskazane w projektowanym art. 34. Jak wynika z zaproponowanej definicji „przychodów z praw” (art. 3 ust. 1 pkt 7 projektu) będzie to dotyczyć także wszelkich dochodów, jakie środki te przyniosły do chwili ich wypłaty uprawnionym.

Podstawowym celem będzie wypłata przychodów z praw uprawnionym zgodnie z przyjętym w organizacji regulaminem repartycji. W przypadkach, w których – pomimo zastosowania procedur przewidzianych w projektowanym art. 38 – nie udało się zidentyfikować lub odnaleźć uprawnionych, należne im kwoty, uznane zgodnie z projektowanym art. 39 za niepodlegające podziałowi, będą odrębnie księgowane (patrz art. 33 pkt 2 powyżej) i przeznaczane na wymienione w tym przepisie cele, zgodnie z zasadami przyjętymi w regulaminie repartycji.

Organizacja będzie mogła ponadto dokonać dwóch rodzajów potrąceń z przychodów z praw: na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania określonych w regulaminie repartycji oraz na prowadzoną działalność o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym, zgodnie z przyjętym w organizacji regulaminem prowadzenia takiej działalności. Każdy z regulaminów określających zasady wypłaty, wykorzystania środków niepodlegających podziałowi oraz dokonywania potrąceń będzie przyjmowany i modyfikowany wyłącznie przez walne zgromadzenie (lub zebranie delegatów) – najwyższy organ organizacji.

art. 35

1. Środki podlegające podziałowi i wypłacie uprawnionym, do czasu ich wypłaty, pozostają przez jakiś czas (zgodnie z omówionymi poniżej zasadami) w dyspozycji organizacji. Poza ich odrębnym księgowaniem ustawa – w ślad za art. 11 ust. 5 zdanie wprowadzające oraz lit. a dyrektywy CRM – wymagać będzie, aby były zarządzane wyłącznie w interesie uprawnionych, w zgodzie z przyjętymi w organizacji zasadami wynikającymi z regulaminu inwestycyjnego oraz strategii zarządzania ryzykiem (projektowany art. 35 ust. 1).

2. Wspomniany przepis dyrektywy określa ponadto pewne ogólne zasady dotyczące inwestowania przychodów z praw przed ich wypłatą uprawnionym, pozostawiając równocześnie państwom członkowskim UE możliwość określenia bardziej rygorystycznych reguł w tym zakresie, włącznie z całkowitym zakazem inwestowania (motyw 27 preambuły). W projekcie proponuje się wskazanie dopuszczalnych sposobów zarządzania środkami pobranymi na rzecz uprawnionych. Zgodnie z projektowanym art. 35 ust. 2 środki te mogą być wyłącznie przechowywane lub lokowane na rachunkach bankowych lub inwestowane w skarbowe papiery wartościowe. Wyłączona zostanie tym samym możliwość inwestowania

przychodów z praw, należnych uprawnionym, w instrumenty finansowe o podwyższonym ryzyku.

3. Dodatkowym zabezpieczeniem interesów uprawnionych będzie projektowany art. 35 ust. 3, który stanowi, iż przyjmując regulamin inwestycyjny oraz strategię zarządzania ryzykiem, walne zgromadzenie będzie zobowiązane wziąć pod uwagę zasady wymienione w dyrektywie CRM, tj. zapewnić, aby:

- 1) lokowanie i inwestowanie przychodów z praw nie prowadziło do ich opóźnienia w wypłacie uprawnionym (co wynika z motywu 29 zdanie trzecie dyrektywy CRM);
- 2) środki były lokowane i inwestowane w taki sposób, aby zapewnić bezpieczeństwo, jakość, płynność i rentowność portfela inwestycyjnego jako całości (co wynika z art. 11 ust. 5 lit. b dyrektywy CRM);
- 3) lokaty i inwestycje były odpowiednio zdywersyfikowane, tak aby uniknąć nadmiernego uzależnienia od jakiegokolwiek określonego składnika aktywów i koncentracji ryzyka w portfelu inwestycyjnym jako całości (co wynika z art. 11 ust. 5 lit. c dyrektywy CRM).

art. 36

1. Zasady dokonywania potrąceń zostaną uregulowane w projektowanym art. 36, stanowiącym implementację art. 12 dyrektywy CRM. Jak już wspomniano, powinny one być dokonywane na podstawie stosownych regulaminów przyjętych przez walne zgromadzenie (co dodatkowo potwierdza projektowany art. 36 ust. 1 zdanie pierwsze). Każdy uprawniony, przed zawarciem umowy o zbiorowe zarządzanie, będzie informowany o zasadach wynikających z tych regulaminów (patrz projektowany art. 27 ust. 4), co odpowiada wymogom art. 12 ust. 1 dyrektywy CRM. Z kolei z art. 12 ust. 2 dyrektywy CRM wynika reguła dotycząca proporcjonalności i celowości wszelkich potrąceń dokonywanych przez organizację. W ślad za nią projektowany art. 36 ust. 1 zdanie drugie stanowi, iż mogą one być dokonywane wyłącznie w granicach uzasadnionych działaniami podejmowanymi przez organizację zbiorowego zarządzania na rzecz uprawnionych oraz ustalane na podstawie obiektywnych kryteriów.

2. Oprócz powyższych zasad, wprowadzone zostaną szczególne kryteria dotyczące wysokości potrąceń na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania. Zgodnie z projektowanym art. 36 ust. 2 tego rodzaju potrącenia muszą być uzasadnione i udokumentowane w odniesieniu do poszczególnych pól eksploatacji objętych zezwoleniem organizacji. Zasada ta wynika zarówno z art. 12 ust. 3 dyrektywy CRM, jak i obowiązków sprawozdawczych organizacji określonych w pkt 2 lit. b ppkt (v) załącznika do dyrektywy CRM, gdzie wyraźnie wskazano konieczność zawarcia informacji o dokonanych potrąceniach „*w podziale na kategorie zarządzanych praw i pola eksploatacji oraz cele potrącania*”. Podział ten powinien więc być brany pod uwagę już na etapie określania ich wysokości, a nie wyłącznie na etapie sprawozdawczym. Oczywiście jest bowiem, że koszty zarządzania prawami mogą różnić się w zależności od pola eksploatacji (na co ma wpływ np. liczba użytkowników na danym polu eksploatacji, wymagająca mniej lub bardziej rozbudowanej siatki inkasa, a z drugiej strony np. fakt dokonywania inkasa na danym

polu eksploatacji przez jedną organizację, przez co pozostałe nie ponoszą kosztów w tym zakresie).

3. Natomiast w odniesieniu do potrąceń na prowadzoną przez organizację działalność o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym art. 12 ust. 4 dyrektywy CRM, czytany łącznie z motywem 28 jej preambuły, wymaga, aby usługi finansowane z takich potrąceń były świadczone na rzecz uprawnionych na podstawie sprawiedliwych i niedyskryminujących kryteriów. Zasada ta zostanie transponowana w projektowanej ustawie poprzez wprowadzenie warunku, aby powyższe usługi były świadczone na rzecz uprawnionych objętych zezwoleniem udzielonym organizacji (projektowany art. 36 ust. 3), uwzględniając oczywiście ogólną zasadę równego traktowania uprawnionych (patrz projektowany art. 4 ust. 3).

art. 37-39

1. Przechodząc natomiast do procesu podziału i wypłaty przychodów z praw, zgodnie z projektowanym art. 37 ust. 1 organizacja będzie musiała zapewnić jego regularność, staranność, prawidłowość oraz przejrzystość dla uprawnionych. Dotyczy to zarówno regulaminu repartycji, na podstawie którego jest on dokonywany, jak i jego stosowania w praktyce. Podział i wypłata przychodów z praw – jak stanowi projektowany art. 37 ust. 2 – powinny zostać dokonane bez zbędnej zwłoki, w terminach określonych w regulaminie repartycji, nie później jednak niż 9 miesięcy od zakończenia roku obrotowego, w którym zostały pobrane. Są to ogólne zasady wynikające z art. 13 ust. 1 dyrektywy CRM.

2. Dalsze przepisy art. 13 dyrektywy CRM regulują szczególne sytuacje, w których pojawiają się problemy z terminowym podziałem i wypłatą przychodów z praw. Po pierwsze mogą one wynikać z przyczyn obiektywnych, związanych z nieprzekazywaniem przez podmioty do tego zobowiązane (tj. zarówno użytkowników jak i uprawnionych czy inne organizacje) informacji niezbędnych do dokonania tego podziału i wypłaty. Brak informacji może dotyczyć więc obu etapów procesu repartycji, czyli podziału (np. gdy nieterminowe przekazywanie raportów przez użytkowników uniemożliwia przypisanie środków należnych za korzystanie z poszczególnych utworów) oraz wypłaty (np. gdy brak zgłoszenia repertuaru przez uprawnionych uniemożliwia przypisanie środków należnych poszczególnym twórcom, wykonawcom, producentom lub wydawcom danego utworu). W takiej sytuacji 9-miesięczny termin ulegnie zawieszeniu do czasu otrzymania przez organizację niezbędnych informacji (projektowany art. 37 ust. 3).

3. Może jednak też wystąpić sytuacja, w której po dokonaniu podziału środków w odniesieniu do poszczególnych utworów organizacja nie jest w stanie wypłacić przychodów z praw z powodu niemożności ustalenia lub odnalezienia uprawnionych. Będzie to zatem inny przypadek niż brak stosownych informacji od uprawnionych (niezależnie od tego, czy są reprezentowani na podstawie umowy czy nie). Wystąpi on wyłącznie wówczas, gdy organizacja nie wie, kto jest uprawnionym do danego utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego albo nie może się z uprawnionym skontaktować. Tym samym nie jest w stanie zwrócić się do niego o informacje niezbędne do dokonania wypłaty środków. W takiej sytuacji 9-miesięczny termin nie ulegnie zawieszeniu, a po jego upływie środki, które nie mogły zostać wypłacone będą podlegały osobnemu ujęciu w księgach rachunkowych organizacji (patrz projektowany art. 33 pkt 2).

4. Równocześnie projektowany art. 38 będzie wymagać od organizacji podjęcia wszelkich niezbędnych czynności w celu ustalenia lub odnalezienia uprawnionych. Czynności te obejmą w szczególności samodzielne poszukiwanie informacji w prowadzonych przez siebie wykazach oraz wszelkich innych dostępnych źródłach informacji (np. w internecie), a także poinformowanie o prowadzonych poszukiwaniach swoich członków, reprezentowanych przez siebie uprawnionych oraz współpracujące z nią inne organizacje. Poszukiwania te powinny zostać podjęte najpóźniej 3 miesiące po upływie wskazanego wyżej 9-miesięcznego terminu (choć oczywiście zasadne jest ich podjęcie niezwłocznie po stwierdzeniu problemu z identyfikacją lub odnalezieniem uprawnionego). Natomiast po roku od upływu tego 3-miesięcznego terminu organizacja będzie zobowiązana opublikować informacje o prowadzonych poszukiwaniach na swojej stronie internetowej (nie wyklucza to możliwości zalecanej wcześniejszej publikacji).

Jeżeli powyższe poszukiwania nie przyniosą rezultatu, po upływie 3 lat od zakończenia roku obrotowego, w którym środki należne nieustalonym lub nieodnalezionym uprawnionym zostały pobrane, organizacja będzie zobowiązana przeznaczyć je na cele wskazane przez walne zgromadzenie (określone w regulaminie repartycji). Zasada ta wynika z art. 13 ust. 4 i 5 dyrektywy CRM.

5. Natomiast ust. 6 tego artykułu pozwala państwom członkowskim ograniczyć lub określić dozwolone sposoby wykorzystania tego rodzaju środków. Projektodawca uznaje za zasadne skorzystanie z tej możliwości, aby nie tworzyć zachęt do kumulowania środków niepodlegających wypłacie, do czego może prowadzić nieefektywne poszukiwanie uprawnionych. W konsekwencji zgodnie z projektowanym art. 39 ust. 1 będą one mogły zostać przeznaczone wyłącznie na sfinansowanie działalności o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym świadczonej na rzecz uprawnionych w zakresie udzielonego organizacji zezwolenia lub na wypłatę pozostałym uprawnionym proporcjonalnie do należnych im przychodów z praw. Wybór pomiędzy powyższymi opcjami (w tym możliwość ich kumulatywnego zastosowania) będzie należał do walnego zgromadzenia w ramach jego kompetencji do uchwalenia regulaminu repartycji. Należy tu wskazać, że podobne rozwiązania funkcjonują w niektórych organizacjach już obecnie.

Dyrektywa wymaga równocześnie, aby powyższa regulacja pozostawała bez uszczerbku na prawa podmiotów uprawnionych do dochodzenia tych kwot od organizacji, zgodnie z przepisami państw członkowskich dotyczącymi okresu przedawnienia roszczeń. Projektowany art. 39 ust. 2 przesądza więc, że uprawniony zachowuje roszczenie wobec organizacji o wypłatę przychodów z praw w pełnej należnej mu wysokości. Zastosowanie znajdą tu ogólne zasady dotyczące przedawnienia roszczeń, określone w Kodeksie cywilnym.

Oddział 3. Wypłata przychodów z praw za pośrednictwem innych organizacji zbiorowego zarządzania

art. 40

W przypadku zarządzania prawami na podstawie umowy o reprezentacji, zastosowanie znajdzie zasada ogólna dotycząca równego traktowania uprawnionych, bez względu na

podstawę zbiorowego zarządzania ich prawami (patrz art. 4 ust. 3 projektu), co jest zgodne z art. 14 dyrektywy CRM. Projektowany art. 40 będzie natomiast wdrażał szczegółowe reguły w tym zakresie, zawarte w art. 15 dyrektywy CRM.

Zgodnie z ust. 1 tego artykułu, polska organizacja, która dokonała poboru przychodów z praw na rzecz uprawnionych reprezentowanych przez inną organizację, będzie mogła dokonać od nich potrąceń wyłącznie na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania. Na innego rodzaju potrącenia (spośród potrąceń dopuszczalnych w projektowanej ustawie) zgodę będzie musiała wyrazić organizacja będąca stroną umowy o reprezentacji. Ponieważ przepisy dyrektywy są adresowane do państw członkowskich UE (z rozszerzeniem na państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego), powyższy przepis będzie dotyczył wyłącznie relacji pomiędzy polskimi organizacjami oraz pomiędzy organizacjami polskimi a zagranicznymi z innych państw Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Art. 15 dyrektywy CRM wymaga ponadto dostosowania zasad podziału i wypłaty przychodów z praw do sytuacji, w której organizacja będzie dokonywać wypłaty na rzecz innej organizacji, a nie bezpośrednio na rzecz uprawnionych. O ile więc tu również zastosowanie znajdzie 9-miesięczny termin na dokonanie podziału i wypłaty, uwzględniający analogiczny jak w projektowanym art. 37 ust. 3 wyjątek, w którym może on nie zostać dotrzymany (projektowany art. 40 ust. 2), to nie zajdzie sytuacja niemożności ustalenia lub odnalezienia uprawnionych. Za wypłatę uprawnionym odpowiedzialna będzie bowiem organizacja, która otrzyma środki od innej organizacji. W takim przypadku zastosowanie powinny znaleźć ogólne zasady podziału i wypłaty środków, przy czym – z uwagi na dokonanie części czynności przez organizację inkasującą – termin na podział i wypłatę zostanie skrócony do 6 miesięcy (projektowany art. 40 ust. 3).

II. 5. Rozdział 5. Relacje z użytkownikami (art. 41 – 49 projektu)

Rozdział 5 projektowanej ustawy dotyczy relacji organizacji zbiorowego zarządzania z podmiotami korzystającymi z ich repertuaru, tzw. użytkownikami (art. 3 pkt 11 projektowanej ustawy), stanowiąc implementację przepisów rozdziału 4 dyrektywy CRM – art. 16 i 17. Przepisy wdrażające dyrektywę zostały również w tym rozdziale uzupełnione o sprawdzone rozwiązania już funkcjonujące w polskim prawie autorskim.

art. 41

1. Zgodnie z art. 41 ust. 1 i 2 projektowanej ustawy organizacja zbiorowego zarządzania ma obowiązek przy ustalaniu wynagrodzenia i pozostałych warunków umowy z użytkownikiem stosować obiektywne i niedyskryminujące kryteria. Wysokość dochodzonych przez nią wynagrodzeń powinna uwzględniać wysokość wpływów osiągniętych przez użytkownika z korzystania z jej repertuaru oraz charakter i zakres tego korzystania. Zakaz dyskryminacji użytkowników przez organizacje zbiorowego zarządzania nie został jak dotąd wyraźnie sformułowany w przepisach obowiązującej ustawy o pr. aut., chociaż jego obowiązywanie nie powinno budzić wątpliwości choćby w świetle przepisy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o

ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 229)²². Z uwagi na art. 16 ust. 2 zdanie pierwsze dyrektywy CRM stosowny przepis powinien się znaleźć w przepisach niniejszego rozdziału.

2. Natomiast odnośnie wysokości wynagrodzeń dochodzonych przez organizacje zbiorowego zarządzania dyrektywa wymaga (art. 16 ust. 2 dyrektywy CRM), aby pozostawały one „w rozsądnym stosunku między innymi do wartości ekonomicznej użytkowania praw w obrocie handlowym, z uwzględnieniem rodzaju i zakresu wykorzystania utworów i innych przedmiotów objętych ochroną, a także w odniesieniu do wartości ekonomicznej usług świadczonych przez organizację zbiorowego zarządzania”. Stanowiący jego implementację przepis art. 41 ust. 2 projektowanej ustawy opiera się na brzmieniu aktualnie obowiązującego art. 110 ustawy o pr. aut.

3. Nie ma natomiast potrzeby wprowadzania osobnego kryterium „wartości ekonomicznej usług świadczonych przez organizację zbiorowego zarządzania”. Kryterium to przywołał i wyjaśnił jego znaczenie TSUE w wyroku z 11 grudnia 2008 r. w sprawie C-52/07 *Kanal 5 Ltd. i TV 4 AB*. Zgodnie z tym orzeczeniem stosowanie przez organizację wygórowanej ceny, która nie pozostaje w rozsądnym związku z wartością ekonomiczną świadczenia wykonanego przez tę organizację (w tamtej sprawie polegało ono na udostępnianiu repertuaru utworów muzycznych chronionych prawem autorskim, którym ta organizacja zarządza, nadawcom telewizyjnym, którzy zawarli z nią umowy licencyjne) może stanowić nadużycie pozycji dominującej (pkt 28 i 29 uzasadnienia wyroku). W ocenie Trybunału cena ta powinna być, po pierwsze, rozpatrywana w świetle wartości wykorzystania chronionych utworów w obrocie gospodarczym (pkt 36 uzasadnienia wyroku), a po drugie powinna być obliczana na podstawie rzeczywistej lub prawdopodobnej liczby wykonań (a więc aktów eksploatacji) tych utworów (pkt 38 uzasadnienia wyroku). Z powyższego wynika zatem, że na wartość ekonomiczną usług świadczonych przez organizacje składają się wartość ekonomiczna praw (która, zgodnie z cytowanym orzeczeniem TSUE, może być obliczona, tak jak zaproponowano to w projekcie, na podstawie przychodów uzyskiwanych przez użytkownika – pkt 37 uzasadnienia wyroku) oraz rodzaj i zakres wykorzystywania utworów przez użytkownika, czyli kryteria uwzględnione w projektowanym art. 41 ust. 2 ustawy.

art. 42

Art. 42 ust. 1 projektowanej ustawy utrzymuje obecnie obowiązującą zasadę zapisaną w art. 106 ust. 2 pr. aut., że organizacja zbiorowego zarządzania ma obowiązek udzielenia licencji każdemu, kto się o to zwraca. Odmówić może jedynie z „ważnych powodów” (art. 42 ust. 1 projektu). Zgodnie z art. 16 ust. 3 dyrektywy CRM decyzja o odmowie zawarcia umowy winna być niezwłocznie przekazana użytkownikowi wraz z uzasadnieniem wskazującym przyczyny tej odmowy. Znalazło to odzwierciedlenie w treści art. 42 ust. 2 projektu. Jeżeli organizacja potrzebuje jakichś dodatkowych informacji niezbędnych do zawarcia umowy obowiązana jest

²² Np. zgodnie z art. 9 ust. 2 tej ustawy zakazane jest nadużywanie przez przedsiębiorcę pozycji dominującej, co może polegać m. in. na „stosowaniu w podobnych umowach z osobami trzecimi uciążliwych lub niejednorodnych warunków umów, stwarzających tym osobom zróżnicowane warunki konkurencji”. Stosowanie się tej ustawy do działalności organizacji zbiorowego zarządzania zostało przesądzone w orzecznictwie Prezesa UOKiK oraz sądów powszechnych (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 listopada 2016 r., III CSK 36/16).

niezwłocznie zwrócić się do użytkownika o ich przekazanie (art. 42 ust. 3 projektu). Jeżeli nie zachodzą żadne przyczyny uzasadniające odmowę zawarcia umowy ani do jej zawarcia nie są potrzebne dodatkowe informacje, organizacja obowiązana jest niezwłocznie złożyć użytkownikowi ofertę zawarcia umowy. W ofercie tej organizacja obowiązana jest uzasadnić wysokość proponowanego wynagrodzenia, w tym spełnienie kryteriów, o których mowa w art. 41 ust. 2 ustawy. Zgodnie z art. 42 ust. 5 projektowanej ustawy w przypadku nieprzyjęcia oferty przez użytkownika strony powinny przystąpić do negocjacji i prowadzić je w dobrej wierze (art. 16 ust. 1 dyrektywy). W ten sposób art. 42 projektu opisuje podstawowy ciąg czynności, które powinny doprowadzić do zawarcia przez organizację umowy z użytkownikiem.

art. 43

1. W art. 43 ust. 1 projektowanej ustawy przewiduje się obowiązek oferowania przez organizację zbiorowego zarządzania niższych stawek wynagrodzeń użytkownikom prowadzącym działalność kulturalną lub edukacyjną, korzystającym z ich repertuaru w zakresie działalności statutowej, pod warunkiem, że korzystanie to nie łączy się z osiągnięciem korzyści majątkowych. Takie preferencyjne warunki umów licencyjnych powinny być również zgodne z określonymi w art. 41 ust. 1 projektu zasadami obiektywizmu i niedyskryminacji. Samo wyodrębnienie takich preferencyjnych warunków umów licencyjnych nie narusza tych zasad, gdyż warunki te adresowane są do określonego kręgu podmiotów prowadzących szczególną, niekomercyjną działalność. Natomiast w ramach tych preferencyjnych warunków, zarówno gdy chodzi o ich treść jak i praktykę stosowania, zasady obiektywizmu i niedyskryminacji powinny być również zachowane. Takie rozwiązanie winno służyć ułatwieniu prowadzenia działalności kulturalnej lub edukacyjnej, o ile nie jest ona związana z osiągnięciem z tytułu jej prowadzenia korzyści majątkowych.

2. Zgodnie z art. 43 ust. 2 projektowanej ustawy organizacja zbiorowego zarządzania będzie mogła natomiast odstąpić od stosowania zasad obiektywizmu i niedyskryminacji w przypadku użytkownika, który świadczy drogą elektroniczną nowego rodzaju usługi, powszechnie dostępne krócej niż trzy lata na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o wolnym handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym. Zapis ten jest wdrożeniem art. 16 ust. 2 dyrektywy CRM.

art. 44

1. Ust. 1 projektowanego artykułu wyraźnie przesądza, że organizacje zbiorowego zarządzania mogą zawierać między sobą porozumienia dotyczące wykonywania czynności zbiorowego zarządzania. Możliwość zawierania takich porozumień nie budzi wątpliwości na tle obowiązującego stanu prawnego, wspólna reprezentacja kilku organizacji jest wręcz w wielu obszarach od dawna pożądana. Wydaje się jednakże, że tak kompleksowa regulacja zbiorowego zarządu jak zawarta w projektowanej ustawie, powinna *expressis verbis* przesądzić także i tę kwestię. Współpraca organizacji zbiorowego zarządzania w zakresie udzielania licencji i poboru wynagrodzeń będzie zatem w dalszym ciągu prawnie możliwa i w praktyce oczekiwana, przy czym jest obojętne, czy przyjmie ona formę działania poprzez wspólnego pełnomocnika czy też poprzez upoważnienie jednej organizacji do działania w imieniu pozostałych.

2. Ust. 2 przewiduje wyłączność jednej organizacji na dokonywanie poboru wynagrodzeń za publiczne odtwarzanie przedmiotów praw pokrewnych. Będzie to organizacja wyznaczona w drodze decyzji przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który, dokonując takiego wyznaczenia, będzie obowiązany uwzględnić „konieczność zapewnienia efektywnego poboru wynagrodzeń i ich wypłaty oraz ocenę skuteczności i prawidłowości działania organizacji na polu odtworzeń”. Jest to regulacja będąca rozwinięciem rozwiązania przyjętego w 2010 r. w obowiązującym stanie prawnym, gdzie zgodnie z art. 107¹ pr. aut. organizacje zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi zostały zobowiązane do zawarcia porozumienia w celu wspólnego poboru wynagrodzeń na omawianym polu eksploatacji. Z uwagi na fakt, że organizacje okazały się niezdolne do zawarcia takiego porozumienia (w ustawowym terminie 6 miesięcy od prawomocnego zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń na polu eksploatacji publiczne odtwarzanie), minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego zmuszony był wyznaczyć jedną z tych organizacji w drodze decyzji administracyjnej. Dotychczasowa praktyka dobitnie pokazała, że organizacje zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi nie potrafią się porozumieć co do wspólnego działania w zakresie publicznego odtwarzania, bezcelowe wydaje się zatem powtarzanie od nowa dotychczasowej procedury wyłaniania jednej organizacji. Organizacja taka w przyszłości powinna być od razu wyznaczona w drodze decyzji administracyjnej, przy czym zgodnie przepisem przejściowym zawartym w art. 114 projektu obecnie trwające w tej sprawie postępowanie administracyjne, toczące się na podstawie art. 107¹ ust. 3 pr. aut. w aktualnie obowiązującym brzmieniu, jeżeli nie zostanie zakończone do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy, będzie się toczyć dalej na podstawie przepisów dotychczasowych.

3. Zgodnie z ust. 3 omawianego artykułu, będącego uszczegółowieniem reguł zawartych w ust. 1 i odniesieniem ich do sfery publicznego odtwarzania muzyki, organizacja wyznaczona do wyłącznego poboru wynagrodzeń za publiczne odtwarzanie przedmiotów praw pokrewnych może zawierać z organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi porozumienia dotyczące wspólnego poboru wynagrodzeń za korzystanie z utworów oraz przedmiotów praw pokrewnych na polu eksploatacji odtwarzania. Przepis ten winien stanowić normatywną podstawę dla realizacji postulowanej od dawna przez użytkowników koncepcji „jednego okienka” („one-stop-shop”) dla uregulowania w drodze porozumienia relacji z organizacjami zbiorowego zarządzania, gdy chodzi o publiczne odtwarzanie muzyki czy programów TV.

art. 45

W art. 45 projektowanej ustawy zostaje uregulowane tzw. roszczenie informacyjne – w zakresie udzielonego zezwolenia organizacja zbiorowego zarządzania może domagać się udzielenia informacji oraz udostępnienia dokumentów niezbędnych do określenia wysokości dochodzonych przez nią wynagrodzeń i opłat. Konstrukcja przepisu opiera się na obowiązującym brzmieniu art. 105 ust. 2 pr. aut, z tym że wyznacznikiem przedmiotowego zakresu tego roszczenia będzie teraz nie „zakres działalności organizacji” a zakres posiadanego przez nią zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania, co jest kryterium bardziej precyzyjnym. „Zakres działalności organizacji” może być bowiem rozumiany zarówno jako zakres jej faktycznej działalności w ramach posiadanego zezwolenia

na zbiorowe zarządzanie albo jako zakres wyznaczony wyłącznie treścią zezwolenia. Roszczenie informacyjne nie jest przewidziane w przepisach dyrektywy CRM, jest natomiast instytucją dobrze ugruntowaną w polskim prawie autorskim stanowiącą jeden z podstawowych instrumentów umożliwiających organizacjom zbiorowego zarządzania – w sytuacji sporu z użytkownikiem – realizację ich zadań, zwłaszcza w zakresie poboru wynagrodzeń i opłat.

art. 46

1. Art. 46 projektowanej ustawy stanowi implementację art. 17 dyrektywy CRM, który nakazuje przyjęcie przepisów zapewniających *„aby użytkownicy przekazywali organizacji zbiorowego zarządzania w uzgodnionym lub wcześniej ustalonym czasie i w uzgodnionym lub wcześniej ustalonym formacie będące w ich dyspozycji stosowne informacje na temat wykorzystania praw, które organizacje zbiorowego zarządzania reprezentują, niezbędne do pobrania przychodów z praw oraz podziału i wypłaty podmiotom uprawnionym należnych im kwot”*. Zgodnie z dyrektywą CRM organizacje zbiorowego zarządzania i użytkownicy powinni uwzględniać *„w możliwie największym stopniu dobrowolne standardy branżowe”*. Zgodnie zatem z art. 46 ust. 1 projektowanej ustawy umowa z użytkownikiem powinna określać zasady udostępniania w określonym czasie i formacie informacji niezbędnych do pobrania przychodów z praw oraz terminowego podziału i wypłaty uprawnionym należnych im kwot, w tym, o ile jest to konieczne, danych dotyczących wykorzystania praw.

2. Przewiduje się też ustalenie jednakowego formatu informacji i danych przez organizacje w przypadku, gdy zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na polu eksploatacji nadawanie lub reemisja posiada więcej niż jedna organizacja (art. 46 ust. 2 projektu), co ma obniżyć obciążenia po stronie użytkownika korzystającego z repertuaru kilku organizacji i tym samym zobowiązanego do przekazywania określonych informacji i danych każdej z nich.

3. W art. 46 ust. 2 projektu przewiduje się możliwość wypowiedzenia przez organizację zbiorowego zarządzania umowy z użytkownikiem ze skutkiem natychmiastowym w przypadku, gdy użytkownik istotnie narusza obowiązek udostępniania ww. informacji. Stanowi to dodatkową ustawową sankcję dla użytkownika w sytuacji, gdy nie wywiązuje on się z obowiązków informacyjnych, uniemożliwiając organizacji pobór należnych uprawnionym przychodów z praw lub ich podział i wypłatę między uprawnionych.

art. 47

Zgodnie z art. 47 projektu zakres informacji i dokumentów przekazywanych przez użytkownika powinien uwzględniać cel, w jakim mają być przekazywane, ich dostępność dla użytkownika, rozmiar i charakter prowadzonej przez niego działalności, a także odpowiadać, jeżeli to możliwe, standardom branżowym. Klauzula ta służy eliminowaniu sytuacji, w których obowiązki informacyjne byłyby nadmierne w stosunku do potrzeb organizacji zbiorowego zarządzania i celu, w jakim są przekazywane.

art. 48

1. Zgodnie z art. 48 ust. 1 projektowanej ustawy organizacja zbiorowego zarządzania obowiązana jest informować użytkownika o wszystkich istotnych okolicznościach dotyczących zawartej z nim umowy, w szczególności o wypowiedzeniu umowy o zbiorowe zarządzanie przez uprawnionego, którego repertuar jest objęty umową zawartą z tym użytkownikiem oraz zakresie i terminie wygaśnięcia tej umowy o zbiorowe zarządzanie. W obowiązującym stanie prawnym taki obowiązek nie został wyraźnie określony, można natomiast wywodzić go z zasady należytego wykonywania zbiorowego zarządzania czy też ogólnych zasad wykonywania obowiązków kontraktowych. Wypowiedzenie umowy o zbiorowe zarządzanie przez uprawnionego może oddziaływać na zakres repertuaru, który podlega eksploatacji przez użytkownika na podstawie umowy zawartej z organizacją zbiorowego zarządzania, jeżeli eksploatacja ta ma charakter ciągły, a uprawniony, dokonując wypowiedzenia umowy o zbiorowe zarządzanie, nie wyraża zgody na to, aby umowy z użytkownikami obejmujące jego repertuar pozostawały dalej w mocy. Użytkownik powinien być zatem poinformowany o każdej zmianie zakresu repertuaru, jaki może eksploatować na podstawie umowy z organizacją zbiorowego zarządzania, gdyż wykraczając poza ten zakres naraża się na zarzut bezprawnego korzystania.

2. Zgodnie z ust. 2 omawianego artykułu organizacja zbiorowego zarządzania nie ponosi odpowiedzialności względem użytkownika w przypadku, gdy zawarta z nim umowa przestaje go uprawniać do korzystania z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, w stosunku do których uprawniony wypowiedział umowę o zbiorowe zarządzanie, jeżeli użytkownik został niezwłocznie poinformowany przez organizację o wypowiedzeniu przez uprawnionego umowy o zbiorowe zarządzanie i terminie wygaśnięcia tej umowy. W takiej sytuacji użytkownik powinien dążyć do nawiązania relacji umownej bezpośrednio z uprawnionym.

art. 49

Art. 49 projektowanej ustawy wdraża przepis art. 16 ust. 4 dyrektywy CRM, zgodnie z którym organizacje zbiorowego zarządzania mają umożliwiać użytkownikom komunikację elektroniczną w celach związanych z licencjonowaniem. Każda organizacja zbiorowego zarządzania obowiązana będzie zatem udostępniać środki komunikacji elektronicznej umożliwiające użytkownikom zgłaszanie zamiaru uzyskania licencji, wykonywanie obowiązków informacyjnych, o których mowa w art. 46 ust. 1 projektu ustawy oraz składanie innych wniosków i oświadczeń związanych z działalnością organizacji lub z zawartą z nią umową. Te środki komunikacji elektronicznej powinny jednak zapewniać należyte utrwalenie, przekazywanie, przechowywanie i zabezpieczenie dokonywanych czynności, w tym weryfikację tożsamości użytkowników. Przewiduje się również, w zakresie w jakim jest to możliwe i uzasadnione, obowiązek stosowania standardów branżowych lub otwartych formatów.

II. 6. Rozdział 6. Udzielanie licencji wieloterytorialnych (art. 50 – 60 projektu)

Dyrektywa CRM w art. 24-32 (Tytuł III) formułuje szereg szczegółowych rozwiązań dotyczących zasad udzielania licencji wieloterytorialnych (a więc obejmujących terytorium więcej niż jednego państwa członkowskiego UE) wyłącznie na korzystanie z utworów muzycznych i słowno-muzycznych (a więc dotyczących praw autorskich do tych kategorii

dóbr) w zakresie, w jakim są one wymagane do korzystania z tych utworów na potrzeby dostarczania treści cyfrowych drogą elektroniczną. W obowiązującym porządku prawnym brak jest w ogóle przepisów, które odnoszą się do kwestii udzielania licencji wieloterytorialnych przez organizacje zbiorowego zarządzania. Ze względu na to, że rozwiązania te, by wywoływać założony transeuropejski skutek, powinny być podobnie uregulowane we wszystkich państwach UE, w tej części projektu zasadne jest w miarę wierne odzwierciedlenie treści dyrektywy. Ewentualne odmienne sformułowania wynikają jedynie z konieczności dostosowania treści art. 24-32 dyrektywy CRM do siatki pojęciowej, jaką posługuje się pr. aut. lub służy uproszczeniu tekstu prawnego bez dokonywania w nim istotnych modyfikacji.

Regulacja Tytułu III składa się z trzech zasadniczych części:

- artykuły od 24 do 28, które regulują zasady udzielania licencji wieloterytorialnych;
- artykuły od 29 do 31, które regulują podstawowe zasady współpracy między organizacjami, z których jedna udziela licencji wieloterytorialnych w odniesieniu do repertuaru drugiej organizacji nieudzielającej samodzielnie takich licencji;
- artykuły 31 i 32 regulujące zagadnienia o charakterze przejściowym (uzyskanie przez uprawnionych prawa do wypowiedzenia umowy o zbiorowe zarządzanie w zakresie koniecznym do udzielania licencji wieloterytorialnych) lub wyjątkowym (odstępstwo od zasad udzielania licencji wieloterytorialnych w przypadku organizacji radiowych i telewizyjnych).

art. 50

1. Projektowany art. 50 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 24 dyrektywy CRM, określającego obowiązki organizacji zbiorowego zarządzania, które zamierza udzielać licencji wieloterytorialnych. Przede wszystkim dotyczą one przetwarzania danych związanych z wykorzystywaniem repertuaru objętego licencjami tego typu. Ust. 1 nakłada na organizacje zbiorowego zarządzania, które będą udzielać licencji wieloterytorialnych, obowiązek przetwarzania w postaci elektronicznej co najmniej wymienionych w nim danych, które są konieczne do identyfikowania repertuaru, monitorowania jego wykorzystywania, wystawiania faktur użytkownikom, pobierania przychodów z praw oraz podziału i wypłaty kwot należnych uprawnionym. Powyższe dane, które będą musiały być przetwarzane elektronicznie przez organizację zbiorowego zarządzania stanowią niezbędne minimum. Otwarty charakter katalogu określonego w art. 50 ust. 1 projektu pozwala organizacjom na przetwarzanie elektronicznie również innych danych koniecznych w ich ocenie do sprawnego funkcjonowania systemu licencyjnego.

2. Projektowany art. 50 ust. 2 formułuje – w ślad za art. 24 ust. 2 dyrektywy CRM – otwarty katalog minimalnych wymagań, jakie muszą spełniać organizacje zbiorowego zarządzania, aby mogły udzielać licencji wieloterytorialnych. Należą do nich:

- posiadanie zdolności poprawnego identyfikowania licencjonowanego repertuaru;

- posiadanie zdolności poprawnego identyfikowania uprawnionych do każdego licencjonowanego utworu muzycznego i słowno-muzycznego na poszczególnych polach eksploatacji w odniesieniu do terytorium każdego z państw objętych licencją;
- stosowanie niepowtarzalnych identyfikatorów w celu identyfikacji uprawnionych oraz licencjonowanego repertuaru;
- stosowanie odpowiednich środków w celu szybkiego i skutecznego identyfikowania oraz usuwania niespójności w danych posiadanych przez inne organizacje zbiorowego zarządzania, które udzielają licencji wieloterytorialnych.

art. 51

1. Projektowany art. 51 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 25 dyrektywy CRM, nakładającego na organizacje zbiorowego zarządzania obowiązek udzielania określonym podmiotom w formie elektronicznej aktualnych informacji na temat repertuaru, które umożliwiają jego identyfikację. Informacje te winny być udzielone na wniosek użytkownikom korzystającym z praw objętych licencjami wieloterytorialnymi, uprawnionym, których prawa organizacja reprezentuje oraz innym organizacjom zbiorowego zarządzania. Wniosek winien być należycie uzasadniony.

2. Projektowany art. 51 ust. 2 enumeratywnie wymienia informacje, jakie musi udostępniać organizacja zbiorowego zarządzania, do której zwrócono się ze stosownym wnioskiem. Informacje te obejmują: licencjonowany repertuar, uprawnionych do każdego licencjonowanego utworu muzycznego i słowno-muzycznego na poszczególnych polach eksploatacji oraz terytoria, na których organizacja może udzielić licencji w odniesieniu do każdego utworu muzycznego lub słowno-muzycznego.

3. Z kolei projektowany art. 51 ust. 3 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 25 ust. 2 dyrektywy CRM. Umożliwia on organizacjom zbiorowego zarządzania – przy udzielaniu informacji – stosowanie w razie konieczności uzasadnionych środków służących ochronie dokładności i integralności danych, kontroli ich dalszego wykorzystywania oraz ochronie tajemnicy przedsiębiorcy.

art. 52

Projektowany art. 52 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 26 ust. 1 dyrektywy CRM. Artykuł 26 dyrektywy CRM reguluje zasady służące zapewnieniu poprawności informacji na temat repertuaru, którym zarządza organizacja zbiorowego zarządzania udzielająca licencji wieloterytorialnych. Przepis nakłada na organizacje zbiorowego zarządzania, które będą udzielać licencji wieloterytorialnych, obowiązek umożliwienia zgłaszania konieczności poprawiania danych, o których mowa w art. 50 ust. 1 projektu lub informacji, o których mowa w art. 51 ust. 2 projektu. Organizacja ma obowiązek stworzyć taką możliwość uprawnionym, użytkownikom korzystającym z praw objętych licencjami wieloterytorialnymi oraz innym organizacjom zbiorowego zarządzania. Jeżeli okaże się, że zgłoszenie jest uzasadnione, organizacja zbiorowego zarządzania zobowiązana jest do niezwłocznego poprawienia wskazanych w nim danych lub informacji.

art. 53

1. Projektowany art. 53 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego odpowiednio art. 26 ust. 2 i 3 dyrektywy CRM. Przepis ten nakłada na organizacje zbiorowego zarządzania, które będą udzielać licencji wieloterytorialnych – w odniesieniu do repertuaru objętego uprawnieniem do udzielania takich licencji – obowiązek umożliwienia uprawnionym zgłaszania w postaci elektronicznej każdego utworu muzycznego i słowno-muzycznego na poszczególnych polach eksploatacji oraz na poszczególnych terytoriach.

2. Zgodnie z ust. 2 obowiązek ten jest rozszerzony także na repertuar zarządzany przez organizację na podstawie upoważnienia udzielonego przez inną organizację za zasadach określonych w art. 57 i 58 projektu, chyba że co innego wynikać będzie z umowy między tymi organizacjami.

art. 54

Projektowany art. 54 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 27 ust. 1 i 2 dyrektywy CRM, określającego zasady zgłaszania wykorzystania utworów objętych licencją wieloterytorialną. Ust. 1 projektowanego przepisu nakłada na organizacje zbiorowego zarządzania obowiązek monitorowania wykorzystywania utworów objętych licencją wieloterytorialną. Z kolei ust. 2 nakłada na użytkowników obowiązek zgłaszania organizacji zbiorowego zarządzania w postaci elektronicznej informacji o faktycznym wykorzystaniu każdego z utworów objętych licencją wieloterytorialną. Umożliwiając realizację tego obowiązku, organizacja winna – zgodnie z projektowanym ust. 3 – zapewnić użytkownikom przynajmniej jeden sposób zgłaszania tego rodzaju informacji, który odpowiada dobrowolnym międzynarodowym lub europejskim standardom branżowym lub przyjętym praktykom w zakresie wymiany tego rodzaju danych. Organizacja będzie miała przy tym możliwość nieprzyjęcia zgłoszeń informacji w przypadku, gdy jest ono dokonywane przy użyciu zamkniętego formatu, jeżeli umożliwia dokonywanie zgłoszeń przy zastosowaniu standardu branżowego.

art. 55

1. Przepis stanowi implementację art. 27 ust. 3-5 dyrektywy CRM i reguluje zasady wystawiania faktur związanych z korzystaniem z repertuaru na podstawie licencji wieloterytorialnej. Ust. 1 nakłada na organizacje zbiorowego zarządzania obowiązek wystawiania użytkownikowi faktury niezwłocznie po zgłoszeniu przez niego w postaci elektronicznej informacji o faktycznym wykorzystaniu każdego z utworów objętych licencją wieloterytorialną. Organizacja będzie zwolniona z tego obowiązku, jeżeli niezwłoczne wystawienie przez nią faktury nie będzie możliwe z przyczyn leżących po stronie użytkownika.

2. Projektowany art. 55 ust. 2 określa, jakie informacje organizacja zbiorowego zarządzania winna umieścić w treści faktury wystawianej użytkownikowi. W jej treści powinny być wskazane utwory i pola eksploatacji objęte licencją wieloterytorialną oraz faktyczne wykorzystanie tych utworów. Informacje te winny być wytworzone na podstawie danych, o których mowa w art. 50 ust. 1 projektu, w zakresie możliwym ze względu na informacje, o

których mowa w art. 54 ust. 2. Ponadto zgodnie z projektowanym art. 55 ust. 2 zd. 2 organizacja zbiorowego zarządzania przy wystawianiu faktur będzie zobowiązana stosować przynajmniej jeden z formatów, które uwzględniają dobrowolne międzynarodowe lub europejskie standardy branżowe lub praktyki w tym zakresie. Zgodnie z art. 55 ust. 2 zd. 3 projektu użytkownik nie będzie mógł odmówić przyjęcia faktury z powodu jej formatu, jeżeli organizacja będzie stosowała jeden ze standardów branżowych.

3. Ust. 3, w ślad za art. 27 ust. 5 dyrektywy CRM, nakłada na organizację obowiązek umożliwienia użytkownikom zgłaszania w postaci elektronicznej zastrzeżeń odnoszących się do treści wystawionych faktur dotyczących wykorzystania utworów objętych licencją wieloterytorialną.

art. 56

1. Projektowany art. 56 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 28 dyrektywy CRM, określającego zasady dokonywania podziału i wypłaty przychodów z praw należnych uprawnionym, których prawa są wykorzystywane w ramach udzielonej licencji wieloterytorialnej. Powinny być one dokonywane niezwłocznie po zgłoszeniu faktycznego wykorzystania utworu, o ile nie jest to niemożliwe z przyczyn leżących po stronie użytkownika (np. ze względu na nieterminowe przekazanie przez niego danych dotyczących wykorzystania utworu lub niekompletność przekazanych danych uniemożliwiająca dokonanie rozliczeń).

2. Ust. 2 nakłada na organizacje obowiązek udostępniania uprawnionym wraz z każdą dokonaną płatnością co najmniej informacji określających:

- okres i terytoria, w odniesieniu do których miało miejsce korzystanie z utworów związane z dokonywaną płatnością;
- wysokość przychodów z praw pobranych, podzielonych i wypłaconych uprawnionym oraz dokonane potrącenia w odniesieniu do:
 - każdego utworu objętego licencją wieloterytorialną na poszczególnych polach eksploatacji;
 - każdego użytkownika.

Tak szczegółowe określenie informacji, które mają być przekazywane uprawnionym, winno służyć przejrzystości działalności organizacji w przypadku udzielania licencji wieloterytorialnych oraz ułatwić uprawnionym weryfikację wypłat dokonywanych na ich rzecz przez organizację z tego tytułu.

3. Ust. 3 nakłada na organizację zbiorowego zarządzania, która będzie udzielała licencji wieloterytorialnych na podstawie upoważnienia udzielonego przez inną organizację, obowiązek niezwłocznego przekazywania upoważniającej organizacji przychodów z praw, o których mowa w art. 56 ust. 1 projektu oraz udostępniania informacji, o których mowa w art. 56 ust. 2 projektu. Organizacja upoważniająca jest bowiem co do zasady odpowiedzialna za podział i wypłatę powyższych kwot oraz udostępnienie wymienionych informacji

uprawnionym, chyba że obie organizacje postanowią inaczej. Organizacje mogą w umowie określić odmiennie rozkład odpowiedzialności z tego tytułu.

art. 57

1. Projektowany art. 57 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 29 dyrektywy CRM, regulującego umowy między organizacjami zbiorowego zarządzania dotyczące udzielania licencji wieloterytorialnych. Ust. 1 przesądza, że umowa o reprezentacji upoważniająca do udzielania licencji wieloterytorialnych ma charakter niewyłączny. Z kolei sformułowany w art. 29 ust. 1 zd. 2 nakaz udzielenia licencji wieloterytorialnych na niedyskryminujących zasadach został wdrożony w treści art. 44 ust. 1 projektu jako odnoszący się do udzielenia wszystkich umów z użytkownikami, w tym także licencji wieloterytorialnych.

2. Ust. 2 nakłada na organizację upoważniającą obowiązek informowania uprawnionych, z którymi zawarła umowę o zbiorowe zarządzanie, o istotnych warunkach umowy zawartej z organizacją upoważnioną do udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących repertuaru zarządzanego przez organizację upoważniającą. Dotyczy to w szczególności informowania o okresie obowiązywania takiej umowy oraz wysokości kosztów zbiorowego zarządzania ponoszonych przez organizację upoważnioną.

3. Projektowany art. 57 ust. 3 reguluje obowiązek organizacji upoważnionej na podstawie umowy do informowania organizacji upoważniającej o istotnych postanowieniach udzielanych przez nią licencji wieloterytorialnych, w szczególności polach eksploatacji oraz terytoriach objętych taką licencją, postanowieniach, które dotyczą wynagrodzeń lub mają na nie wpływ, okresie obowiązywania licencji oraz przyjętych okresach rozliczeniowych.

art. 58

1. Projektowany art. 58 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 30 dyrektywy CRM, regulującego obowiązek reprezentowania innych organizacji zbiorowego zarządzania w przypadku licencji wieloterytorialnych. Ust. 1 przesądza, że organizacja zbiorowego zarządzania w zakresie, w jakim udziela licencji wieloterytorialnych, nie będzie mogła odmówić zawarcia umowy, o której mowa w art. 57 ust. 1 (czyli umowy o reprezentacji upoważniającej do udzielania licencji wieloterytorialnych) z organizacją zbiorowego zarządzania, która nie udziela takich licencji. Ponadto art. 58 ust. 1 zd. 2 projektu nakłada – zgodnie z art. 30 ust. 2 dyrektywy CRM – na organizację, do której inna organizacja zwróciła się z wnioskiem o zawarcie umowy o reprezentacji upoważniającej do udzielania licencji wieloterytorialnych, obowiązek niezwłocznego udzielenia pisemnej odpowiedzi.

2. Ust. 2 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 30 ust. 3 dyrektywy CRM. Nakłada na organizację upoważnioną do udzielania licencji wieloterytorialnych obowiązek zarządzania repertuarem organizacji upoważniającej na takich samych warunkach jak własnym. Przepis ten wiąże się bezpośrednio z ust. 3, który nakazuje organizacji upoważnionej oferować repertuar organizacji upoważniającej wszystkim użytkownikom zainteresowanym uzyskaniem takiej licencji.

3. Ust. 4 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 30 ust. 5 dyrektywy CRM, przesądzając, że potrącenia na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania nie będą mogły przekraczać uzasadnionych i udokumentowanych kosztów poniesionych przez organizację upoważnioną.

4. Ust. 5 nakłada na organizację upoważniającą obowiązek udostępniania organizacji upoważnionej informacji związanych z własnym repertuarem niezbędnych do udzielania licencji wieloterytorialnych. Jeżeli informacje te będą niewystarczające lub zostaną udostępnione w formie uniemożliwiającej udzielenie licencji wieloterytorialnej, organizacja upoważniona uzyska prawo do dokonywania potrąceń dodatkowych uzasadnionych kosztów poniesionych w celu udzielenia powyższej licencji lub będzie mogła wyłączyć z zakresu udzielanej licencji utwory, których dotyczą niewystarczające lub niemożliwe do wykorzystania informacje.

art. 59

Projektowany art. 59 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 31 dyrektywy CRM. Przyznaje on uprawnionym prawo do wypowiedzenia umowy o zbiorowe zarządzanie w zakresie, w jakim upoważnia ona organizację do udzielania licencji wieloterytorialnych bez konieczności wypowiedzania tej umowy w pozostałym zakresie. W tym zakresie uprawniony będzie mógł upoważnić inną organizację do udzielania takich licencji. Powyższe uprawnienie powstaje w sytuacji, gdy organizacja, z którą uprawniony zawarł umowę o zbiorowe zarządzanie, nie będzie udzielać licencji wieloterytorialnych lub nie upoważni innej organizacji do udzielania takich licencji. Uzyskanie takiego uprawnienia art. 31 dyrektywy CRM wiąże z upływem roku od terminu wyznaczonego państwu członkowskim UE na implementację dyrektywy. Termin ten – w przypadku, gdy dyrektywa jest implementowana po upływie terminu wyznaczonego państwu członkowskim (jak ma to miejsce w Polsce) – powinien być powiązany z wejściem w życie krajowej regulacji w tym zakresie. Pozwoli to zainteresowanym organizacjom na zdecydowanie, czy chcą samodzielnie udzielać licencji wieloterytorialnych (a więc spełniają wszystkie warunki określone w art. 50 - 56 projektu) czy też decydują się na upoważnienie do udzielania takich licencji innej organizacji na podstawie stosownej umowy i według zasad określonych w art. 57-58 projektu.

art. 60

Projektowany art. 60 stanowi implementację do krajowego porządku prawnego art. 32 dyrektywy CRM, formułującego wyjątek od zasad udzielania wieloterytorialnych licencji dotyczący praw do utworów muzycznych wykorzystywanych cyfrowo w przypadku praw niezbędnych organizacjom radiowym i telewizyjnym. Przepis ten wyłącza stosowanie rozdziału 8 projektu wobec organizacji zbiorowego zarządzania, które udzielają – na zasadzie dobrowolnego łączenia repertuarów zgodnego z zasadami konkurencji na podstawie art. 101 i 102 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej – licencji wieloterytorialnej niezbędnej organizacji radiowej lub telewizyjnej na potrzeby nadawania własnego programu oraz udostępniania w internecie materiałów wytworzonych przez taką organizację, na jej zamówienie lub zlecenie, które stanowią uzupełnienie jej programu.

II. 7. Rozdział 7. Komisja Prawa Autorskiego (art. 61 – 83 projektu)

Aktualnie obowiązujący kształt regulacji dotyczących Komisji Prawa Autorskiego (dalej jako Komisja) jest wynikiem uchwalenia ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r., Nr 152, poz. 1016). Nowelizacja przepisów nastąpiła w celu wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego (dalej jako „TK”) z dnia 26 stycznia 2006 r. (sygn. akt SK 40/04), w którym stwierdzono niezgodność art. 108 ust. 3 pr. aut z Konstytucją RP. Celem przyświecającym ustawodawcy było ustawowe, a nie wynikające wyłącznie z praktyki, zagwarantowanie udziału w postępowaniu organizacji zrzeszających użytkowników praw autorskich i pokrewnych, a także zapewnienie takim organizacjom współudziału w kształtowaniu samych tabel, w tym także przez uformowanie Komisji w równym stopniu z osób zgłoszonych przez organizacje zbiorowego zarządzania oraz organizacje zrzeszające użytkowników. Obowiązujące regulacje w tym względzie (art. 110² ust. 3 i 6, art. 110³ ust. 3, art. 110¹¹ ust. 3, art. 110¹² ust. 6 oraz art. 110¹⁴ ust. 1 pr. aut.), które stanowią wykonanie wyroku TK, zostały w zasadzie w niezmienionym kształcie przeniesione do projektu.

Pozostawiając na uboczu konieczność uwzględnienia przez każdą regulację dotyczącą Komisji dorobku orzeczniczego TK, należy stwierdzić, że obserwacja praktyki funkcjonowania Komisji w ciągu dwóch ostatnich kadencji, gdy działała ona zgodnie z przepisami, które weszły w życie w 2010 r., pozwala na sformułowanie szeregu krytycznych wniosków. W tym czasie do Komisji zostało złożonych 28 wniosków o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń, ale tylko w jednym przypadku taka tabela została faktycznie zatwierdzona i ma prawomocny charakter, w jednym zaś doszło do częściowego zatwierdzenia tabeli.²³ Już te liczby wymownie świadczą o tym, że postępowanie o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń prowadzone przed Komisją w oparciu o aktualnie obowiązujące przepisy jest skrajnie nieefektywne. W zdecydowanej większości przypadków postępowania kończyły się umorzeniem ze względu na upływ terminu 6 miesięcy na rozpoznanie sprawy, a więc bardzo często w ogóle nie dochodziło do merytorycznego rozpoznania sprawy. Podstawą do umorzenia postępowania był art. 110¹³ ust. 1-3 pr. aut., który pozwalał na przedłużenie postępowania ponad wskazany termin wyłącznie w przypadku wyrażenia zgody przez wszystkich uczestników postępowania oraz nakładał obowiązek umorzenia postępowania w razie braku takiej zgody.

Efekt orzeczniczej aktywności Sądu Okręgowego w Poznaniu, który na podstawie art. 110²⁰ ust. 2 pr. aut. został wyznaczony jako sąd właściwy do rozpoznawania wniosków o zatwierdzenie albo odmowę zatwierdzenia tabeli praw składanych przez strony niezadowolone z orzeczenia Komisji, także w przypadku orzeczeń o umorzeniu postępowania, trudno ocenić

²³ Prawomocną tabelę wynagrodzeń posiada Stowarzyszenie Wydawców REPROPOL – chodzi o tabelę z tytułu korzystania z publikacji periodycznych oraz mających samodzielne znaczenie utworów składających się na zawartość publikacji periodycznych, w związku z usługami monitorowania mediów (sygn. akt DWIM.PZ-006/1-2/13). W przypadku wspólnej tabeli stawek wynagrodzeń za odtwarzanie utworów i przedmiotów praw pokrewnych Stowarzyszenia Artystów Wykonawców Utworów Muzycznych i Słowno-Muzycznych SAWP, Związku Artystów Scen Polskich ZASP, Stowarzyszenia Autorów ZAiKS, Stowarzyszenia Twórców Ludowych, Związku Producentów Audio-Video ZPAV, Stowarzyszenia Filmowców Polskich, Związku Artystów Wykonawców STOART oraz Stowarzyszenia Aktorów Filmowych i Telewizyjnych SAFT tabela jest prawomocna poza odtwarzaniem w części odnoszącej się do hoteli (sygn. akt sprawy DWIM.PZ-006/1-5/12). Cztery postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń zostały zainicjowane w grudniu 2016 r. i nadal się toczą.

jako zadowolający. Wnioski o zatwierdzenie lub odmowę zatwierdzenia tabel były kierowane do Sądu w 2012 r. lub 2013 r. (wówczas złożono 17 wniosków o zatwierdzenie tabeli oraz 8 wniosków o odmowę zatwierdzenia tabeli). Do tej pory przed Sądem zakończono tylko 8 postępowań. Wskazać przy tym należy, że w pozostałych przypadkach, nawet w razie wydania merytorycznego rozstrzygnięcia przez Sąd Okręgowy w Poznaniu, stronom przysługiwały będą środki odwoławcze – procedura zatwierdzania tabel wynagrodzeń może więc trwać w praktyce jeszcze wiele lat.

Przywołane przykłady prowadzą do trudnego do podważenia wniosku – cele przyświecające ustawodawcy w 2010 r. nie zostały osiągnięte. Postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń nie służą w praktyce w chwili obecnej porządkowaniu rynku zbiorowego zarządzania w Polsce i nie ułatwiają nawiązywania relacji umownych między organizacjami zbiorowego zarządzania a użytkownikami praw. Proces implementacji dyrektywy CRM do polskiego porządku prawnego, w trakcie którego powinno dojść do kompleksowego uregulowania działalności systemu zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi w Polsce, jest najbardziej dogodnym momentem, by spróbować po raz kolejny przywrócić Komisji funkcję organu ułatwiającego jego funkcjonowanie. Jest to moment tym lepszy, że jednym z elementów dyrektywy CRM, który wymaga uregulowania w prawie krajowym, są relacje organizacji zbiorowego zarządzania z użytkownikami oraz podstawowe zasady ustalenia wysokości wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych. Są to więc zagadnienia, które powinna współkształtować w praktyce, przynajmniej w pewnym stopniu, sprawnie działająca Komisja.

Projektodawca zdecydował się na oparcie najważniejszego z postępowań prowadzonych przez Komisję (tj. postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń) – podobnie jak miało to miejsce przed nowelizacją ustawy o pr. aut. z 2010 r. – na procedurze administracyjnej, zachowując przy tym wszystkie rozwiązania służące wykonaniu wyroku TK z 2006 r. Warto wspomnieć, że model oparty na procedurze administracyjnej (a więc model władczego ustalania stawek wynagrodzeń) został przez TK w uzasadnieniu do przywołanego wyroku uznany co do zasady za właściwy. Przypomnieć również należy, że prowadzone w oparciu o procedurę administracyjną postępowania o zatwierdzenie tabel wielokrotnie przed 2006 r. kończyły się powodzeniem, a tabele były stosowane przez organizacje w relacjach z użytkownikami. Projektodawca, dążąc do zapewnienia skutecznego funkcjonowania Komisji w zasadniczym aspekcie jej działalności, przyjął przy tym bądź przeniósł z obowiązujących regulacji szereg rozwiązań zmierzających do wyeliminowania zarzutów stawianych rozwiązaniom obowiązującym przed wyrokiem TK z 2006 r. Chodziło m.in. o brak czytelnych reguł, jakimi powinien kierować się zespół orzekający przy kształtowaniu stawek (vide art. 77 ust. 2 projektu), brak ustawowych regulacji zapewniających organizacjom użytkowników udział w postępowaniu (vide art. 75 ust. 2 pkt 2 projektu), brak wpływu takich podmiotów na skład Komisji oraz gwarancji udziału zgłoszonych przez nich kandydatów na arbitrów w poszczególnych zespołach orzekających Komisji (vide art. 63 ust. 2, art. 64 ust. 2, art. 72 ust. 2-5, art. 76 oraz art. 83 projektu), zbyt duży i nieograniczony ustawowo wpływ ministra na skład zespołów orzekających (vide art. 72 ust. 2-5, art. 76 oraz art. 83 projektu) czy wreszcie

zatwierdzanie różnych stawek przez różne zespoły orzekające Komisji wobec tych samych kategorii praw i rodzajów eksploatacji (vide art. 73 projektu).

W toku prac koncepcyjnych nad projektem rozważano dodatkowo dwa możliwe alternatywne systemowe rozwiązania problemu nieefektywnej działalności Komisji, tj.:

- zaprojektowanie poprawek, które zmierzałyby do wyeliminowania punktowych problemów wynikających ze stosowania obecnie obowiązujących przepisów przy zachowaniu modelu postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń jako postępowania cywilnego;
- rezygnację z tabel wynagrodzeń i pozbawienie w ogóle Komisji kompetencji do prowadzenie postępowań o ich zatwierdzenie.

Obie alternatywy zostały odrzucone. W pierwszym z analizowanych przypadków nawet idealne ukształtowanie reguł postępowania przed Komisją nie gwarantowałyby, jak dowodzi obserwacja aktywności Sądu Okręgowego w Poznaniu, że w racjonalnie dającym się przewidzieć czasie, tabele wynagrodzeń zaczęłyby wreszcie spełniać swoją funkcję. W drugim przypadku pojawiałoby się poważne ryzyko różnego traktowania tych samych sytuacji eksploatacyjnych przez poszczególne sądy cywilne, które rozpoznawałyby spory między organizacjami zbiorowego zarządzania a użytkownikami o wysokość należnego wynagrodzenia za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych. Prowadziłyby to do niepewności prawnej obu stron i było szczególnie niebezpieczne dla małych lub średnich przedsiębiorców, np. dokonujących publicznego odtwarzania muzyki przy okazji własnej działalności gospodarczej. Wybór którejkolwiek z opisanych alternatyw utrudniałyby w praktyce funkcjonowanie systemu zbiorowego zarządzania w Polsce, prowadząc do licznych, niekończących się i wielopłaszczyznowych konfliktów między organizacjami zbiorowego zarządzania a organizacjami użytkowników (podobnie jak ma to miejsce obecnie przy braku zatwierdzonych tabel wynagrodzeń na polu eksploatacji reemisja w sieciach kablowych).

Wiele z zaproponowanych przepisów jest efektem dokonanego wyboru systemowego, np. regulujące rodzaje rozstrzygnięć zespołów orzekających, procedurę odwoławczą czy instrumenty prawne w przypadku przewlekłości postępowania. Inne są z kolei powtórzeniem regulacji obecnie obowiązujących (np. przepisy służące wykonaniu przywołanego wyroku TK z 2006 r.): potrzeba ich przeniesienia do projektu wynika z uchylecia rozdziału 12¹ pr. aut., a także chęci wykorzystania rozwiązań, będących wynikiem kompromisu między uprawnionymi i użytkownikami, o ile zostały one ukształtowane prawidłowo we wspomnianej nowelizacji ustawy z 2010 r. Warte podkreślenia jest, że wzmocnione zostały przy tym regulacje mające służyć zachowaniu obiektywizmu i unikaniu wątpliwości co do bezstronności arbitrów zasiadających w zespołach orzekających Komisji (vide art. 63 ust. 3 oraz art. 72 ust. 5 projektu). Istotnie zmieniono także funkcję przewodniczącego Komisji, czyniąc nim ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego i obciążając go obowiązkami w przypadku konieczności dokonywania czynności formalnych wobec wniosków o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń po to, by zespoły orzekające mogły skupić się wyłącznie na ukształtowaniu kręgu podmiotowego danego postępowania i merytorycznej ocenie złożonych wniosków Komisji (vide art. 68 ust. 1

i 3 projektu). Wprowadzono także regulacje nakładające w pewnych przypadkach obowiązek złożenia wspólnego wniosku o zatwierdzenie wspólnych tabel wynagrodzeń (vide art. 73 ust. 2 projektu) lub ułatwiające w innych przypadkach złożenie tego rodzaju wniosku (vide art. 73 ust. 1 i 3 projektu). Inne zaprojektowane rozwiązania zostały szczegółowo opisane w dalszej części uzasadnienia tego rozdziału projektu.

Oddział 1. Przepisy ogólne (art. 61-71 projektu)

art. 61

1. Przepis – podobnie jak art. 110¹ ust. 1-2 pr. aut – określa kompetencję ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do powołania Komisji, a także określa jej zadania.

2. Zgodnie z ust. 2 projektowanego artykułu do tych zadań należy:

- rozpatrywanie spraw o zatwierdzanie i zmianę zatwierdzonych tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych;
- rozpatrywanie spraw o uzupełnienie, sprostowanie oraz wyjaśnienie wątpliwości co do treści orzeczeń Komisji;
- rozwiązywanie sporów dotyczących stosowania tabel wynagrodzeń;
- rozwiązywanie sporów związanych z zawarciem umowy o reemisję w sieciach kablowych.

W stosunku do obowiązującego stanu prawnego uregulowanego w art. 110¹ ust. 2 pr. aut. zadania Komisji zostały ograniczone przez wykreślenie zadań dotyczących prowadzenia postępowań o wyznaczenie organizacji właściwej oraz rozpatrywania spraw o odtworzenie akt. W pierwszym przypadku wiąże się to z projektowanym wprowadzeniem instytucji reprezentatywności organizacji, która pozwoli na przesądzenie *en bloc* właściwości organizacji w stosunku do poszczególnych kategorii uprawnionych, jeżeli nie zawarli oni umowy z żadną organizacją (por. uwagi do art. 5 oraz art. 9 ust. 2 i 10 projektu). W ten sposób zbędne staje się postępowanie zmierzające do ustalenia, która organizacja jest właściwa do reprezentowania pojedynczego, konkretnego uprawnionego znajdującego się w takiej sytuacji. W drugim przypadku tego rodzaju incydentalne, bardzo rzadkie w praktyce postępowanie nie wymaga uregulowania o charakterze szczególnym.

3. Ust. 3 i 4 projektowanego przepisu odsyła w zakresie nieuregulowanym w niniejszym rozdziale do aktów prawnych o charakterze *lex generalis*, uwzględniając specyfikę poszczególnych postępowań, których prowadzenie mieści się w ramach zadań Komisji. W przypadku postępowań związanych z zatwierdzeniem tabel wynagrodzeń oraz związanych z możliwymi postępowaniami wadkowymi w tym względzie (uzupełnienie, sprostowanie oraz wyjaśnienie wątpliwości co do treści orzeczeń Komisji) aktem takim jest Kodeks postępowania administracyjnego. W przypadku postępowań o charakterze mediacyjnym stosowane będą przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o mediacji.

art. 62

1. Przepis określa skład Komisji (ust. 1) i wskazuje jej przewodniczącego (ust. 2), a także kadencję arbitrów (ust. 3), ustanawiając możliwość orzekania przez arbitrów po upływie ich kadencji (ust. 4), o ile dotyczy to postępowania toczącego się przed danym zespołem, zanim kadencja upływała.

2. Ust. 1 nie zmienia składu liczbowego Komisji. Nadal zasiada w niej 30 arbitrów, podobnie jak określa to art. 110² ust. 1 pr. aut. Utrzymanie takiej liczby arbitrów zapewnia Komisji możliwość reprezentowania szerokiego spektrum podmiotów tworzących system prawa autorskiego. Z kolei nadmierne ograniczenie liczby arbitrów sprawiałoby w praktyce, że niemożliwe byłoby skonstruowanie składu niektórych zespołów orzekających wyłącznie z osób, których nie łączy lub łączyły w przeszłości określone stosunki z podmiotami zainteresowanymi określonym rozstrzygnięciem danej sprawy.

3. Wyraźnemu wyodrębnieniu w stosunku do obowiązującego stanu prawnego podlega natomiast funkcja przewodniczącego, którą zgodnie z projektem winien pełnić minister właściwy ds. spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Przyjęcie takiego rozwiązania wiąże się z przekazaniem przewodniczącemu szeregu kompetencji o charakterze organizacyjnym, technicznym i formalnym, które zostały określone w art. 68 ust. 1 i 3 projektu. Rozwiązanie takie zapewnia pełne, systemowe uniezależnienie przewodniczącego zarówno od uprawionych jak i użytkowników praw, a także pozwala na obniżenie kosztów funkcjonowania Komisji ze względu na rezygnację z wynagrodzenia wypłacanego jej przewodniczącemu. W obowiązującym stanie prawnym tryb wyboru przewodniczącego, który określa art. 110⁵ ust. 2-4 pr. aut., sprawia, że przewodniczącym jest zawsze jeden z arbitrów wchodzących w skład Komisji bądź na wniosek organizacji uprawionych, bądź użytkowników praw. Mimo dbałości dotychczasowych przewodniczących o zachowanie obiektywizmu przy pełnieniu tej funkcji, nie istniały żadne ustawowe rozwiązania gwarantujące taki stan rzeczy. Logiczną konsekwencją takiej regulacji jest także zlikwidowanie funkcji wiceprzewodniczącego Komisji, którego tryb powołania określony jest w art. 110⁵ ust. 5 pr. aut.

4. Ust. 3 projektowanego przepisu wydłuża – w porównaniu z art. 110² ust. 8 pr. aut. – kadencję Komisji z trzech do pięciu lat. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że w czasie relatywnie krótkiej, trzyletniej kadencji, niektórzy z arbitrów – w przypadku braku wniosków o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń – nie pełnią *de facto* swojej funkcji przez całą kadencję. Ust. 4 stanowi regulację szczególną, umożliwiając orzekanie przez arbitrów po upływie ich kadencji w przypadku postępowań rozpoczętych przed jej upływem. W tym wypadku chodzi o pełne wykorzystanie wysiłku włożonego w dotychczasowe rozpoznanie sprawy przez członków zespołów orzekających oraz podmioty biorące udział w postępowaniu.

art. 63

1. Przepis reguluje tryb powoływania członków Komisji w sposób zbieżny z obowiązującym art. 110² ust. 2-5 pr. aut. Jednocześnie doprecyzowane – w stosunku do art. 110² ust. 4 pr. aut. – zostają wymagania, jakie powinien spełniać kandydat na arbitra Komisji (ust. 4 projektowanego przepisu). Dodatkowo na kandydata na arbitra – w celu uniknięcia konfliktu

interesów przy wyznaczaniu członków zespołów orzekających w poszczególnych sprawach – zostaje nałożony obowiązek składania oświadczeń o stosunkach łączących go z podmiotami zgłaszającymi kandydatów oraz osobami pełniącymi funkcję w organach tych podmiotów w ciągu pięciu lat przed złożeniem oświadczenia (ust. 3 projektowanego przepisu).

2. Procedura powoływania członków Komisji – zgodnie z ust. 1 projektowanego artykułu – rozpoczyna się od ogłoszenia informacji o jej rozpoczęciu w sposób wskazany w przepisie (analogicznie do obowiązującego art. 110² ust. 2 pr. aut.). Niezmieniona pozostaje także – w zestawieniu z art. 110² ust. 3 pr. aut. – określona w ust. 2 projektowanego artykułu, lista podmiotów, które mogą zgłaszać kandydatów na arbitrów. Podobnie jak obowiązujący art. 110² ust. 5 pr. aut. projekt reguluje również krąg osób wyłączonych z kandydowania na arbitra Komisji, eliminując osoby pełniące funkcję w organie podmiotu, który może zgłaszać kandydatów na arbitrów oraz skazane prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne lub przestępstwo umyślne skarbowe lub w stosunku do których orzeczono zakaz zajmowania określonego stanowiska, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności gospodarczej.

3. Doprecyzowanie wymagań, jakie winni spełniać kandydaci na arbitrów polega na wskazaniu, że – oprócz odpowiedniej wiedzy oraz niezbędnego doświadczenia zawodowego z zakresu prawa autorskiego i praw pokrewnych – kandydat powinien posiadać co najmniej stopień naukowy doktora nauk prawnych lub nauk ekonomicznych lub wpis na listę radców prawnych, adwokatów, biegłych rewidentów lub doradców inwestycyjnych. Rozwiązanie to służy podkreśleniu, że merytoryczne przygotowanie, jakie powinien posiadać arbiter Komisji, powinno być odzwierciedlone także przez spełnienie przez niego, łatwiejszych do zweryfikowania w toku procedury powoływania, kryteriów formalnych.

4. Dodanie obowiązku składania oświadczeń przez kandydatów na arbitrów służy uniknięciu sytuacji, w której w rozpoznawaniu poszczególnych spraw miały brać udział osoby mogące znajdować się w sytuacji potencjalnego konfliktu interesów. Jest on skorelowany z wynikającym z art. 72 ust. 5 projektu obowiązkiem uwzględniania treści złożonych oświadczeń przy wyznaczaniu członków zespołów orzekających w celu uniknięcia wątpliwości co do bezstronności orzekających w ich ramach arbitrów. Przepis służy zapewnieniu w praktyce obiektywizmu i wszechstronnego rozpoznawania wniosków przez Komisję działającą za pośrednictwem osób, które nawet potencjalnie nie są zainteresowane w określonym załatwieniu danej sprawy.

art. 64

1. Ust. 1 projektowanego artykułu odzwierciedla podstawową zasadę wynikającą z wyroku TK z dnia 26 stycznia 2006 r. (sygn. akt SK 40/04), zgodnie z którą w składzie Komisji powinni być reprezentowani w równych proporcjach arbitrzy zgłaszani przez organizacje reprezentujące uprawnionych oraz organizacje reprezentujące użytkowników praw. Przepis stanowi w tym względzie wierne odzwierciedlenie art. 110² ust. 6 pr. aut.

2. Ust. 2 projektowanego przepisu umożliwia ministrowi właściwemu ds. kultury i dziedzictwa narodowego uwzględnienie w toku oceny zgłoszeń kandydatów na arbitrów, jako jednego z

kryterium ich powoływania, dotychczasowego wypełnienia przez konkretną osobę tej funkcji. Przepis ten ma charakter dyscyplinujący i służy eliminowaniu ze składu Komisji osób, które nie przykładały należytej staranności do wykonywania swoich czynności jako arbitrzy w przeszłości.

3. Ust. 3 projektowanego przepisu umożliwi uniknięcie sytuacji, w której powołanie arbitrów Komisji jest niemożliwe ze względu na niezgłoszenie odpowiedniej liczby kandydatów przez organizacje uprawnione do tego zgodnie z art. 63 ust. 2 projektu. W takiej sytuacji minister uzyskuje prawo do powołania arbitrów spoza kręgu kandydatów zgłoszonych przez organizacje, kandydaci muszą spełniać warunki określone w art. 63 ust. 3-5 projektu, a więc identyczne jak w przypadku kandydatów zgłoszonych przez uprawnione organizacje. Kompetencja ministra w tym wypadku służy uniknięciu blokowania prac Komisji.

art. 65

Projektowany artykuł określa podstawowe zasady regulujące wykonywanie funkcji arbitra Komisji – w ślad za art. 110² ust. 7 i 9 pr. aut – przyjmując, że arbiter jest w wykonywaniu swojej funkcji niezależny oraz nie może bez ważnych powodów odmówić pełnienia funkcji członka zespołu orzekającego Komisji. Dodatkowo ust. 3 projektowanego przepisu, korespondujący z obowiązkiem określonym w art. 63 ust. 3 projektu, zgodnie z którym kandydat na arbitra winien złożyć oświadczenie o stosunkach łączących go z podmiotami mogącymi zgłaszać takich kandydatów oraz osobami pełniącymi funkcję w organach tych podmiotów. Regulacja zawarta w ust. 3 rozciąga ten obowiązek – istotny w przypadku kształtowania składu konkretnych zespołów orzekających – na osoby będące arbitrami Komisji w trakcie pełnienia tej funkcji.

art. 66

1. Przepis reguluje sytuację wygaśnięcia mandatu arbitra Komisji przed upływem jej kadencji, będąc odpowiednikiem art. 110³ pr. aut. Ust. 1 projektowanego artykułu – podobnie jak art. 110³ ust. 1 pr. aut – przesądza o tym, że wygaśnięcie mandatu może nastąpić wyłącznie z powodu śmierci arbitra lub jego odwołania. Rozwiązanie to stanowi jedną z gwarancji niezależności arbitrów Komisji.

2. Ust. 2 projektowanego przepisu odzwierciedla treść art. 110³ ust. 2 pr. aut., określając enumeratywnie przypadki, w których może dojść do odwołania arbitra Komisji. Z kolei ust. 3 i 4 regulują – w ślad za art. 110³ ust. 3-4 pr. aut. – kwestie uzupełniania składu Komisji po wygaśnięciu mandatu jednego z członków, długości kadencji arbitra powołanego w celu uzupełnienia tego składu oraz uzupełniania składu zespołu orzekającego Komisji, jeżeli jego członkiem był arbiter, który został następnie odwołany lub zmarł. Jedyna modyfikacja dotycząca tych zasad wiąże się z uwzględnieniem zmiany wynikającej z treści art. 62 ust. 4 projektu, który pozwala na zachowanie przez arbitra mandatu do orzekania w postępowaniu toczącym się przed danym zespołem do czasu zakończenia tego postępowania.

art. 67

Przepis reguluje – w identyczny sposób jak obecnie obowiązujący art. 110⁴ pr. aut. – tryb ogłaszania decyzji kształtujących skład Komisji, w tym związanych z wygaśnięciem mandatu arbitra oraz powołaniem nowego arbitra do jej składu. Przesądza on, że tego rodzaju informacje winny być publikowane w dzienniku urzędowym ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na jego stronie podmiotowej.

art. 68

1. Przepis ten reguluje kompetencje przewodniczącego Komisji, którym jest – zgodnie z art. 62 ust. 2 projektu – minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz przesądza, że obsługę techniczno-organizacyjną Komisji oraz przewodniczącego zapewnia – podobnie jak ma to miejsce w aktualnie obowiązującym stanie prawnym (art. 110¹⁰ pr. aut.) – urząd obsługujący ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (ust. 1 i 2).

2. Projektowany przepis wyraźnie przesądza, że rola ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego jako przewodniczącego Komisji ogranicza się do reprezentowania Komisji na zewnątrz oraz organizowania jej pracy. Obowiązki przewodniczącego obejmują – zgodnie z ust. 1 projektowanego artykułu – w szczególności:

- zwoływanie posiedzeń plenarnych Komisji;
- wyznaczanie członków zespołów orzekających zgodnie z zasadami określonymi w projekcie;
- zwoływanie pierwszego posiedzenia zespołu orzekającego;
- wykonywanie w razie potrzeby wstępnych czynności formalnych w stosunku do wniosków kierowanych do Komisji (uzupełnianie braków formalnych wniosków, przekazywanie pism, w stosunku do których Komisja jest niewłaściwa według właściwości oraz uzupełnianie braków w zakresie wniesienia opłaty od wniosków – w sytuacjach analogicznych jak wynika to z art. 110⁵ ust. 9 pr. aut.);
- przekazywanie sprawy do rozpoznania przez właściwy zespół orzekający Komisji;
- publikację orzeczeń zespołów orzekających Komisji kończących postępowanie.

Zakres uprawnień przewodniczącego Komisji ograniczony jest więc do kwestii organizacyjnych i formalnych, które nie są związane z merytoryczną oceną wniosków do niej kierowanych. Przypisanie wszystkich tego rodzaju obowiązków przewodniczącemu służy odciążeniu zespołów orzekających od czynności o charakterze formalnym, umożliwiając im skoncentrowanie się na prowadzeniu postępowania administracyjnego służącego merytorycznej ocenie składanych wniosków. Takie rozgraniczenie roli przewodniczącego Komisji i jej zespołów orzekających jest dodatkowo wyraźnie potwierdzone treścią ust. 3 projektowanego przepisu, który przesądza wprost, że przewodniczący Komisji nie może być członkiem zespołów orzekających. Zasada ta obecnie wynika wprost z treści art. 110⁵ ust. 8 pr. aut., a jej potwierdzenie w treści projektu wyjaśnia ewentualne wątpliwości co do pozycji

ustrojowej i zakresu kompetencji przewodniczącego Komisji w projektowanym stanie prawnym.

3. Ze względu na przyjęte rozwiązania brak jest w projekcie miejsca na odpowiednik obecnego art. 110⁷ pr. aut. określający zasady wynagradzania przewodniczącego i wiceprzewodniczącego Komisji Prawa Autorskiego.

art. 69

1. Przepis ten reguluje zasady wydawania orzeczeń przez Komisję (ust. 1, 3-4), ich formę (ust. 2) oraz przesądza, że orzeczenia kończące postępowanie są z urzędu doręczane stronom oraz podmiotom na prawach strony wraz z uzasadnieniem (ust. 5).

2. Ust. 1 przesądza, że posiedzenia zespołów orzekających odbywają się w obecności co najmniej 3/5 ich składów. Korum określone jest w sposób identyczny (po uchyleniu przepisów dotyczących postępowania o wyznaczenie organizacji właściwej prowadzonego w składzie trzyosobowym – art. 110¹⁷ pr. aut.) jak wynika to z obecnie obowiązującego art. 110⁶ ust. 1 pr. aut. Natomiast orzeczenia kończące postępowanie – podobnie jak w obowiązującym art. 110⁶ ust. 4 pr. aut. powinny zapaść w obecności całego składu zespołu orzekającego Komisji. Identycznie również jak w obecnie obowiązującym stanie prawnym tj. art. 110⁶ ust. 3 pr. aut., w którym przyjęto, że wszystkie orzeczenia zespołu orzekającego Komisji zapadają większością głosów, by uniknąć blokowania czynności przez pojedynczego członka zespołu.

3. Określenie formy, w jakiej mają być wydawane orzeczenia zespołów orzekających (zgodnie z ust. 2 projektowanego przepisu decyzja lub postanowienie), wiąże się z odpowiednim zastosowaniem w przypadku postępowań w przedmiocie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego.

art. 70

1. Przepis ten określa zasady wynagradzania członków Komisji za wydanie orzeczeń kończących postępowanie w sprawach przez nich prowadzonych, stanowiąc odpowiednik art. 110⁸ pr. aut. W odróżnieniu od tego przepisu projektowana regulacja różnicuje uzyskiwane wynagrodzenia w zależności od efektów pracy zespołów orzekających i nakładu ich pracy, określając na wyższym poziomie wynagrodzenie w wymagających większego wysiłku postępowaniach, w których zapadły orzeczenia merytoryczne. Dodatkowo wyróżnia także przewodniczących zespołów orzekających jako osoby obciążone w większym stopniu odpowiedzialnością za pracę zespołu niż jego poszczególni członkowie.

2. Określając wysokość wynagradzania członków Komisji, projekt:

- obniża wysokość wynagrodzenia za udział w postępowaniu w sprawach o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń z dwukrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, w kwartale poprzedzającym złożenie wniosku, ogłaszanego w Komunikacie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887, 1948, 2036

i 2260 oraz z 2017 r. poz. 2 i 38) (obecnie obowiązujący art. 110⁸ ust. 1 pkt 1 pr. aut.) do jego jednokrotności (art. 70 ust. 1 pkt 1 projektu);

- utrzymuje wynagrodzenie w dotychczasowej wysokości w przypadku rozpatrywania spraw o uzupełnienie, sprostowanie oraz wyjaśnienie wątpliwości co do treści orzeczeń Komisji (obecnie obowiązujący art. 110⁸ ust. 1 pkt 4 pr. aut. oraz art. 70 ust. 1 pkt 2 projektu);
- utrzymuje wynagrodzenie w dotychczasowej wysokości w przypadku postępowań mediacyjnych dotyczących sporów o stosowanie tabel wynagrodzeń oraz związanych z zawarciem umowy o reemisję w sieciach kablowych (obecnie obowiązujący art. 110⁸ ust. 1 pkt 2 pr. aut. oraz art. 70 ust. 5 projektu).

3. Zgodnie z art. 70 ust. 2 projektu wynagrodzenie przewodniczącego zespołu orzekającego odpowiada dwukrotności wynagrodzenia należnego członkowi takiego zespołu, w sprawach, o których mowa w art. 61 ust. 2 pkt 1 i 2. Jednocześnie w przypadku zakończenia postępowania w przedmiocie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń w drodze jego umorzenia wynagrodzenie należne członkom zespołów orzekających zgodnie z ust. 3 projektowanego artykułu przysługuje w połowie jego wysokości. Ust. 4 reguluje z kolei – identycznie jak obowiązujący art. 110⁸ ust. 3 pr. aut. kwestię wynagrodzeń w przypadku zmian w składzie zespołów orzekających, stanowiąc, że w przypadku zmienionych członków zespołów winno ono być wypłacane proporcjonalnie do liczby posiedzeń, w których brali udział. W końcu projektowany ust. 5 będzie przesądzał, że za udział w postępowaniu mediacyjnym w sprawach, o których mowa w projektowanym art. 61 ust. 2 pkt 3 i 4, mediatorowi będzie przysługiwało wynagrodzenie w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w projektowanym art. 70 ust. 1 pkt 1, wypłacane po zakończeniu postępowania mediacyjnego.

4. Projektowany artykuł określa także w ust. 6 w sposób analogiczny jak obecnie (art. 110⁸ ust. 2 pr. aut.) źródło środków publicznych pokrywających koszty wynagrodzeń członków zespołów orzekających – część budżetu państwa, będącą w dyspozycji ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Przesądza również – podobnie jak obowiązująca regulacja – o terminach wypłaty wynagrodzeń, łącząc je z wydaniem orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie (ust. 1), sporządzeniem uzasadnienia kończącego postępowanie (ust. 2) oraz zakończeniem postępowania mediacyjnego (ust. 5).

art. 71

1. Przepis określa wysokość opłat za rozpoznanie wniosków, które pozostają we właściwości Komisji. Stawki opłat zostały obniżone w stosunku do obecnie obowiązujących, by zachęcić wnioskodawców do korzystania z pośrednictwa Komisji w sytuacji, gdy – w świetle art. 73 ust. 1 projektu – wnioski o zatwierdzanie tabel wynagrodzeń w przypadku większości pól eksploatacji mają charakter fakultatywny. Obniżenie opłat jest także związane ze zmniejszeniem kosztów funkcjonowania Komisji m.in. w związku ze zmianą charakteru przewodniczącego Komisji, zlikwidowaniem stanowiska wiceprzewodniczącego Komisji oraz rezygnacją z wypłaty wynagrodzeń związanych z pełnieniem tych funkcji.

2. Zgodnie z projektowanym przepisem stawki opłat zostały określone:

- w przypadku wniosków o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń jako sześciokrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku, w kwartale poprzedzającym złożenie wniosku, ogłaszanego w Komunikacie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (obecnie – zgodnie z art. 110⁹ ust. 1 pkt 1 pr. aut. – jest to dziesięciokrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia);
- w przypadku wniosków w pozostałych sprawach będących w kompetencji Komisji określonych w art. 61 ust. 2 pkt 3 i 4 projektu, w tym związanych z wyjaśnieniem wątpliwości co do treści orzeczenia Komisji, jako równowartość wzmiankowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, o którym mowa w powyższym tirecie (w obecnie obowiązującym stanie prawnym – zgodnie z art. 110⁹ ust. 1 pkt 2-3 pr. aut. – jest to trzykrotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w przypadku spraw o rozstrzygnięcie sporów dotyczących stosowania tabel i rozwiązywanie sporów związanych z zawarciem umowy o reemisję w sieciach kablowych oraz zgodnie z art. 110⁹ ust. 1 pkt 6 pr. aut. i $\frac{2}{3}$ przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sprawach o wykładnię orzeczeń Komisji).

3. Ust. 2 projektowanego przepisu określa sposób uiszczania opłat, a ust. 3 ich przeznaczenie – w obu przypadkach analogicznie jak obowiązujący art. 110⁹ ust. 2-3 pr. aut. Z kolei ust. 4 projektowanego przepisu przesądza, w identyczny sposób jako obowiązujący art. 110⁹ ust. 4 pr. aut., że nie pobiera się opłat od wniosków o uzupełnienie lub sprostowanie orzeczenia Komisji.

Oddział 2. Zatwierdzanie tabel wynagrodzeń (art. 72 – 81 projektu)

art. 72

Przepis określa skład zespołu orzekającego (ust. 1) oraz tryb jego kształtowania (ust. 2-5) w postępowaniach o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń w sposób analogiczny jak obowiązujący art. 110¹¹ pr. aut. Przesądza, że zespół orzekający winien liczyć pięciu arbitrów. Czterech spośród z nich wyznacza przewodniczący Komisji: po dwóch spośród arbitrów wskazanych przez podmioty reprezentujące uprawnionych i użytkowników praw. Podobnie jak w obowiązującym stanie prawnym czwórka arbitrów winna wybierać przewodniczącego zespołu orzekającego komisji bezwzględną większością głosów w obecności co najmniej trzech spośród nich. Jeśli do takiego wyboru nie dojdzie we wskazanym w ust. 4 projektowanego artykułu terminie, przewodniczącego zespołu orzekającego wyznaczy przewodniczący Komisji. Przy wyznaczeniu członków zespołu przewodniczący ma obowiązek uwzględnić treść oświadczeń arbitrów, o których mowa w art. 63 ust. 3 projektu, a więc dotyczących stosunków łączących ich z podmiotami zgłaszającymi kandydatów na arbitrów lub osobami pełniącymi funkcję w organach tych podmiotów.

art. 73

1. Ust. 1 projektowanego przepisu wskazuje – podobnie jak art. 110¹² ust 1 pr. aut. – organizację zbiorowego zarządzania jako podmiot uprawniony do złożenia wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń, dając jednocześnie możliwość składania wniosku przez kilka organizacji działających łącznie. To ostatnie rozwiązanie, które służy porządkowaniu rynku zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w Polsce, jest pożądane z punktu widzenia projektodawcy, wiążąc się – zgodnie z ust. 3 projektowanego przepisu – z istotnym obniżeniem opłaty od wniosku.

2. Ust. 2 określa sytuacje, w których organizacje zbiorowego zarządzania mają obowiązek złożenia wspólnego wniosku o zatwierdzenie wspólnych tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych. Dotyczy to pól eksploatacji: reemisja w sieciach kablowych i publiczne odtwarzanie. Obecnie obowiązujące przepisy nie przewidują takiego obowiązku. Wskazują jedynie, że każda organizacja – w myśl art. 110¹² ust. 2 pr. aut. – winna złożyć osobny wniosek o zatwierdzenie tabeli na określonych polach eksploatacji (poza reemisją w sieciach kablowych i publicznym odtwarzaniem przepis wymienia nadawanie drobnych utworów muzycznych i słowno-muzycznych, o którym mowa w art. 21¹ ust. 1 pr. aut. oraz eksploatację określoną w art. 70 ust. 2¹ pr. aut.). Celem projektowanej regulacji jest uporządkowanie sfery zbiorowego zarządzania, w której mamy do czynienia z relacją między kilkoma organizacjami zbiorowego zarządzania a dużą liczbą często drobnych użytkowników, a samo korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych ma charakter masowy. W takim wypadku tabele wynagrodzeń istotnie ułatwiają zawarcie umowy w sytuacji, w której pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania ma charakter obligatoryjny, służąc ponadto zachowaniu w praktyce zasady równego traktowania użytkowników korzystających z tych samych dóbr w identyczny sposób. Rezygnacja z obowiązku złożenia przez organizację wniosku o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń w przypadku nadawania drobnych utworów muzycznych i słowno-muzycznych (art. 21¹ ust. 1 pr. aut.) oraz eksploatacji określonej w art. 70 ust. 2¹ pr. aut. wynika z faktu, że w przypadku tego typu eksploatacji liczba użytkowników jest mniejsza i są to często duże podmioty gospodarcze przygotowane do prowadzenia negocjacji z organizacjami zbiorowego zarządzania. Także w przypadku takiej eksploatacji – zgodnie z ust. 1 – organizacje mają możliwość złożenia wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń, o ile w ich ocenie praktyka uzasadnia taką potrzebę.

3. Ust. 3 przewiduje, że w przypadku złożenia przez kilka organizacji wniosku o zatwierdzenie wspólnej tabeli, pobierana jest tylko opłata odpowiadająca wysokości opłaty od jednego wniosku, która jest ponoszona w równych częściach przez wszystkich wnioskodawców. Takie rozwiązanie – jak wskazano powyżej – stanowi zachętę do składania wniosków o zatwierdzenie wspólnych tabel przez kilka organizacji.

art. 74

1. Przepis określa elementy konieczne wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń (ust. 1). Dodatkowo przesądza, że organizacja zbiorowego zarządzania we wniosku o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń ma obowiązek przedstawić niższe stawki wynagrodzeń obowiązujące podmioty prowadzące działalność kulturalną oraz instytucje sektora oświaty, o ile korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych odbywa się w ramach działalności statutowej

takiego podmiotu i nie wiąże się z osiąganiem korzyści majątkowych (ust. 2). Ostatnia z przywołanych regulacji jest analogiczna do obowiązującego art. 110¹² ust. 5 pr. aut., odwołuje się jedynie do precyzyjnie wyliczonego w treści art. 6 ust. 1 pkt 13 pr. aut. katalogu instytucji tworzących system oświaty w miejsce mało precyzyjnego pojęcia „instytucji oświatowych”.

2. Ust. 1 projektowanego artykułu stanowi odpowiednik obowiązującego art. 110¹² ust. 4 pr. aut., przy czym wprowadza dwie istotne modyfikacje. Jedną jest konieczność wskazania we wniosku o zatwierdzenie wspólnej tabeli wynagrodzeń wysokości stawek wynagrodzenia przysługującego poszczególnym kategoriom uprawnionych wraz z ich podziałem na poszczególne organizacje. Druga polega na konieczności uzasadnienia stawek wynagrodzeń wskazanych we wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń. W pierwszym przypadku chodzi o uniknięcie sytuacji, w której wprost z treści tabeli nie wynika, jaka część zatwierdzonej stawki wynagrodzeń dla danej kategorii uprawnionych należy do poszczególnym organizacjom zbiorowego zarządzania, których repertuar składa się na daną stawkę (por. art. 117 ust. 2 projektu). Tego rodzaju sytuacja podważałaby porządkujący dla rynku sens przyjęcia tabel wynagrodzeń, a sam podział stawki prowadziłby do dodatkowych konfliktów między organizacjami. W drugim obowiązek taki służy realizacji w praktyce zasady wyrażonej w art. 41 ust. 2 projektu, a także możliwości zweryfikowania w toku postępowania sposobu rozumowania, jaki przyświecał wnioskodawcy.

art. 75

1. Przepis określa podmioty, będące stronami postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń (ust. 1), a także występujące w tym postępowaniu jako organizacje społeczne na prawach strony (ust. 2). Reguluje więc – z zachowaniem terminologii właściwej dla postępowania administracyjnego – kwestie określone w obecnie obowiązującym stanie prawnym w treści art. 110¹² ust. 6 pr. aut. Dodatkowo przedmiotem regulacji jest kwestia trybu ogłaszania przez przewodniczącego zespołu orzekającego o toczącym się postępowaniu (ust. 3) oraz zaskarżania postanowienia o odmowie dopuszczenia do udziału w postępowaniu (ust. 4).

2. Kształtując krąg podmiotów biorących udział w postępowaniu o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń, projektodawca wskazał, że – poza wnioskodawcą – w postępowaniu biorą udział organizacje zbiorowego zarządzania, które posiadają zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji oraz organizacje społeczne zrzeszające podmioty korzystające z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na polach eksploatacji, których dotyczy tabela wynagrodzeń. Ich udział w postępowaniu uzależniony jest od złożenia w terminie stosownego wniosku. Przeniesienie na grunt projektu rozwiązań obecnie obowiązujących wynika z ich oceny jako rozsądnego kompromisu. Z jednej strony udział innych organizacji zbiorowego zarządzania we wskazanym zakresie jest konieczny, gdyż zarządzają one takim samym repertuarem jak wnioskodawca, a ewentualne przyjęcie tabeli wynagrodzeń wpływa, przynajmniej pośrednio, na warunki wykonywania takiego zarządu. Z drugiej strony udział organizacji społecznych zrzeszających podmioty korzystające z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych umożliwia społeczną kontrolę procedury zatwierdzania tabel przez organizacje zrzeszające podmioty, dla których działalność, w tym gospodarczej,

istnienie tabeli wynagrodzeń ma istotne znaczenie. Takie rozwiązanie pozwala również na uniknięcie sytuacji, gdy w postępowaniu bierze udział nadmierna liczba organizacji, w tym zainteresowanych wyłącznie nadużywaniem regulacji służących społecznej kontroli procedury zatwierdzania tabel w celu jej blokowania lub opóźniania.

3. W przypadku trybu ogłaszania przez przewodniczącego zespołu orzekającego o toczącym się postępowaniu projektowany przepis stanowi wierne odzwierciedlenie obowiązującego art. 110¹² ust. 8 pr. aut. Z kolei możliwość zaskarżenia postanowienia o odmowie dopuszczenia do udziału w postępowaniu jest przewidziana w treści 110¹² ust. 7 pr. aut. Projekt w tych wypadkach powiela więc obowiązujące regulacje bez ich modyfikowania.

art. 76

W przeciwieństwie do obecnych rozwiązań, projektowane przepisy nie zawierają odpowiednika art. 110¹³ ust. 1-3 pr. aut., który określałby nieprzekraczalne terminy na merytoryczne zakończenie postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń. Tego rodzaju rozwiązanie – jak wspomniano powyżej – doprowadziło w praktyce do zakończenia większości postępowań przed Komisją bez merytorycznego rozpoznania wniosku. W konsekwencji proponuje się pozostawienie kwestii terminu załatwiania spraw ogólnym normom Kodeksu postępowania administracyjnego. Przepisy te, z jednej strony nie zawierają norm obligujących zespół orzekający Komisji do umorzenia postępowania z powodu upływu określonego terminu, dając nadzieję na merytoryczne rozpoznanie wniosku. Z drugiej zaś strony zawierają one normy umożliwiające stronom zaskarżenie działań lub zaniechań zespołów orzekających, jeżeli powodują one przewlekłość w załatwieniu sprawy. Pozwoli to zastosować wobec takich czynności zespołów orzekających bogate orzecznictwo dotyczące przewlekłości postępowania. Projektowany artykuł stanowi element tej regulacji, ma charakter dyscyplinujący członków zespołów orzekających, służy zdynamizowaniu postępowania. Koresponduje w ten sposób z regulacją zawartą w treści art. 37 Kodeksu postępowania administracyjnego, który na podstawie art. 61 ust. 3 projektu znajdzie odpowiednie zastosowanie w przypadku postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń. Projektowany przepis określa szczególną sankcję w przypadku przewlekłości postępowania, uzupełniającą katalog środków określonych w art. 37 § 2 Kodeksu postępowania administracyjnego, umożliwiając odwołanie członków zespołu orzekającego, którzy spowodowali przewlekłość postępowania i powołanie w ich miejsce nowego zespołu orzekającego. Powołanie to winno odbyć się z poszanowaniem zasad określonych w art. 72 ust. 2-5 projektu i bez możliwości wydawania przez ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego wskazówek co do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Przez przewlekłość postępowania w tym wypadku należy rozumieć przede wszystkim sytuacje, w których zespół orzekający podejmuje czynności w toku postępowania w sposób nieefektywny lub pozorny, a nie takiej, w których mimo podjęcia wszystkich koniecznych czynności nie zakończył postępowania.

art. 77

1. Projektowany artykuł określa, jakie rodzaje rozstrzygnięć może wydać Komisja w postępowaniu o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń (ust. 1), wskazuje kryteria, pod kątem których zespoły orzekające winny oceniać składane wnioski (ust. 2) i rodzaje stawek, jakie

mogą być zawarte w tabelach (ust. 3) oraz przewiduje obowiązek publikacji zatwierdzonych tabel w Biuletynie Informacji Publicznej (ust. 4). Dodatkowo przepis reguluje kwestię waloryzacji zatwierdzonych tabel (ust. 5-6).

2. Ustęp 1 projektowanego artykułu zawiera katalog decyzji, jakie w postępowaniu o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń może wydać zespół orzekający Komisji. Należą do nich:

- zatwierdzenie w całości albo w części tabeli wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych (art. 77 ust. 1 pkt 1 projektu);
- odmowa zatwierdzenia w całości albo części tabeli wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych (art. 77 ust. 1 pkt 2 projektu);
- zmiana i zatwierdzenie zmienionej całości albo w części tabeli wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych w (art. 77 ust. 1 pkt 3 projektu).

Powyższe orzeczenia, zgodnie z art. 77 ust. 1 *in principio*, będą zapadały w formie decyzji administracyjnych. Niezależnie od zakresu powyższego przepisu zespół Komisji będzie uprawniony również do wydawania decyzji o umorzeniu postępowania, jeżeli uzna je za bezprzedmiotowe (art. 61 ust. 3 projektu w zw. z art. 105 Kodeksu postępowania administracyjnego). Tak ukształtowany katalog decyzji pozwala Komisji na modyfikowanie w koniecznym zakresie tabel wynagrodzeń w stosunku do złożonego wniosku. Takiej możliwości nie zawiera obecnie obowiązujący art. 110¹³ ust. 4 pr. aut., który pozwala jedynie na wskazanie propozycji zmian w przedłożonej do zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń wraz z ich uzasadnieniem. Celem takiego rozwiązania jest stworzenie zespołowi orzekającemu możliwości wszechstronnego merytorycznego rozpatrzenia sprawy i kształtowania treści tabeli, a nie jedynie sprowadzenie jego roli wyłącznie do przyjmowania lub odmowy przyjmowania stawek zaproponowanych we wniosku o zatwierdzenie tabeli. Takie ograniczenie roli Komisji utrudnia w praktyce wykorzystanie jej jako organu wspierającego porządkowanie i prawidłowe funkcjonowanie rynku zbiorowego zarządzania w Polsce.

3. Projektowany art. 77 ust. 2 określa kryteria, które winien wziąć pod uwagę zespół orzekający Komisji w toku rozpatrywania wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń, przesądzając, że są to:

- kryteria określone w art. 41 ust. 2 projektu, a więc wykorzystywane przy określaniu wszystkich rodzajów wynagrodzeń z tytułu korzystania z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych;
- obowiązujące na gruncie art. 110¹³ ust. 5 pr. aut. kryterium ogólnego obciążenia podmiotów korzystających z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na rzecz wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania;
- uzasadniony interes społeczny.

W porównaniu z obowiązującym art. 110¹³ ust. 5 pr. aut. lista ta została skrócona o kryteria „zebranego w sprawie materiału dowodowego” oraz „stanowisk uczestników postępowania”. Odwoływanie się do tych kryteriów jest w ocenie projektodawcy zbędne, gdyż zespół orzekający Komisji jest zobligowany do uwzględnienia art. art. 7, 77 i 80 Kodeksu postępowania administracyjnego, które nakazują wydawać decyzje administracyjne na podstawie całokształtu materiału dowodowego, w tym także z wnikliwym rozpatrzeniem słusznych stanowisk stron. Oczywistym więc jest, że zespół orzekający nie może więc zastosować kryteriów określonych w treści ust. 2 projektowanego artykułu w oderwaniu od ustaleń faktycznych dokonanych zgodnie z zasadami postępowania dowodowego.

4. Zgodnie z projektowanym art. 77 ust. 3 zatwierdzona tabela wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych będzie zawierać stawki wynagrodzeń, określone kwotowo lub procentowo. Różniąc pomiędzy dotychczasowym (por. art. 110¹³ ust. 6 pr. aut.) a projektowanym stanem prawnym sprowadza się do przesądzenia w treści przepisu, że stawki wynagrodzeń objęte zatwierdzonymi tabelami mają charakter sztywny. W obowiązującym stanie prawnym przepisy nie precyzowały wprost charakteru stawek wynagrodzeń zawartych w zatwierdzonych tabelach.

Projektowana zmiana wynika z istoty mechanizmu tabelowego jako instrumentu służącego porządkowaniu rynku zbiorowego zarządzania. Tabele winny określać w koniecznym zakresie warunki kontraktowania, odnoszące się w szczególności do stawek wynagrodzeń, w sposób jednolity, niedyskryminujący i stabilny, po racjonalnym wyważeniu interesów majątkowych uprawnionych oraz użytkowników praw. Winny również spełniać funkcję gwarancyjno-ochronną nie tylko dla uprawnionych, ale także użytkowników utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, co było kilkakrotnie podnoszone dotychczas przez przedstawicieli doktryny prawa autorskiego. Projektowane rozwiązanie jest tym bardziej uzasadnione, że zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń jest efektem kompleksowej, kosztownej i relatywnie długotrwałej procedury, która pozwala – w oparciu o kryteria wskazane w treści art. 77 ust. 2 projektu – na wszechstronne zbadanie podstaw określenia poszczególnych stawek przez niezależny organ, jakim jest Komisja. Efekt tej procedury – zatwierdzona tabela wynagrodzeń – winien zabezpieczać przed arbitralnym różnicowaniem stawek (zarówno ich podnoszeniem, jak i obniżaniem) w zależności od niepodlegających kontroli kryteriów, np. odnoszących się do sytuacji faktycznej lub pozycji rynkowej poszczególnych użytkowników. Praktyka niektórych organizacji posługujących się tabelami wskazuje zresztą, że często stawki zawarte w tabelach są *de facto* uznawane za stałe.

5. Obowiązek publikacji zatwierdzonych tabel obciąża przewodniczącego Komisji, a publikacja winna nastąpić w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Ustęp 4 projektowanego przepisu stanowi wierne odzwierciedlenie obecnie obowiązującego art. 110¹³ ust. 7 pr. aut.

6. Istotne zmiany dotyczą waloryzacji zatwierdzonych tabel wynagrodzeń. Zgodnie z obowiązującym art. 110¹³ ust. 8 zd. 1 pr. aut. obowiązek dokonania waloryzacji nałożony był na organizację zbiorowego zarządzania, która w terminie do dnia 15 lutego winna przeprowadzić waloryzację określonych kwotowo stawek z wykorzystaniem średniorocznego

wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego. Następnie organizacje winny przekazać informację o zwaloryzowanych stawkach wynagrodzeń przewodniczącemu Komisji, który był – jak wskazano powyżej – zobligowany do ich ogłoszenia w Biuletynie Informacji Publicznej. Projektowany przepis, upraszczając całą procedurę, nakłada obowiązek dokonywania waloryzacji bezpośrednio na przewodniczącego Komisji. Pozwoli to uniknąć zdarzających się w przeszłości sytuacji, w których obowiązek waloryzacji tabel nie był prawidłowo lub terminowo wykonywany. Wydłużeniu uległ przy tym termin na dokonanie waloryzacji – powinna ona być dokonana do 15 marca każdego roku kalendarzowego; zmiana ta wynika z konieczności zapewnienia urzędowi wyznaczonemu do obsługi przewodniczącego, który realizuje ponadto wiele innych obowiązków związanych z nadzorem nad działalnością organizacji zbiorowego zarządzania, odpowiedniego czasu na przeprowadzenie waloryzacji potencjalnie znacznej liczby stawek zawartych w tabelach. Na potrzeby waloryzacji przyjęto – w celu uniknięcia problemów praktycznych – obowiązek zaokrąglania zwaloryzowanych stawki w górę do 1 gr. Dodatkowo zgodnie z projektowanym art. 77 ust. 6 zwaloryzowane stawki będą stosowane od 1 kwietnia danego roku – obecnie obowiązujące przepisy nie określały tej daty, co mogło budzić wątpliwości w praktyce.

art. 78

1. Projektowany art. 78 reguluje dwie zasadnicze kwestie: zakres stosowania zatwierdzonych tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych (ust. 1) oraz prawne sankcje związane z zastosowaniem w umowie stawek innych niż wynikające z zatwierdzonych tabel wynagrodzeń (ust. 2).

2. Ustęp 1 projektowanego artykułu odpowiada treści art. 110¹⁶ ust. 1 pr. aut. Jego zasadniczym celem jest przesądzenie, że stawki określone w zatwierdzonych tabelach wynagrodzeń stosuje się w umowach, których stroną jest organizacja zbiorowego zarządzania. *A contrario* powyższe stawki nie muszą być stosowane w przypadku umów, które samodzielnie zawierają uprawnieni, nawet jeżeli są oni członkami organizacji zbiorowego zarządzania.

3. Projektowany art. 78 ust. 2 modyfikuje obecnie obowiązujący art. 110¹⁶ ust. 2 pr. aut. Istota tej zmiany sprawdza się do przesądzenia, że jakiegokolwiek postanowienia umowne określające wynagrodzenia w inny sposób (zarówno mniej lub bardziej korzystny dla uprawnionych) niż wynika to z zatwierdzonych tabel wynagrodzeń są nieważne. Projektowana zmiana sprawia więc, że stawki wynagrodzeń zawarte w zatwierdzonych tabelach wynagrodzeń uzyskują charakter sztywny. Sankcją nieważności w obecnie obowiązującym stanie prawnym były objęte bowiem tylko te postanowienia umowne, które określały wynagrodzenie uprawnionych mniej korzystnie niż wynikałoby z zatwierdzonych tabel wynagrodzeń. Rozwiązanie to koresponduje z regulacją zawartą w treści art. 77 ust. 3 projektu, który określa m.in. charakter stawek wynagrodzeń, i uzasadnione jest tymi samymi względami, co przywołana regulacja.

art. 79

1. Projektowany art. 79 reguluje kwestię zaskarżania decyzji Komisji i podmiotu właściwego do rozpoznawania środków zaskarżenia (ust. 1) oraz nakłada na przewodniczącego Komisji

obowiązek publikacji w Biuletynie Informacji Publicznej informacji o złożeniu odwołania (ust. 2). Obowiązek ten w obowiązującym stanie prawnym wynika z treści art. 110¹⁴ ust. 2 pr. aut.

2. W przypadku środków zaskarżenia projekt zakłada, że od decyzji Komisji w przedmiocie zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń będzie służyło odwołanie do ministra właściwego ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. W obecnie obowiązującym stanie prawnym, przy odpowiednim zastosowaniu przepisów Kodeksu postępowania cywilnego w takiej sytuacji służy prawo do złożenia, w terminie 14 dni od dnia doręczenia orzeczenia z uzasadnieniem, wniosku o zatwierdzenie albo odmowę zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń do sądu powszechnego (art. 110¹⁴ ust. 1 pr. aut.). Termin na skorzystanie ze środka zaskarżenia pozostał niezmienny, natomiast zmiana rodzaju środka zaskarżenia wiąże się ze zmianą przepisów stosowanych odpowiednio wobec postępowań o zatwierdzenie tabel: z procedury cywilnej na procedurę administracyjną. Uprawnienia ministra do pełnienia roli organu odwoławczego w tym wypadku i rozpoznawania odwołań od decyzji Komisji wynikały z przepisów regulujących działalność Komisji przed wejściem w życie przepisów ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych i nie były wówczas kwestionowane.

art. 80

1. Projektowany art. 80 określa, jakie rodzaje decyzji może wydać minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego jako organ odwoławczy w wyniku rozpoznania odwołania od decyzji wydanej przez Komisję. Zgodnie z projektowanym przepisem minister będzie mógł:

- utrzymać w mocy zaskarżoną decyzję; albo
- uchylić zaskarżoną decyzję w całości albo w części i w tym zakresie zatwierdzić lub odmówić zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych bądź umarżając tę decyzję umorzyć postępowanie pierwszej instancji, albo
- umorzyć postępowanie odwoławcze
- uchylić zaskarżoną decyzję w całości i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia przez Komisję Prawa Autorskiego, gdy decyzja została wydana z naruszeniem przepisów postępowania, a konieczny do wyjaśnienia zakres sprawy ma istotny wpływ na jej rozstrzygnięcie.

W tym ostatnim wypadku minister będzie zobligowany do wskazania, jakie okoliczności należy wziąć pod uwagę przy ponownym rozpatrzeniu sprawy (ust. 2 zd. 2) przez zespół orzekający w innym składzie (ust. 3 projektowanego przepisu).

Powyższy przepis stanowi *lex specialis* wobec art. 138 Kodeksu postępowania administracyjnego. Jednocześnie projektowany katalog jest ukształtowany w sposób tożsamy z katalogiem rozstrzygnięć, jakie w przypadku tabel wynagrodzeń może obecnie wydać sąd, który może zatwierdzić albo odmówić zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń, w całości albo w

części (art. 110¹⁴ ust. 1 pr. aut.). Podobnie więc jak obecnie organ odwoławczy nie będzie miał uprawnienia do samodzielnego kształtowania treści tabeli wynagrodzeń, a tym samym wpływania bezpośrednio na ich wysokość.

art. 81

1. Projektowany art. 81 reguluje dwie kwestie:

- możliwość zmiany zatwierdzonej tabeli wynagrodzeń w przypadku istotnej zmiany okoliczności stanowiących podstawę decyzji w sprawie zatwierdzenia tabeli wynagrodzeń (ust. 1).
- uprawnienie przewodniczącego Komisji do wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie zmiany tabeli wynagrodzeń, jeżeli udzielenie nowego zezwolenia na zbiorowe zarządzanie albo zmiana lub cofnięcie zezwolenia powoduje konieczność dokonania lub modyfikacji podziału stawki wynagrodzeń między organizacje zbiorowego zarządzania, których dotyczyła zatwierdzona tabela (ust. 2).

W tym drugim przypadku, dokonując podziału stawki wynagrodzeń, zespół orzekający będzie zobowiązany do uwzględnienia w toku postępowania liczby uprawnionych, których prawami poszczególne organizacje zarządzają. Dodatkowo ust. 3 projektowanego przepisu wskazuje przepisy właściwe w przypadku postępowania w sprawie zmiany zatwierdzonej tabeli wynagrodzeń, przesądając, że będą miały wówczas zastosowanie przepisy dotyczące zatwierdzania tabel wynagrodzeń.

2. Projektowany art. 81 ust. 1 spełnia tę samą funkcję co obecnie obowiązujący art. 110¹⁵ pr. aut. Istotna zmiana w tym wypadku polega na tym, że na podstawie obecnie obowiązującego przepisu prawo do złożenia wniosku o zmianę zatwierdzonej tabeli przysługuje „*każdemu z uczestników postępowania*”. Natomiast według projektowanego przysługuje ono wyłącznie „*wnioskodawcy w postępowaniu, w którym doszło do zatwierdzenia tabeli*”, czyli organizacji zbiorowego zarządzania, na wniosek której została uprzednio zatwierdzona przez Komisję tabela wynagrodzeń. Proponowana zmiana zapewnia spójność przyjętych rozwiązań z podstawową zasadą wyrażoną w treści art. 73 ust. 2 projektu, zgodnie z którą wniosek o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń może złożyć jedynie organizacja zbiorowego zarządzania. Odmienne ukształtowanie kręgu potencjalnych wnioskodawców mogłoby doprowadzić do składania wniosków przez innych uczestników postępowania wyłącznie w celu podważenia uprzednio zatwierdzonych tabel wynagrodzeń. W praktyce niweczyłoby to stan pewności prawnej w relacji między organizacją zbiorowego zarządzania a użytkownikiem, którego osiągnięciu zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń powinno służyć.

3. Ust. 2 projektowanego przepisu będzie koniecznym *novum* w polskim porządku prawnym. W trakcie formułowania wniosku o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń oraz w trakcie postępowania o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń jednym z kryteriów, które winno się wziąć pod uwagę jest m.in. „*ogólne obciążenie podmiotów korzystających z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na rzecz wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania z tytułu korzystania z praw autorskich i praw pokrewnych na danym polu eksploatacji*”, o którym mowa w art. 77

ust. 2 pkt 2 projektu. Uwzględnienie tego kryterium sprowadza się do ustalenia globalnego wynagrodzenia należnego wszystkim organizacjom zbiorowego zarządzania od użytkowników z tytułu korzystania przez nich z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na konkretnym polu eksploatacji. Globalna stawka wynagrodzenia – co wynika z treści art. 74 ust. 1 projektu – przysługującego poszczególnym kategoriom uprawnionych winna następnie zostać podzielona na poszczególne organizacje. Każda zmiana kręgu organizacji, których dotyczy dana tabela wynagrodzeń (zarówno poszerzająca ten krąg, jak i zawężająca), wymaga podzielenia ustalonej stawki po raz kolejny przynajmniej w przypadku grupy uprawnionych, których organizacja likwidowana reprezentowała lub których organizacja rozpoczynająca działalność ma reprezentować w przyszłości. W tym celu konieczne jest przeprowadzenie postępowania, które winno doprowadzić do koniecznej zmiany tabeli wynagrodzeń, a jego wszczęcie – jako postępowania służącego prawidłowemu funkcjonowaniu systemu zbiorowego zarządzania – winno być dokonywane z urzędu.

Wzięcie pod uwagę – jako kryterium podziału lub modyfikacji stawki – liczby uprawnionych wiąże się z tym, że pozwala ono w sposób względnie obiektywny i możliwy do zweryfikowania w toku postępowania na porównanie repertuarów, którym zarządzają poszczególne organizacje.

Oddział 3. Postępowanie mediacyjne (art. 82 projektu)

art. 82

1. Zgodnie z tym przepisem projektowanej ustawy spory dotyczące stosowania zatwierdzonych prawomocnie tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych oraz spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 211 ust. 1 pr. aut. (tj. umowy na reemisję kablową), mogą być rozwiązywane w drodze postępowania mediacyjnego między stronami. Przy kształtowaniu tego przepisu, w sytuacji gdy mediacja dotyczy zawierania umów na reemisję kablową, należy mieć na uwadze treść art. 11 dyrektywy Rady nr 93/83/EWG z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową (Dz. Urz. UE L 248 z 06.10.1993, str. 15 Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 134). Zgodnie z tymi przepisami w przypadku, gdy nie zawarto umowy na retransmisję drogą kablową, państwa członkowskie *„zobowiązane są zapewnić, aby każda ze stron miała możliwość skorzystania z pomocy jednego lub kilku mediatorów”*, których zadaniem jest *„udzielenie pomocy w negocjacjach”* i którzy mogą *„przedstawiać stronom wnioski”*. Zgodnie z art. 11 ust. 3 omawianej dyrektywy, jeżeli żadna ze stron w terminie trzech miesięcy od chwili przedłożenia propozycji mediatora nie zgłosi sprzeciwu, propozycję *„uważa się za przyjętą”*. Zgodnie z dyrektywą przy wyborze mediatorów *„należy upewnić się, że ich niezależność i bezstronność jest niekwestionowana”*.

W projektowanym przepisie zachowana została dotychczasowa zasada, zgodnie z którą ten tryb rozwiązywania sporów jest trybem dobrowolnym, a zatem obydwie strony sporu powinny wyrazić, *ex post* lub *ex ante*, zgodę na przystąpienie do tego postępowania. Taka zgoda może być wyrażona w umowie o mediację bądź poprzez brak sprzeciwu w przypadku, gdy wniosek o mediację jedna ze stron skieruje do przewodniczącego Komisji. W tym pierwszym przypadku strony powinny uzgodnić osobę mediatora, gdyż projektowana ustawa nie przewiduje tutaj

mechanizmu tzw. wyznaczenia zastępczego. W drugim przypadku, jeżeli obie strony nie uzgodnią osoby mediatora w terminie 14 dni od dnia doręczenia im stosownego wezwania, mediatora wyznaczy (tzw. wyznaczenie zastępcze) przewodniczący Komisji z listy arbitrów Komisji.

2. Zgodnie z powszechnie przyjętymi regułami mediacji mediator nie ma kompetencji do władczego, tj. wiążącego prawnie rozstrzygnięcia sprawy. Może on jedynie przedstawiać stronom propozycje ugody. Jeżeli żadna ze stron w terminie trzech miesięcy od przedłożenia propozycji ugody nie zgłosi mediatorowi na piśmie sprzeciwu wraz z uzasadnieniem, ugodę w rozumieniu art. 917 Kodeksu cywilnego uważa się za zawartą. Mediacja nie zamyka stronom drogi sądowej, nie jest także trybem bezwzględnie obligatoryjnym. Zachowany zostaje jej dobrowolny charakter, z zastrzeżeniem ryzyka poniesienia kosztów postępowania sądowego, o którym mowa w art. 82 ust. 5 projektu. Strony zachowują prawo do sprzeciwu wobec propozycji mediatora w zgodnym z dyrektywą trzymiesięcznym terminie. W razie zgłoszenia sprzeciwu propozycja mediatora upada i mediację należy uznać za bezskuteczną.

3. Zgodnie z ust. 5 omawianego artykułu sąd w sprawie, która miała być przedmiotem mediacji, może obciążyć stronę, niezależnie od wyniku tej sprawy, obowiązkiem zwrotu kosztów postępowania cywilnego, jeżeli odmowa poddania się mediacji była oczywiście niezasadna. Przepis ten ma na celu skłonienie stron do korzystania z mediacji jako trybu rozstrzygania sporów, o których mowa w ust. 1. Za wprowadzeniem tego rodzaju swoistej sankcji przemawia szczególnie charakter sporów o stosowanie zatwierdzonych tabel wynagrodzeń oraz sporów o zawarcie umowy na reemisję kablową, w tym drugim przypadku m. in. z uwagi na obowiązkowe pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania przy zawieraniu tych umów.

Oddział 4. Pozostałe postępowania (art. 83 projektu)

art. 83

Zgodnie z tym przepisem projektowanej ustawy sprawy o uzupełnienie, sprostowanie lub wyjaśnienie wątpliwości co do treści orzeczenia Komisji rozpatruje ten sam zespół orzekający Komisji, który wydał orzeczenie w sprawie. Natomiast jeżeli rozpatrzenie sprawy w tym samym składzie nie jest możliwe, Przewodniczący Komisji powinien wyznaczyć nowy zespół orzekający na zasadach określonych w art. 72 ust. 2-5 projektowanej ustawy, tj. na tych samych zasadach, na jakich nastąpiło wyznaczenie składu, który wydał kwestionowane rozstrzygnięcie.

II. 8. Rozdział 8. Obowiązki informacyjne i sprawozdawcze organizacji zbiorowego zarządzania (art. 84 – 90 projektu)

Rozdział 8 projektowanej ustawy dotyczy obowiązków informacyjnych i sprawozdawczych organizacji zbiorowego zarządzania, stanowiących implementację przepisów rozdziału 5 dyrektywy CRM (art. 18-22). Należy zaznaczyć, że zakres obowiązków informacyjnych ma charakter minimalny, zatem każda organizacja może przekazywane informacje uzupełnić o dodatkowe elementy, jeżeli uzna to za stosowne.

art. 84

1. Art. 84 projektowanej ustawy implementuje art. 18 ust. 1 dyrektywy CRM i określa zakres informacji dotyczących zbiorowego zarządzania, jakie organizacja zbiorowego zarządzania obowiązana jest przynajmniej raz w roku udzielić uprawnionemu, na rzecz którego dokonała podziału lub wypłaty przychodów z praw. Są to zatem dane kontaktowe, które organizacja może za zgodą uprawnionego wykorzystywać, aby go ustalić i odnaleźć – w przepisie ustawy doprecyzowuje się, że celem tego udostępnienia jest aktualizacja tych danych przez uprawnionego. Informacja powinna także określać kwotę przychodów z praw przydzielonych uprawnionemu (kwoty należne) oraz kwoty już wypłacone uprawnionemu, z tym, że kwoty wypłacone organizacja obowiązana jest wskazać wg podziału na kategorie praw i pola eksploatacji, których te wypłaty dotyczyły. Przewiduje się również, zgodnie z dyrektywą, wskazanie kwot potrąceń dokonanych na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania oraz potrąceń na prowadzoną przez organizację działalność o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym. Oczywiście organizacja obowiązana jest wskazać okres, za który dokonała podziału lub wypłaty (a więc także potrąceń), przy czym zgodnie z art. 18 ust. 1 lit. d dyrektywy CRM jest zwolniona z tego obowiązku, jeżeli z obiektywnych przyczyn związanych ze zgłaszaniem wykorzystania praw przez użytkowników nie jest w stanie udostępnić tych informacji. Wreszcie organizacja obowiązana jest wskazać wysokość przychodów z praw należnych uprawnionemu, których jeszcze mu nie wypłaciła za którykolwiek okres.

2. Projekt nie zawiera implementacji art. 18 ust. 2 dyrektywy CRM, gdyż dotyczy on sytuacji, gdy prawo do dokonania podziału przychodów z praw przysługuje członkom organizacji zbiorowego zarządzania. W polskim systemie zbiorowego zarządzania taka sytuacja nie występuje, gdyż prawo do dokonania podziału przychodów z praw przysługuje wyłącznie organizacjom zbiorowego zarządzania jako odrębnym podmiotom prawa na zasadach określonych w regulaminach przyjętych przez członków organizacji (por. art. 17 ust. 1 pkt 4-5 projektu), a nie ich członkom.

art. 85

Art. 85 projektowanej ustawy implementuje art. 19 dyrektywy CRM i określa zakres informacji, jakie organizacja zbiorowego zarządzania obowiązana jest przynajmniej raz w roku udzielić innej organizacji zbiorowego zarządzania, której prawami zarządza na podstawie umowy o reprezentacji. Zakres przekazywanych informacji jest zbliżony do tych przekazywanych uprawnionym i obejmuje wskazanie kwoty przychodów z praw należnych danej organizacji oraz kwoty już jej wypłacone z tytułu korzystania z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na poszczególnych polach eksploatacji oraz kwoty należnych przychodów z praw, które jeszcze nie została wypłacone za którykolwiek okres. Organizacja obowiązana jest wskazać kwotę potrąceń dokonanych na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania oraz na prowadzoną przez organizację działalność o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym. W tym ostatnim przypadku dyrektywa CRM mówi o kwotach potrąconych „na każdy inny cel”, jednakże zgodnie z projektowaną ustawą takim celem może być jedynie działalność o charakterze socjalnym, kulturalnym lub edukacyjnym. W odróżnieniu od zakresu informacji przekazywanych uprawnionym organizacja zbiorowego zarządzania ma w tym przypadku także obowiązek przekazania informacji dotyczących wszelkich udzielonych licencji w odniesieniu do praw objętych umową o reprezentacji oraz licencji, których udzielenia

odmówiła. Winna także przekazać kopie uchwał przyjętych przez walne zgromadzenie organizacji, jeżeli mają one znaczenie dla zarządzania prawami objętymi umową o reprezentacji.

art. 86

Art. 86 projektowanej ustawy dokonuje implementacji art. 20 dyrektywy CRM, który określa zakres informacji o repertuarze danej organizacji zbiorowego zarządzania, jakie obowiązana jest ona udostępnić na „*należycie uzasadniony*” wniosek uprawnionego, użytkownika oraz organizacji zbiorowego zarządzania, której prawami zarządza na podstawie umowy o reprezentacji. Żądane informacje powinny być udostępnione „*bez zbędnej zwłoki*” i w formie elektronicznej. Projektowana ustawa wskazuje, że powinny dotyczyć utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, którymi organizacja zarządza na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie lub umowy o reprezentacji oraz pól eksploatacji i terytoriów, których ten zarząd dotyczy. Art. 20 ust. 1 pkt b) dyrektywy CRM przewiduje, że zamiast utworów lub przedmiotów praw pokrewnych organizacja może wskazać tylko ich rodzaje, jeżeli „*ze względu na zakres działalności organizacji zbiorowego zarządzania taki utwór lub inny przedmiot objęty ochroną nie może zostać określony*”. Z uwagi na to, że projektowana ustawa wprowadza do systemu zbiorowego zarządzania instytucję organizacji reprezentatywnej, ten przepis dyrektywy może znaleźć zastosowanie tylko do takiej organizacji, co wyraża art. 86 pkt 2 projektowanej ustawy. W przypadku organizacji reprezentatywnej w zakresie, w jakim działa ona jako organizacja reprezentatywna przekazanie informacji o konkretnych utworach lub przedmiotach praw pokrewnych będących przedmiotem zbiorowego zarządzania, będzie po prostu niemożliwe.

art. 87

Art. 87 projektowanej ustawy dokonuje implementacji art. 21 dyrektywy CRM, który wprowadza obowiązek podawania przez organizacje zbiorowego zarządzania określonych informacji i dokumentów do wiadomości publicznej poprzez ich publikację na stronach internetowych tych organizacji. Należy zauważyć, że podobny obowiązek istnieje już w pr. aut. od jej nowelizacji dokonanej w dniu 21 października 2010 r., z tym że informacje te zawarte są w rocznych sprawozdaniach z działalności, podczas gdy dyrektywa CRM kwestie sprawozdań reguluje odrębnie. Zakres informacji, których publicznego udostępnienia wymaga dyrektywa CRM, jest w znacznym stopniu zbieżny z tymi, które organizacje zbiorowego zarządzania mają obowiązek w aktualnym stanie prawnym zamieścić w swoich rocznych sprawozdaniach z działalności. Zgodnie z art. 87 projektu obowiązek publicznego udostępnienia obejmie zatem statut organizacji, warunki zawierania i wypowiedzania umowy o zbiorowe zarządzanie (o ile nie są ujęte w statucie), wzory standardowych umów licencyjnych, zatwierdzone tabele wynagrodzeń oraz pozostałe standardowe stosowane stawki wynagrodzeń, łącznie ze zniżkami, wykaz osób kierujących działalnością organizacji zbiorowego zarządzania, regulaminy repartycji i potrażeń na działalność socjalną, kulturalną lub edukacyjną (o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4-5 projektu), wykaz zawartych umów o reprezentacji ze wskazaniem stron, przedmiotu, daty zawarcia oraz okresu obowiązywania, a także informację o procedurze rozpatrywania skarg w ramach postępowania wewnętrznego w organizacji (art. 91 projektu),

możliwości skorzystania z postępowania mediacyjnego (art. 82 ust. 1 projektu) oraz możliwości poddania sporu z organizacją, za jej zgodą, pod rozstrzygnięcie sądu polubownego stosownie do przepisów cz. 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego. Powyższe informacje i dokumenty organizacja zbiorowego zarządzania będzie miała obowiązek na bieżąco aktualizować.

art. 88-90

1. Art. 88-90 projektowanej ustawy dokonują implementacji art. 22 dyrektywy CRM, który dotyczy rocznych sprawozdań organizacji zbiorowego zarządzania. Zgodnie z dyrektywą CRM *„Państwa członkowskie zapewniają, aby każda organizacja zbiorowego zarządzania, niezależnie od jej formy prawnej zgodnie z prawem krajowym, za każdy rok obrotowy sporządzała i podawała do wiadomości publicznej, najpóźniej osiem miesięcy po zakończeniu tego roku obrotowego, roczne sprawozdanie na temat przejrzystości, w tym odrębne sprawozdanie, o którym mowa w ust. 3 [tj. o wykorzystaniu środków na działalność socjalną, kulturalną lub edukacyjną – przyp.]”*. Takie sprawozdanie ma być upublicznione przez organizację na jej stronie internetowej i pozostać publicznie dostępne przez okres przynajmniej 5 lat. Treść sprawozdania określa załącznik do dyrektywy CRM. Zgodnie z art. 22 ust. 4 dyrektywy CRM informacje księgowe zawarte w sprawozdaniu powinny być badane przez *„co najmniej jedną osobę upoważnioną na mocy prawa do przeprowadzania badań sprawozdań finansowych zgodnie z dyrektywą 2006/43/WE Parlamentu Europejskiego i Rady”*.

2. Dokonując implementacji art. 22 dyrektywy CRM, starano się maksymalnie wykorzystać dorobek legislacyjny wynikający z treści art. 104 ust. 3¹-3⁵ pr. aut. oraz rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 17 lipca 2014 r. w sprawie szczegółowego zakresu rocznego sprawozdania z działalności organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi (Dz. U. poz. 978) oraz praktyki ich stosowania. Przewiduje się zatem utrzymanie dotychczasowej praktyki, zgodnie z którą szczegółowa treść sprawozdania jest określana w rozporządzeniu wydawanym na podstawie upoważnienia ustawowego. Przy czym – zgodnie z art. 89 projektowanej ustawy – elementy sprawozdania zawarte w załączniku do dyrektywy CRM będą stanowić niezbędne minimum i możliwe będzie uwzględnienie w rozporządzeniu także dodatkowych elementów, nieprzewidzianych we wspomnianym załączniku, które w obowiązującym stanie prawnym stanowią element sprawozdań. Zawarty w polskim tłumaczeniu dyrektywy termin *„roczne sprawozdanie na temat przejrzystości”* (ang. *„annual transparency report”*) nie zostaje w projektowanej ustawie przyjęty, z uwagi na dotychczas stosowany, bardziej zrozumiały i bardziej poprawny językowo termin *„roczne sprawozdanie z działalności”*. Utrzymuje się także dotychczasowy termin na sporządzenie i upublicznienie sprawozdania wynoszący 6 miesięcy od końca roku obrotowego (wg dyrektywy termin ten może wynosić do 8 miesięcy), jak również dotychczasowy obowiązek przekazywania sprawozdania organowi nadzoru.

3. Zgodnie z art. 88 ust. 2 projektowanej ustawy zmianie ulegnie natomiast struktura sprawozdania, które obecnie będzie się składać z 3 części – sprawozdania podstawowego, sprawozdania finansowego oraz sprawozdania z wykorzystania środków na działalność socjalną, kulturalną lub edukacyjną. Zgodnie z art. 22 ust. 1 dyrektywy CRM to ostatnie

sprawozdanie ma być sprawozdaniem odrębnym od sprawozdania podstawowego, będzie więc zatem stanowić odrębną część sprawozdania z działalności – w aktualnym stanie prawnym informacje te zamieszcza się w IV rozdziale sprawozdania z działalności (repartycja).

4. Chociaż dyrektywa CRM wymaga, aby sprawozdania były publicznie dostępne przez okres przynajmniej 5 lat projektowana ustawa wprowadza obowiązek utrzymywania tych sprawozdań na stronach internetowych organizacji zbiorowego zarządzania przez czas nieokreślony. W aktualnym stanie prawnym ta kwestia nie została wyraźnie uregulowana, aczkolwiek za zasadny należy przyjąć pogląd o braku podstaw do usuwania ze stron internetowych organizacji zbiorowego zarządzania sprawozdań za poprzednie lata obrotowe.

5. Zgodnie z art. 89 projektowanej ustawy minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres sprawozdania podstawowego i sprawozdania o wykorzystaniu środków na działalność socjalną, kulturalną lub edukacyjną, obejmujący co najmniej informacje wymienione w załączniku do dyrektywy CRM, uwzględniając informacje na temat struktury organizacyjnej organizacji, jej organów wewnętrznych i majątku oraz działalności w zakresie zbiorowego zarządzania, a także konieczność dokonania oceny prawidłowości realizacji przez organizację jej celów statutowych. Treść zawartych w tym upoważnieniu wytycznych, z wyjątkiem odnoszących się do dyrektywy CRM, odpowiada obecnie obowiązującym wytycznym zawartym w art. 104 ust. 3⁵ pr. aut., na podstawie którego zostało wydane wspomniane rozporządzenie z 2014 r., jak również poprzednio obowiązujące rozporządzenie z dnia 18 kwietnia 2011 r. (Dz. U. Nr 88, poz. 497). Podobnie jak w obowiązującym stanie prawnym treść sprawozdania finansowego, zgodnie z art. 90 projektowanej ustawy, określać będzie ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2016 r. poz. 1047), z tym że bilans lub zestawienie aktywów i pasywów, rachunek dochodów i wydatków za dany rok obrotowy oraz rachunek przepływów pieniężnych powinno zawierać każde sprawozdanie. W aktualnym stanie prawnym badaniu przez biegłego rewidenta podlega jedynie sprawozdanie finansowe. Zgodnie z art. 88 ust. 3 projektowanej ustawy takiemu badaniu będzie podlegać teraz całe sprawozdanie, gdyż określone dane finansowe będą zawarte również w sprawozdaniu podstawowym (tzw. dane księgowe w rozumieniu dyrektywy – art. 22 ust. 4 dyrektywy CRM).

II. 9. Rozdział 9. Skargi (art. 91 projektu)

art. 91

1. Zgodnie z art. 33 dyrektywy CRM organizacje zbiorowego zarządzania powinny udostępniać *„swoim członkom oraz organizacjom zbiorowego zarządzania, w imieniu których zarządzają prawami na podstawie umowy o reprezentacji, skuteczne procedury szybkiego rozpatrywania skarg, szczególnie w odniesieniu do udzielenia upoważnienia do zarządzania prawami oraz wypowiedzenia lub wycofania praw spod zarządu, warunków członkostwa, pobierania kwot należnych podmiotom uprawnionym, dokonywania potrąceń od tych kwot oraz ich podziału”*. Zgodnie z dyrektywą CRM odpowiedzi na takie skargi powinny być udzielane na piśmie, a każde ich *„odrzućenie”* *„wymaga uzasadnienia”*. W art. 91 projektowanej ustawy wprowadza się zatem odpowiednią procedurę skargową. Ponieważ w polskim systemie zbiorowego zarządzania uprawniony, którego prawami zarządza dana organizacja, nie musi pozostawać z

nią w stosunku członkostwa, konieczne jest przyznanie uprawnienia do składania skarg nie tyle członkom organizacji, co uprawnionym. Wymaga tego zresztą art. 7 ust. 1 dyrektywy CRM, zobowiązujący organizacje zbiorowego zarządzania do stosowania określonej w art. 33 procedury skargowej również wobec uprawnionych, którzy nie są jej członkami. Z uwagi na to rozróżnienie członka organizacji i uprawnionego precyzuje się też, że skargi mogą dotyczyć członkostwa w organizacji lub wykonywania zbiorowego zarządzania. Organizacja obowiązana jest rozpoznać skargę niezwłocznie i zgodnie z dyrektywą CRM udzielić odpowiedzi w formie pisemnej, a w przypadku nieuwzględnienia skargi (ze względu na zarówno powody formalne jak i merytoryczne) uzasadnić przyjęte stanowisko.

2. Obok trybu skargowego dyrektywa CRM w art. 34 ust. 1 dopuszcza stworzenie „*niezależnej i bezstronnej alternatywnej procedury rozstrzygania sporów*” między organizacjami zbiorowego zarządzania, członkami tych organizacji, uprawnionymi lub użytkownikami dotyczących „*przepisów prawa krajowego przyjętych zgodnie z wymogami niniejszej dyrektywy*”. W art. 34 ust. 2 dyrektywa CRM wskazuje natomiast przypadki sporów związanych z zawieraniem przez krajowe organizacje zbiorowego zarządzania licencji wieloterytorialnych, o których mowa w rozdziale 6 projektowanej ustawy, co do których taka alternatywna procedura rozstrzygania sporów powinna być stworzona.

Wychodząc z założenia, że fundamentem każdej metody alternatywnego rozstrzygania sporów (ADR) jest zgoda wszystkich stron na poddanie się tej procedurze, należy uznać, że istniejąca w polskim systemie prawnym instytucja sądownictwa polubownego (cz. V Kodeksu postępowania cywilnego) spełnia przesłanki „*niezależnej i bezstronnej alternatywnej procedury rozstrzygania sporów*” w rozumieniu dyrektywy. Zgodnie bowiem z art. 1157 Kodeksu postępowania cywilnego strony mogą poddać pod rozstrzygnięcie sądu polubownego niemal każdy spór – zarówno spory o prawa majątkowe jak i o prawa niemajątkowe – mogący być przedmiotem ugody sądowej, z wyjątkiem spraw o alimenty (oczywiście przepisy szczególne mogą wyłączyć dopuszczalność tej drogi postępowania cywilnego w odniesieniu do danej kategorii spraw). W praktyce zatem wszystkie spory związane z członkostwem w organizacji zbiorowego zarządzania czy też wykonywaniem zbiorowego zarządu mogą być poddane pod rozstrzygnięcie sądu polubownego (arbitrażowego). To samo dotyczy również udzielania licencji wieloterytorialnych. Wobec powyższego należy uznać, że wdrożenie art. 34 ust. 2 dyrektywy CRM nie wymaga wprowadzenia szczególnej regulacji w projektowanej ustawie.

3. Zgodnie z art. 35 ust. 1 dyrektywy CRM „*spory między organizacjami zbiorowego zarządzania a użytkownikami dotyczące w szczególności obowiązujących lub proponowanych warunków udzielenia licencji lub naruszenia umowy mogły być przekazywane do rozstrzygnięcia przez sąd lub, w stosownych przypadkach, przez inny niezależny i bezstronny organ rozstrzygania sporów posiadający wiedzę fachową w zakresie prawa własności intelektualnej*”. Również ten przepis dyrektywy CRM nie wymaga wprowadzenia szczególnej regulacji w projektowanej ustawie, gdyż w polskim systemie postępowania cywilnego wszystkie te sprawy podlegają jurysdykcji polskich sądów powszechnych, mogą być również, jak wyżej wyjaśniono, poddane pod rozstrzygnięcie sądu polubownego. Zgodnie z art. 35 ust. 2 dyrektywy CRM zarówno ścieżka postępowania skargowego uregulowana w niniejszym

artykule projektowanej ustawy, jak też ścieżka postępowania polubownego uregulowanego w cz. V Kodeksu postępowania cywilnego „*pozostają bez uszczerbku dla prawa stron do dochodzenia i obrony swoich praw na drodze sądowej*”.

4. Osobnym trybem rozstrzygnięcia sporów jest natomiast postępowanie mediacyjne uregulowane w art. 82 projektowanej ustawy. Znajduje ono zastosowanie w sporach dotyczących stosowania zatwierdzonych prawomocnie tabel wynagrodzeń oraz sporach związanych z zawieraniem umów na reemisję kablową, (tj. umów, o których mowa w art. 21¹ ust. 1 pr. aut.). Z uwagi na dobrowolny charakter tego postępowania i możliwość wyboru mediatora przez strony, w tym także z listy arbitrów Komisji, należy uznać, że również to postępowanie spełnia przesłanki „*niezależnej i bezstronnej alternatywnej procedury rozstrzygnięcia sporów*” w rozumieniu art. 34 ust. 1 i 2 dyrektywy CRM, zaś mediator może być uznany za „*inny niezależny i bezstronny organ rozstrzygnięcia sporów posiadający wiedzę fachową w zakresie prawa własności intelektualnej*” w rozumieniu art. 35 ust. 1 dyrektywy CRM. Zgodnie z art. 35 ust. 2 dyrektywy CRM postępowanie mediacyjne również pozostaje „*bez uszczerbku dla prawa stron do dochodzenia i obrony swoich praw na drodze sądowej*”.

II.10. Rozdział 10. Nadzór nad organizacjami zbiorowego zarządzania (art. 92 – 101 projektu)

Rozdział 10 projektu dotyczy nadzoru nad organizacjami zbiorowego zarządzania i stanowi wdrożenie art. 36 dyrektywy CRM. Artykuł ten w ust. 1 i 3 zobowiązuje państwa członkowskie UE, aby ich właściwe organy „*monitorowały przestrzeganie przez organizacje zbiorowego zarządzania mające siedzibę na ich terytorium przepisów prawa krajowego przyjętych zgodnie z wymogami ustanowionymi w niniejszej dyrektywie*” oraz aby organy te posiadały kompetencje „*w zakresie nakładania stosownych kar lub podejmowania stosownych środków w przypadku nieprzestrzegania przepisów prawa krajowego przyjętych w celu wykonania niniejszej dyrektywy*”. Te kary i środki muszą być „*skuteczne, proporcjonalne i odstraszające*”. Przepis ust. 2 zobowiązuje zaś państwa członkowskie UE do stworzenia procedur umożliwiających wszystkim podmiotom zainteresowanym zawiadamianie organów nadzoru o „*działaniach lub okolicznościach, które w ich opinii stanowią naruszenie przepisów prawa krajowego przyjętych zgodnie z wymogami ustanowionymi w niniejszej dyrektywie*”. Tym samym dyrektywa CRM pozostawia ustawodawcy krajowemu znaczną swobodę w zakresie tworzenia systemu nadzoru nad organizacjami zbiorowego zarządzania, zarówno gdy chodzi o wyznaczenie podmiotu mającego pełnić funkcję organu nadzoru jak i określenie zasad działania tego organu i zakresu jego kompetencji. Projektowana ustawa w zakresie nadzoru podtrzymuje, rozwija i poprawia najważniejsze rozwiązania zawarte obecnie w pr. aut. z wykorzystaniem doświadczeń organu nadzoru z ostatnich kilku lat jego funkcjonowania.

art. 92

Zgodnie z art. 92 ust. 1 organem nadzoru pozostaje – jak dotychczas – minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, działający z urzędu (art. 92 ust. 2 projektu). Zgodnie z ust. 3 projektowanego artykułu nadzór nie będzie obejmował terenowych jednostek organizacyjnych aktualnie istniejących organizacji zbiorowego zarządzania, jeżeli nie wykonują one czynności z zakresu zbiorowego zarządzania. Nadzór nad tymi jednostkami

będzie sprawowany wg ogólnych zasad nadzoru nad stowarzyszeniami, a więc przez starostę właściwego ze względu na siedzibę jednostki (art. 27 Prawa o stowarzyszeniach). Rozwiązanie to koresponduje z treścią art. 8 pkt 1 projektu, który zakazuje udzielania zezwoleń na zbiorowe zarządzanie terenowym jednostkom organizacyjnym stowarzyszeń.

art. 93

W art. 93 projektowanej ustawy definiuje się cel nadzoru jako „zapewnienie należytego wykonywania zbiorowego zarządzania” oraz w pkt 1-4 wskazuje, że chodzi m. in. o zapewnienie zgodności działań organizacji z przepisami prawa, zezwoleniem na zbiorowe zarządzanie oraz aktami wewnętrznymi organizacji, zapewnienie skutecznego funkcjonowania systemu zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, sprawnego i terminowego podziału przychodów z praw i ich wypłaty uprawnionym oraz uzasadnionego poziomu potrąceń na pokrycie kosztów zbiorowego zarządzania. W ten sposób określa się po co winien być wykonywany nadzór nad organizacjami w interesie samych uprawnionych i użytkowników korzystających z pośrednictwa organizacji w uzyskiwaniu licencji.

art. 94-95 i 97

1. Przepisy te określają znacznie rozbudowany w stosunku do aktualnego stanu prawnego katalog środków, którymi organ nadzoru będzie dysponował w toku wykonywania nadzoru nad organizacjami. Uzasadnione jest ich potraktowanie – jako spójnej konstrukcji – także w ramach uzasadnienia do projektu ustawy. Katalog środków nadzoru został ukształtowany zgodnie z dyspozycją dyrektywy CRM, która nakazuje – jak wskazano powyżej – by środki te były „skuteczne, proporcjonalne i odstraszające”. Zasadne jest stworzenie normatywnego katalogu tych środków i uzupełnienie go o środki o charakterze niesankcyjnym oraz sankcje o umiarkowanym charakterze, których brak czasem uniemożliwiał w pełni skuteczne wykonywanie nadzoru i był wielokrotnie krytykowany przez przedstawicieli doktryny prawa autorskiego. W aktualnie obowiązującym stanie prawnym w przypadku stwierdzenia uchybień w wykonywaniu zbiorowego zarządzania organ nadzoru może zalecić sposób niewiązący usunięcie uchybień lub jedynie cofnąć zezwolenie na zbiorowe zarządzanie, co jest sankcją najbardziej dotkliwą z możliwych, dodatkowo często niedostosowaną do skali i wagi stwierdzonych nieprawidłowości.

2. Art. 94-95 projektowanej ustawy określają instrumenty nadzoru o charakterze niesankcyjnym, do których należą cztery kategorie – wezwanie do udzielenia informacji, zalecenia, rekomendacje oraz nakazy.

Zgodnie z art. 94 w ramach sprawowanego nadzoru minister może wezwać organizację zbiorowego zarządzania do przekazania w wyznaczonym terminie wszelkich informacji niezbędnych dla realizacji celów nadzoru lub do przekazywania określonych danych niezbędnych do oceny prawidłowości wykonywania zbiorowego zarządu lub ustalenia, że zaistniałe uchybienia zostały usunięte. W pierwszym przypadku mamy po stronie organizacji zbiorowego zarządzania do czynienia z działaniem jednorazowym – na wezwanie organu nadzoru organizacja udziela określonych informacji i w tym momencie jej obowiązki wynikające z żądania organu nadzoru zostają wypełnione. W drugim przypadku mamy do

czynienia z działaniem cyklicznym – organizacja zostaje przez organ nadzoru zobowiązana do przekazywania określonych danych w określonych odstępach czasu – tygodniowo, kwartalnie itp. Inne są też przesłanki stosowania obydwu instrumentów – wezwanie do przekazania informacji służy „realizacji celów nadzoru”, a więc może być zastosowane w każdym celu mieszczącym się w granicach kompetencji organu nadzoru. Natomiast żądanie okresowego przekazywania danych ma służyć wyłącznie ocenie prawidłowości wykonywania zbiorowego zarządu lub ustaleniu, że zaistniałe uchybienia zostały usunięte.

3. Nowymi instrumentami nadzoru przewidzianymi w art. 94 i 95 projektowanej ustawy są zalecenia i rekomendacje. Zalecenia są kierowane do konkretnej organizacji zbiorowego zarządzania, zatem ich przedmiotem są kwestie dotyczące tej konkretnej organizacji. Przedmiotem zalecenia może być każda kwestia wchodząca w zakres nadzoru, przy czym ustawa wskazuje przykładowo na takie kwestie jak zapewnienie zgodności działalności danej organizacji z przepisami ustawy czy np. opracowanie i stosowanie procedur, które zapewnią należytą realizację obowiązków dotyczących zbiorowego zarządzania. W praktyce może to być np. zalecenie przyjęcia harmonogramu podziału i wypłaty przychodów z praw, których organizacja nie zdołała dotąd podzielić lub wypłacić lub np. zalecenie uregulowania określonych kwestii w statucie, regulaminie repartycji lub innym akcie wewnętrznym organizacji. W odróżnieniu od zaleceń rekomendacje są adresowane do wszystkich organizacji zbiorowego zarządzania i dotyczą dobrych praktyk w zakresie zbiorowego zarządzania. Rekomendacje mogą zatem dotyczyć np. określonego sposobu postępowania w relacjach z użytkownikami czy dokumentowania czynności mających na celu odszukanie uprawnionych, na rzecz których organizacja dokonała podziału przychodów z praw. Zarówno zalecenia jak i rekomendacje są instrumentami nadzoru o charakterze „miękkim”, gdyż nie są w żaden sposób prawnie wiążące dla adresatów i za niezastosowanie się do nich nie mogą być stosowane żadne sankcje. Nie wyklucza to natomiast sytuacji, gdy niewykonanie zaleceń lub rekomendacji doprowadzi do powstania nieprawidłowości, które będą uzasadniały zastosowanie właściwych sankcji.

4. Kolejnym nowym rozwiązaniem przyjętym w art. 97 projektowanej ustawy jest kierowany do organizacji zbiorowego zarządzania nakaz opracowania i wykonania w oznaczonym terminie planu podziału i wypłaty uprawnionym pobranych przez nią przychodów z praw. Ten instrument nadzoru ma być stosowany w przypadkach rażącego opóźnienia wypłat przychodów z praw i w odróżnieniu od zaleceń i rekomendacji ma on charakter wiążący adresata w tym znaczeniu, że niewykonanie nakazu stanowić może bezpośrednie uzasadnienie zastosowania określonych sankcji przez organ nadzoru. Przedmiotowy nakaz jest najsilniejszym instrumentem niesankcyjnym, stanowi ingerencję w samorządność organizacji zbiorowego zarządzania, ale jej uzasadnienie wydaje się oczywiste. Organizacja zbiorowego zarządzania stanowi szczególną kategorię podmiotów prawa prywatnego. Na mocy zezwolenia ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego podmiot ten uzyskuje możliwość działania w stosunkach cywilnoprawnych na zasadach wykraczających poza tradycyjnie przyjęte ramy prawa prywatnego, korzystając z takich instrumentów prawnych jak roszczenie informacyjne, domniemanie reprezentacji czy status organizacji reprezentatywnej, które w określonym zakresie pozwalają działać w imieniu uprawnionych bez konieczności

wykazywania umocowania z ich strony w tym zakresie. Ułatwia do organizacji dochodzenie roszczeń, ale jednocześnie uzasadnia ingerencję organu władzy publicznej w celu m. in. zagwarantowania, że pobrane przez organizację środki (przychody z praw) zostaną należycie podzielone i rzeczywiście wypłacone uprawnionym w racjonalnych terminach. Rozwiązanie to koresponduje z celem przepisów zawartych w rozdziale 4 oddziale 2 projektu odnoszących się do zarządzania przez organizację przychodami z praw.

art. 96

Zgodnie z art. 96 ustawy organ nadzoru może przeprowadzać kontrolę w siedzibie organizacji zbiorowego zarządzania lub jej terenowych jednostkach organizacyjnych, jeżeli wykonują one zbiorowe zarządzanie. W dotychczasowym stanie prawnym takie kontrole były prowadzone w oparciu o przepis przyznający ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego ogólną kompetencję nadzorczą nad organizacjami zbiorowego zarządzania oraz przepisy ustawy z dnia 15 lipca 2011 r. o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. Nr 185, poz. 1092). Art. 96 ust. 2 projektowanej ustawy wyraźnie obecnie przesądza tę kwestię.

art. 98

1. Art. 98 ust. 1 projektowanej ustawy przewiduje zamknięty katalog sankcji, które organ nadzoru może zastosować wobec organizacji zbiorowego zarządzania oraz osób kierujących jej działalnością. Zastosowanie tych sankcji jest jednak możliwe tylko w ściśle określonych, wskazanych w ustawie przypadkach, tj. gdy organizacja działa z naruszeniem prawa, statutu lub innych aktów wewnętrznych organizacji, nie wykonuje należycie zbiorowego zarządzania, nieprawidłowo wykonuje obowiązki udzielania informacji i przekazywania danych, o których mowa w art. 94 pkt 1 i 2 ustawy, utrudnia albo uniemożliwia przeprowadzenie kontroli, o której mowa w art. 96 ustawy lub nie wykonuje wydanych w jej wyniku zaleceń pokontrolnych lub też nie wykonała w wyznaczonym terminie nakazu opracowania i wykonania w oznaczonym terminie planu podziału i wypłaty uprawnionym pobranych przez nią przychodów z praw, tj. nakazu o którym mowa w art. 97 ustawy. Koniecznym warunkiem zastosowania sankcji – podobnie jak w aktualnie obowiązującym stanie prawnym (art. 104 ust. 4 pr. aut.) – jest uprzednie wezwanie organizacji do usunięcia uchybień w wyznaczonym terminie.

2. Sankcje określone w art. 98 ust. 1 pkt 1-3 projektowanej ustawy są nowym rozwiązaniem w stosunku do obowiązującego stanu prawnego. Dotyczą nieprawidłowości w działalności organizacji zbiorowego zarządzania, za które odpowiedzialność ponosi ograniczona liczba osób, możliwych do zidentyfikowania. W takich przypadkach organ nadzoru powinien móc wystąpić do organizacji z wnioskiem o odwołanie osoby kierującej jej działalnością i odpowiedzialnej za stwierdzone nieprawidłowości jak również, działając prewencyjnie, zawiesić w czynnościach tę osobę do czasu podjęcia uchwały w jej sprawie przez właściwy organ organizacji. Istotnym nowym rodzajem sankcji jest też możliwość nałożenia na tę osobę kary pieniężnej. Przewiduje się górny pułap tej kary w wysokości trzykrotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw w kwartale poprzedzającym wydanie decyzji nakładającej karę, włącznie z wypłatami z zysku, ogłaszanego w Komunikacie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Odwołanie do wysokości

przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, a więc do wskaźnika obiektywnego i publicznie dostępnego, zamiast np. przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia osoby, wobec której kara pieniężna zostanie zastosowana, ma na celu uniknięcie konieczności uzyskiwania przez organ nadzoru danych o charakterze wrażliwym, jakimi bez wątpienia są dane o wysokości indywidualnych wynagrodzeń w podmiotach prawa prywatnego, jakimi są organizacje zbiorowego zarządzania. Negatywną stroną takiego rozwiązania jest brak bezpośredniego powiązania kary pieniężnej z sytuacją majątkową osoby karanej, wydaje się jednak, że z uwagi na dość wąski zakres podmiotowy stosowania tych przepisów oraz specyfikę działalności organizacji zbiorowego zarządzania, proponowane rozwiązanie zasługuje na akceptację. Zgodnie z art. 99 ust. 3 projektowanej ustawy ustalając wysokość tej kary pieniężnej organ uwzględnia w szczególności rodzaj, wagę i skutki naruszenia. Taka konstrukcja przepisu pozwala zatem na uwzględnienie także innych okoliczności przy nakładaniu sankcji.

3. Kolejne sankcje przewidziane w art. 98 ust. 1 pkt 4-6 są oderwane od działalności konkretnych osób w organizacji zbiorowego zarządzania, gdyż przedmiotem oceny organu nadzoru jest w tych przypadkach działalność danej organizacji jako całości. Sankcja jest zatem kierowana nie pod adresem konkretnej osoby, a całej organizacji. Utrzymana została, występująca w obowiązującym stanie prawnym, sankcja cofnięcia zezwolenia na zbiorowe zarządzanie – w całości lub w części. Nowym rozwiązaniem jest natomiast możliwość nakładania na organizację kary pieniężnej w wysokości do 1 mln zł. Zgodnie z art. 99 ust. 4 projektowanej ustawy, nakładając tę karę, organ uwzględnia w szczególności rodzaj, wagę i skutki naruszenia oraz ogólną sytuację finansową organizacji. Podobnie zatem jak w przypadku kary nakładanej na osobę kierującą działalnością organizacji konstrukcja przepisu pozwala na uwzględnienie okoliczności miarkujących wysokość kary. Zgodnie z ust. 7 kara ta nie może być zapłacona z przychodów z praw podlegających podziałowi lub podzielonych między uprawnionych. Oznacza to, że organizacja będzie musiała uiścić ją z tzw. majątku własnego, tj. majątku powstałego z innych źródeł niż przychody z praw, np. składek członkowskich czy przychodów z zarządzania majątkiem własnym organizacji.

4. Zgodnie z art. 98 ust. 6 projektowanej ustawy zarówno decyzja o nałożeniu kary pieniężnej na osobę kierującą działalnością organizacji, jak i na samą organizację powinna wskazywać termin i sposób zapłaty należności. Projektowana ustawa wyraźnie rozstrzyga, że wszystkie instrumenty sankcyjne, o których mowa w art. 98 ust. 1 pkt 1-5 projektu, mogą być stosowane łącznie, przy czym kary pieniężne także wielokrotnie w przypadku, gdy uchybienie nie zostało usunięte pomimo nałożenia tych kar. Ich podstawowym celem jest bowiem wyeliminowanie nieprawidłowości w wykonywaniu zbiorowego zarządzania, których skutki obciążają najczęściej uprawnionych i użytkowników. Łączeniu z innymi nie podlega jedynie sankcja cofnięcia w całości zezwolenia na zbiorowe zarządzanie (ust. 1 pkt 6), gdyż w jej wyniku organizacja traci status organizacji zbiorowego zarządzania i tym samym nie może być adresem pozostałych sankcji.

5. Zastosowanie wszystkich instrumentów sankcyjnych, oprócz wniosku o odwołanie osoby kierującej działalnością organizacji, następuje w drodze decyzji. Decyzje o zawieszeniu w czynnościach takiej osoby, jak również decyzje cofające zezwolenie na zbiorowe zarządzanie w całości lub w części będą natychmiast wykonalne, zgodnie z art. 98 ust. 7 projektowanej

ustawy. Rozwiązanie takie z jednej strony służy odsunięciu od wykonywania bieżących czynności zarządczych osób kierujących działalnością organizacji, o ile są odpowiedzialne za stwierdzone nieprawidłowości (tak by dalsze działania organizacji pozostawały poza sferą ewentualnych wątpliwości), a z drugiej strony jest dokonywane do czasu podjęcia ostatecznej decyzji co do tych osób przez organy wewnętrzne organizacji (co stanowi wyraz respektowania samorządności organizacji).

6. Stosownie do art. 98 ust. 8 projektowanej ustawy ostateczna decyzja o cofnięciu zezwolenia na zbiorowe zarządzanie będzie niezwłocznie ogłaszana w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, podobnie jak to ma miejsce w obowiązującym stanie prawnym.

art. 99

Art. 99 projektowanej ustawy określa tryb egzekucji i przeznaczenie należności z kar pieniężnych nakładanych na podstawie art. 98 ust. 1 pkt 3-4 projektu. Będą one podlegały egzekucji w trybie przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji, a wpływy z nich mają stanowić przychód Funduszu Promocji Kultury, o którym mowa w art. 87 ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 471). Celem projektowanych kar pieniężnych jest eliminowanie nieprawidłowości w wykonywaniu zbiorowego zarządzania, które prowadzą do pomniejszenia lub opóźnienia wypłat przychodów z praw dla uprawnionych bądź zakłócają skuteczne i zgodne z prawem funkcjonowanie systemu zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, utrudniając prowadzenie szeroko rozumianej działalności kulturalnej lub zapewnienie zaangażowanym w tę działalność podmiotom należnego wynagrodzenia. Uzasadnione jest więc przeznaczenie wpływów z tych kar na Funduszu Promocji Kultury, który powołany jest i wykorzystywany na stwarzanie warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej w różnych jej wymiarach.

art. 100

Art. 100 projektowanej ustawy stanowi implementację art. 36 ust. 2 dyrektywy CRM, który nakazuje wprowadzić procedury umożliwiające wszystkim zainteresowanym, (w szczególności członkom organizacji zbiorowego zarządzania i pozostałym uprawnionym, użytkownikom oraz pozostałym organizacjom zbiorowego zarządzania) powiadomianie właściwych organów nadzorczych o działaniach lub okolicznościach, które w ich opinii stanowią naruszenie przepisów prawa krajowego przyjętych zgodnie z dyrektywą. Zgodnie z art. 100 projektu ustawy każdy będzie mógł zawiadomić organ nadzoru o działaniach lub okolicznościach uzasadniających w ocenie zawiadamiającego podjęcie czynności nadzorczych. Odpowiada to zresztą aktualnej praktyce organu nadzoru, który reaguje na tego typu zawiadomienia poprzez prowadzenie postępowania nadzorczego lub udzielenie zawiadamiającemu odpowiedzi, jeśli wszczęcie postępowania nadzorczego okazuje się niekonieczne. W projektowanym stanie prawnym taka praktyka zostaje wprost uregulowana w treści ustawy. Organ nadzoru będzie miał obowiązek udzielenia odpowiedzi na każde zawiadomienie, a w przypadku, gdy w jego wyniku podejmie w danej sprawie czynności nadzorcze – także poinformować zawiadamiającego o tych czynnościach.

art. 101

1. Art. 101 projektowanej ustawy stanowi implementację art. 37 dyrektywy CRM, który określa warunki współpracy między organami nadzoru nad organizacjami zbiorowego zarządzania w państwach członkowskich UE. Przepis ten wychodzi jednak poza minimum wymagane przez dyrektywę, statuując w ust. 1 ogólną zasadę współpracy organu nadzoru z innymi podmiotami w celu wykonania zadań wynikających z ustawy, przy czym jedynie przykładowo wskazuje się na organy nadzoru państw członkowskich UE, Komisję Europejską, zagraniczne organizacje zbiorowego zarządzania oraz ich międzynarodowe zrzeszenia (np. CISAC, GESAC, AEPO-ARTIS itp.).

2. W kolejnych przepisach tego artykułu dokonuje się właściwej implementacji ww. artykułu dyrektywy. W ust. 2 implementuje się art. 37 ust. 1 dyrektywy CRM, zgodnie z którym organy nadzoru powinny udzielać sobie bez zbędnej zwłoki informacji istotnych dla stosowania dyrektywy „w szczególności w odniesieniu do działalności organizacji zbiorowego zarządzania mającej siedzibę na terytorium państwa członkowskiego, do którego zwrócono się z wnioskiem, pod warunkiem że wniosek taki został należycie uzasadniony”. Zgodnie z art. 101 ust. 2 projektu minister będzie zatem miał obowiązek odpowiedzieć bez zbędnej zwłoki na należycie uzasadniony wniosek organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej odpowiedzialnego za nadzór nad organizacjami zbiorowego zarządzania o udzielenie informacji istotnych dla stosowania dyrektywy, w szczególności dotyczących działalności organizacji zbiorowego zarządzania mającej siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Z kolei zgodnie z art. 101 ust. 3 projektowanej ustawy minister będzie mógł zawierać porozumienia o współpracy z organami nadzorczymi pozostałych państw członkowskich UE, których przedmiotem będą kwestie dotyczące nadzoru nad wykonywaniem zbiorowego zarządzania. Celem takich umów może być np. koordynacja działań organów nadzorczych czy też wymiana informacji, doświadczeń i dobrych praktyk.

II.11. Rozdział 11. Cofnięcie zezwolenia i likwidacja organizacji zbiorowego zarządzania (art. 102 – 106 projektu)

Obecnie obowiązujące przepisy regulują cofnięcie zezwolenia na zbiorowe zarządzania w treści art. 104 ust. 5 pr. aut., przewidując trzy przypadki, w których taka sytuacja może nastąpić po przeprowadzeniu postępowania wszczynanego z urzędu. Ustawa wymienia w tym wypadku: niewykonywanie w sposób należyty obowiązków w zakresie zarządzania powierzonymi jej prawami autorskimi lub pokrewnymi oraz ich ochrony, naruszanie przepisów prawa w zakresie udzielonego zezwolenia oraz sytuację, gdy organizacja nie wypełnia obowiązku złożenia do zatwierdzenia tabel wynagrodzeń na polach eksploatacji, które zostały wskazane w analizowanym przepisie. Z kolei w przypadku likwidacji organizacji zbiorowego zarządzania zastosowanie w aktualnym stanie prawnym znajdują art. 36-39 Prawa o stowarzyszeniach dotyczące likwidacji wszystkich rodzajów stowarzyszeń.

Obowiązujące przepisy nie regulują natomiast w ogóle sposobu przeznaczenia przychodów z praw, których organizacja w likwidacji lub której zezwolenie cofnięto nie przekazała uprawnionym. Taki stan rzeczy w przypadku skutecznego cofnięcia zezwolenia, kiedy

organizacja przestaje podlegać nadzorowi ministra, oznacza, że zgromadzone przez nią środki należne uprawnionym w okresie, gdy organizacja wykonywała jeszcze zbiorowe zarządzanie, mogą być w chwili obecnej wykorzystywane de facto w jakikolwiek sposób, także z całkowitym lekceważeniem zasad określonych w rozdziale 4 oddziale 2 projektu. Trudno taką sytuację uznać za możliwą do zaakceptowania. Podobnie w przypadku organizacji podlegającej likwidacji – ze względu na konieczność zapewnienia realnej ochrony praw uprawnionych i wyraźne na gruncie dyrektywy CRM rozdzielenie majątku organizacji i przychodów z praw podlegających co do zasady wypłacie uprawnionym – niemożliwe i niezasadne jest uznanie przychodów podlegających wypłacie uprawnionym za stanowiące majątek organizacji, który zgodnie z art. 38 Prawa o stowarzyszeniach, mógłby być przeznaczony na cele określone w statucie organizacji, uchwale o jej rozwiązaniu lub w razie ich braku stosownym postanowieniu sądu. Brak rozwiązań w tym względzie należy uznać za lukę prawną konieczną do uzupełniania w kompleksowej regulacji dotyczącej zbiorowego zarządzania.

art. 102

Projektowany art. 102 przewiduje, że cofnięcie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie może nastąpić z urzędu w przypadkach, o których mowa w art. 98 ust. 1 pkt 5 i 6 (jako najpoważniejsza sankcja możliwa do nałożenia w trybie postępowania nadzorczego za nieprawidłowe wykonywanie zbiorowego zarządzania) lub na wniosek samej organizacji w sytuacji, gdy nie jest ona zainteresowana wykonywaniem zbiorowego zarządzania lub zgodnie z wolą swoich członków ma być zlikwidowana. Cofnięcie organizacji zezwolenia z urzędu będzie dokonywane w części albo w całości przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w trybie nadzorczym po uprzednim bezskutecznym wezwaniu jej do usunięcia uchybień w wyznaczonym terminie.

art. 103

1. Projektowany art. 103 przesądza, jakie obowiązki związane z rozliczeniem kwot podlegających wypłacie uprawnionym minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego będzie mógł nałożyć w decyzji o cofnięciu zezwolenia na zbiorowe zarządzanie. Winny one być w sposób elastyczny dostosowane do rodzaju przychodów z praw podlegających wypłacie, które nie zostały jeszcze wypłacone uprawnionym i zapewnić przeprowadzenie wypłaty w sposób efektywny. Odmienne obowiązki mogą być przez ministra nakładane w przypadku innej sytuacji faktycznej, w jakiej znajdują się przychody z praw (np. gdy część z nich jest niemożliwa do podzielenia lub przypisania do konkretnych uprawnionych).

2. W ramach wspomnianych obowiązków minister będzie mógł nałożyć obowiązek wypłaty przez organizację zbiorowego zarządzania przychodów z praw należnych uprawnionym w wyznaczonym terminie (art. 103 ust. 1 pkt 1 projektu). Jest to najbardziej naturalny sposób wykonania przez organizację jej obowiązków wobec uprawnionych, ale możliwy do realizacji tylko, gdy – ze względu na posiadane informacje od użytkowników – organizacja jest w stanie w racjonalnym terminie podzielić i wypłacić zgromadzone środki uprawnionym.

W sytuacji, gdy do reprezentowania danej kategorii praw na tym samym polu eksploatacji upoważniona jest więcej niż jedna organizacja, minister będzie mógł – za zgodą nadal działającej organizacji – nałożyć na organizację, której zezwolenie cofnięto, obowiązek przekazania nadal działającej organizacji przychodów z praw wraz z dokumentacją potrzebną do wypłaty tych środków uprawnionym w wyznaczonym terminie (art. 103 ust. 1 pkt 2 projektu). Tego rodzaju rozwiązanie umożliwi sprawną wypłatę przychodów z praw uprawnionym i jednocześnie pozwoli organizacji, której zezwolenie cofnięto, uwolnić się od obowiązków nadal ją obciążających mimo cofnięcia jej zezwolenia (por. 103 ust. 2 projektu). Jednocześnie konieczność wyrażenia zgody przez organizację nadal działającą gwarantuje, że obowiązek wypłaty przychodów z praw i wiążąca się z nim odpowiedzialność nie będzie nałożona na taki podmiot wbrew jego woli, np. w sytuacji, gdy nie jest ona w stanie sprawnie takiemu obowiązkowi sprostać.

Kolejnym rozwiązaniem służącym zagwarantowaniu wypłaty przychodów z praw uprawnionym jest możliwość złożenia ich przez organizację do depozytu sądowego (art. 103 ust. 1 pkt 3 projektu). Nałożenie takiego obowiązku jest możliwe wyłącznie w przypadku przychodów z praw, które są podzielone (tj. przypisane do konkretnych uprawnionych), a jednocześnie niemożliwe jest sprawne ustalenie danych umożliwiających dokonanie wypłaty. W tej sytuacji złożenie przychodów z praw przez organizację do depozytu sądowego, zwalnia ją z odpowiedzialności wobec uprawnionych, a efektywne wykonanie obowiązków informacyjnych (art. 104 projektu) powinno umożliwić uprawnionym uzyskanie informacji o możliwości zaspokojenia swoich roszczeń z środków złożonych do depozytu.

Wreszcie minister będzie mógł nałożyć na organizację obowiązek przekazania niepodzielonych przychodów z praw na Fundusz Promocji Kultury (art. 103 ust. 1 pkt 4 projektu). W ten sposób przychody te zostaną wykorzystane – podobnie jak inne przychody, które w świetle projektu z przyczyn obiektywnych nie podlegają podziałowi – na cele szeroko rozumianej działalności kulturalnej

3. Projektowany art. 103 ust. 2 przesądza, że wobec stowarzyszenia, któremu cofnięto zezwolenie na zbiorowe zarządzanie, do czasu wykonania obowiązków, o których mowa w ust. 1, będą miały zastosowanie przepisy rozdziału 4 oddział 2 oraz rozdziału 10 projektu. Rozwiązanie to ma na celu utrzymanie nadzoru ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego nad stowarzyszeniami, których zezwolenie zostało cofnięte do czasu wykonywania przez nie obowiązków, o których mowa w art. 103 ust. 1 projektu, czyli obowiązków związanych z wypłatą przychodów z praw pobranych w okresie, gdy dane stowarzyszenie było organizacją zbiorowego zarządzania. Przesądza ono również, że dokonywanie przez stowarzyszenie obowiązków określonych w art. 103 ust. 1 projektu w części dotyczącej wypłat na rzecz uprawnionych winno być dokonywane zgodnie z zasadami wiążącymi organizację zbiorowego zarządzania, mimo utraty tego statusu przez stowarzyszenie po cofnięciu mu zezwolenia przez ministra.

4. Projektowany art. 103 ust. 3 przesądza, że w przypadku, gdy na stowarzyszenie nałożono obowiązek złożenia podzielonych przychodów z praw do depozytu sądowego, art. 693¹¹ Kodeksu postępowania cywilnego nie będzie miał zastosowania. Zgodnie z tym ostatnim

przepisem: „§ 1. Na żądanie dłużnika sąd zwróci mu depozyt, jeżeli wierzyciel nie zażądał wydania depozytu. § 2. Jeżeli wniosek dłużnika o zwrot depozytu i wniosek wierzyciela o wydanie zostały zgłoszone równocześnie, sąd postanowi wydać depozyt wierzycielowi.” Niewyłączenie stosowania tego przepisu umożliwiłoby w praktyce stowarzyszeniu – już po wykonaniu obowiązku wynikającego ze stosownej decyzji ministra – złożenie skutecznego wniosku o zwrot takiego depozytu, umożliwiając w łatwy sposób obejście proponowanego art. 103 ust. 1 pkt 3 projektu.

art. 104

Projektowany art. 104 nakłada na stowarzyszenie, któremu cofnięto zezwolenie na zbiorowe zarządzanie dwa obowiązki. Po pierwsze, zgodnie z art. 104 pkt 1 projektu będzie ono zobowiązane do poinformowania swoich członków, uprawnionych reprezentowanych na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie, organizacje zbiorowego zarządzania, z którymi zawarło umowy o reprezentacji oraz użytkowników, z którymi zawarło umowy o korzystanie z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, o treści decyzji cofającej zezwolenie ministra na wykonywanie zbiorowego zarządzania, w tym o nałożonych w niej obowiązkach i jej skutkach. Po drugie, zgodnie z art. 104 pkt 2 projektu stowarzyszenie będzie zobowiązane do podania do publicznej wiadomości informacji o możliwości zgłaszania wobec niego roszczeń przez uprawnionych, w tym treści decyzji, o której mowa w art. 103 ust. 1 projektu, na swojej stronie internetowej. W tym wypadku chodzi o poinformowanie przede wszystkim uprawnionych, których organizacja dotychczas nie zidentyfikowała, o możliwości kierowania roszczeń wobec stowarzyszenia, by ułatwić mu wypłatę przychodów z praw, a tym samym wywiązanie się z obowiązków wynikających z decyzji o cofnięciu zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania.

art. 105

Art. 105 projektu nakłada na członków zarządu stowarzyszenia, któremu cofnięto zezwolenie na zbiorowe zarządzanie, odpowiedzialność solidarną ze stowarzyszeniem za szkodę spowodowaną niedochowaniem należytej staranności przy wykonywaniu obowiązków, o których mowa w art. 105 ust. 1 projektu. Chodzi przede wszystkim o brak należytej staranności przy rozporządzaniu przychodami z praw, które powinny być wypłacone uprawnionym. Powyższe rozwiązanie służy zdyscyplinowaniu członków zarządów stowarzyszeń do należytego wykonania i nadzoru nad wykonywaniem obowiązków, o których mowa w art. 105 ust. 1 projektu. Wskazać przy tym należy, że to przede wszystkim od nich – jako osób odpowiedzialnych za bieżące prowadzenie spraw stowarzyszenia i kierowanie jego strukturami organizacyjnymi – zależy w praktyce prawidłowa realizacja tych obowiązków. Wprowadzenie odpowiedzialności solidarnej w tym wypadku jest dodatkowo uzasadnione tym, że obowiązki te będą obciążały stowarzyszenie, wobec którego zastosowano najsurowszą sankcję w związku z nieprawidłowym wykonywaniem zbiorowego zarządzania w postaci odebrania zezwolenia w tym zakresie.

art. 106

1. Projektowany art. 106 ust. 1 przesądza, że stowarzyszenie posiadające zezwolenie na zbiorowe zarządzanie nie może ulec rozwiązaniu. Oznacza to, że przed rozpoczęciem procedury rozwiązania takiego stowarzyszenia konieczne jest złożenie przez nie wniosku o cofnięcie udzielonego mu zezwolenia. Umożliwi to ministrowi wydanie decyzji, o której mowa w art. 103 ust. 1 projektu, w której będzie mógł określić obowiązki stowarzyszenia związane z koniecznością wypłaty przychodów z praw uprawnionym. Brak tego typu regulacji pozwoliłby stowarzyszeniu będącemu organizacją zbiorowego zarządzania rozwiązać się na podstawie np. własnej uchwały, doprowadzając do likwidacji jedynego podmiotu, do którego uprawnieni mogą kierować swoje roszczenia o wypłatę należnych im przychodów z praw, bez ich zaspokojenia. Nie istniałby także podmiot, na którego minister mógłby nałożyć obowiązki związane z wypłatą przychodów z praw. W tej sytuacji przepisy art. 102-103 projektu byłyby w praktyce łatwe do obejścia, np. przez organizację, w której doszło do poważnych nieprawidłowości i wobec której toczy się postępowanie o cofnięcie jej zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania.

2. Natomiast ust. 2 stanowi, że stowarzyszenie, któremu cofnięto zezwolenie na zbiorowe zarządzanie, nie będzie mogło ulec rozwiązaniu do czasu wykonaniu obowiązków, o których mowa w projektowanym art. 103 ust. 1 projektu. Przepis ten służy uniknięciu sytuacji zbliżonej do opisanej w pkt 1 uzasadnienia do art. 106 i mającej takie same skutki (nieistnienie w sensie prawnym podmiotu odpowiedzialnego za wypłatę przychodów z praw należnych uprawnionym), ale zaistniałej w wyniku zdarzenie prawnego późniejszego niż cofnięcie zezwolenia. Również w sytuacji, w której do rozwiązania stowarzyszenia doszłoby już po cofnięciu zezwolenia na zbiorowe zarządzanie, przestałby w sensie prawnym istnieć podmiot, wobec którego możliwe byłoby egzekwowanie obowiązków związanych z wypłatą przychodów z praw na rzecz uprawnionych.

II.12. Rozdział 12. Ochrona danych osobowych (art. 107 projektu)

art. 107

1. Wykonywanie czynności z zakresu zbiorowego zarządzania wymaga przetwarzania przez organizację zbiorowego zarządzania niezbędnych danych osobowych uprawnionych i użytkowników. W wielu przypadkach do przetwarzania danych będzie dochodzić bez wyrażonej wprost zgody zainteresowanych osób – np. w przypadku pobrania środków na rzecz uprawnionego niereprezentowanego przez daną organizację czy uprawnionych niezidentyfikowanych w momencie ich reprezentowania przez organizację albo w przypadku czynności w zakresie monitorowania korzystania z utworów lub przedmiotów praw pokrewnych przez użytkowników, którzy nie zawarli umowy licencyjnej z organizacją. Z kolei przetwarzanie danych osobowych we wszystkich sytuacjach, także gdy zainteresowani nie byli w stanie wyrazić wprost stosownej zgody, będzie niezbędne do prawidłowego wypełnienia obowiązków nałożonych na organizację przez projektowaną ustawę. W obecnym stanie prawnym podstawę do takiego przetwarzania stanowi art. 23 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 922). Jednak od dnia 25 maja 2018 r. zastosowanie w tym zakresie znajdzie rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku

z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych). Art. 6 ust. 3 w zw. z ust. 1 lit. c tego rozporządzenia wymaga, aby w przypadku, gdy przetwarzanie danych osobowych jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze, podstawa przetwarzania była określona w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego UE, któremu podlega administrator. W związku z powyższym w projektowanym art. 107 ust. 1 zamieszczona zostanie podstawa prawna do przetwarzania danych osobowych przez organizacje zbiorowego zarządzania w zakresie, w jakim jest to niezbędne do wykonywania czynności zbiorowego zarządzania. Oczywiście w oparciu o zgodę zainteresowanej osoby (art. 6 ust. 1 lit. a rozporządzenia o ochronie danych) organizacje będą mogły przetwarzać dane osobowe w szerszym zakresie, np. na potrzeby stosunku członkostwa czy wykonywania określonych funkcji w organizacji.

2. Dodatkowo, dla zapewnienia zgodności działania organu nadzoru z przepisami rozporządzenia o ochronie danych, ust. 2 omawianego artykułu wprowadza podstawę do przetwarzania danych osobowych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Art. 6 ust. 3 w zw. z ust. 1 pkt 5 rozporządzenia wymaga takiej podstawy w przypadku, gdy *„przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi”*. Do przetwarzania danych osobowych przez ministra dochodzi np. w sytuacji, w której w celu dokonania oceny prawidłowości i skuteczności działania organizacji uzyskuje on informacje na temat uprawnionych, na rzecz których zostały podzielone lub wypłacone przychody z praw lub kiedy przedmiotem postępowania nadzorczego są nieprawidłowości w relacjach z konkretnymi użytkownikami.

3. Zgodnie z projektowanym ust. 3 podmioty wskazane w ust. 1 i 2 będą mogły pełnić funkcję podmiotów przetwarzających dane osobowe lub zlecać przetwarzanie w swoim imieniu danych osobowych podmiotowi przetwarzającemu.

4. Projektowane ust. 4-6 określają ograniczenia bądź wyłączenia stosowania przepisów rozporządzenia, przede wszystkim w celu minimalizacji kosztów realizacji określonych w nim praw. Należy mieć bowiem na uwadze, że koszty związane z zarządzaniem prawami przez organizacje ponoszą co do zasady uprawnieni (w postaci potrażeń), a więc każdy wzrost tych kosztów oznacza uszczuplenie należnych im przychodów z praw. Z kolei nadzór nad działalnością organizacji zbiorowego zarządzania, wykonywany przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, jest finansowany ze środków publicznych.

W związku z powyższym:

- na podstawie art. 23 rozporządzenia proponuje się ograniczenie praw podmiotu danych, o których mowa w jego art. 12 i 15, w ten sposób, że korespondencja oraz dostęp do danych byłyby realizowane bezpłatnie raz na 6 miesięcy; częstsza realizacja wiązałaby się z koniecznością wniesienia opłaty (projektowany art. 107 ust. 4);
- prawo określone w 14 (prawo do informacji, w przypadku pozyskania danych nie od osoby, której dotyczą), zostanie wyłączone z uwagi na fakt, iż nie jest możliwe do

spełnienia w przypadku przetwarzania danych do celów zbiorowego zarządzania oraz nadzoru nad wykonywaniem tej działalności; również ingerencja w podstawowe prawa i wolności podmiotu danych wydaje się w tym wypadku niewielka wobec nadrzędnego celu, jaki ma być realizowany, tj. prawidłowego poboru i wypłaty przychodów z praw należnych uprawnionym (projektowany art. 107 ust. 5);

- proponuje się ograniczenie obowiązku zawiadamiania podmiotu danych o naruszeniu ochrony danych, na podstawie art. 34 rozporządzenia, gdyby powodowały to nadmierny koszt po stronie administratora (projektowany art. 107 ust. 6);
- na podstawie art. 83 ust. 7 rozporządzenia proponuje się wyłączenie stosowania administracyjnych kar pieniężnych wobec organizacji zbiorowego zarządzania i ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (projektowany art. 107 ust. 7).

II. 13. Rozdział 13. Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i końcowe (art. 108 – 119 projektu)

art. 108

1) art. 6 pkt 14 i 15 pr. aut.

1. Aktualnie definicja organizacji zbiorowego zarządzania nie jest zawarta w ustawowym słowniczku (art. 6 pr. aut.), lecz w art. 104 ust. 1 pr. aut. Pomimo, że projektowana ustawa zastąpi rozdział 12 pr. aut., termin „*organizacja zbiorowego zarządzania*” pojawia się w szeregu innych przepisów pr. aut. Dlatego konieczne jest zamieszczenie definicji organizacji w art. 6 pr. aut., przy czym definicja ta sprowadzać się będzie do odesłania do projektowanej ustawy.

2. Dodatkowo, w związku z uchyleniem rozdziału 12 pr. aut., konieczne jest zdefiniowanie, która organizacja będzie organizacją właściwą w rozumieniu przepisów pr. aut., nakazujących zawarcie umowy lub zapłatę wynagrodzenia za pośrednictwem takiej organizacji. Dotychczas zasady w tym zakresie określał art. 107 pr. aut. Po wprowadzeniu nowych przepisów do określania organizacji właściwej zostanie wykorzystana instytucja organizacji reprezentatywnej, o której mowa w art. 10 projektowanej ustawy.

Organizacją właściwą będzie organizacja, która zarządza określonymi prawami na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie albo umowy o reprezentacji, a gdy uprawniony nie zawarł umowy z żadną organizacją – organizacja reprezentatywna dla danej kategorii praw i uprawnionych na danym polu eksploatacji. O ile więc cel projektowanego przepisu jest podobny jak w przypadku dotychczasowego art. 107 pr. aut., to wprowadzana w nim zasada obejmie zarówno sytuację istnienia jednej organizacji na danym polu, jak i wielość organizacji. W inny sposób będzie też ustalana właściwość organizacji w stosunku do uprawnionego, który nie zawarł umowy z żadną organizacją. Będzie ona wynikała z reprezentatywności organizacji w odniesieniu do określonej kategorii uprawnionych na danym polu eksploatacji, a nie z wydawanego na wniosek orzeczenia Komisji Prawa Autorskiego rozstrzygającego indywidualnie kwestię wspomnianej właściwości. Rozwiązanie to jest spójne z

proponowanymi w projekcie zmianami w pr. aut. dotyczącymi rozszerzonego skutku umów licencyjnych.

2) art. 21-21³ pr. aut.

1. Projektowane zmiany zakładają uporządkowanie i poszerzenie regulacji dotyczącej obowiązkowego pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania przy zawieraniu umów licencyjnych, a więc przypadków, w których możliwość uzyskania zgody na korzystanie z utworu bezpośrednio od uprawnionego (i odwrotnie – możliwość indywidualnego licencjonowania swojej twórczości przez uprawnionych) jest całkowicie albo częściowo wyłączona.

Celem wprowadzenia tego rodzaju obowiązku jest ułatwienie masowego korzystania z utworów, jeśli indywidualne ich licencjonowanie byłoby nieefektywne albo wręcz niemożliwe, co pozwala na lepsze zabezpieczenie interesów użytkownika i uprawnionego. Przyjmuje się, że na gruncie prawa międzynarodowego tego rodzaju mechanizmy są dopuszczalne w przypadkach, w których Konwencja berneńska zezwala na ustanowienie w prawie krajowym warunków wykonywania określonych praw (tj. autorskich praw majątkowych na określonych polach eksploatacji). Zgodnie z art. 11bis ust. 1 i 2 tej konwencji dotyczy to:

- nadawania utworów drogą radiowo-telewizyjną;
- publicznego rozpowszechniania utworów wszelkimi środkami przekazu bezprzewodowego, służącymi do rozpowszechniania znaków, dźwięków lub obrazów;
- wszelkiego publicznego rozpowszechniania za pomocą środków przekazu przewodowego lub bezprzewodowego dzieł nadawanych drogą radiowo-telewizyjną, jeśli to rozpowszechnianie jest dokonywane przez inną organizację niż ta, która je nadała pierwotnie;
- publicznego rozpowszechniania przez głośniki lub inne analogiczne aparaty do przenoszenia znaków, dźwięków lub obrazów dzieł nadawanych drogą radiowo-telewizyjną.

Mieszcząc się w powyższych ramach i realizując cel, jakim jest ułatwienie legalnego dostępu do dóbr kultury przy wykorzystaniu mechanizmów zbiorowego zarządu, po wprowadzeniu proponowanych zmian w pr. aut. obowiązkowe pośrednictwo organizacji będzie obejmować:

- nadawanie rozpowszechnionych niedramatycznych utworów muzycznych i słowno-muzycznych oraz drobnych utworów słownych (tzw. „małe prawa”), chyba że prawo do nadawania utworów zamówionych przez nadawcę przysługuje mu na podstawie odrębnej umowy; twórca będzie mógł w umowie z nadawcą zrzec się pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania (regulacja ta jest zbieżna z dotychczasową, a proponowana zmiana art. 21 ust. 1 pr. aut. ma charakter terminologiczny, polegający na zdefiniowaniu „małych praw” w sposób bardziej przystający do rozumienia tego pojęcia w praktyce; precyzuje ponadto, że umowa powinna być zawarta z organizacją „właściwą”);

- publiczne udostępnianie ww. rodzajów utworów przez nadawcę „na żądanie”, tj. w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym (dotychczasowy art. 21 ust. 2 pr. aut. nie ulegnie zmianie);
- reemisję utworów w sieciach kablowych, z wyjątkiem praw, z których nadawca korzysta w odniesieniu do swoich własnych transmisji (dotychczasowa regulacja art. 21¹ ust. 1 i 1¹ pr. aut. nie ulegnie zmianie, natomiast proponowana modyfikacja ust. 2 tego artykułu dotyczy wyłącznie dostosowania zawartego w nim odesłania do nowych przepisów o rozstrzyganiu sporów przez Komisję);
- nadawanie, publiczne udostępnianie „na żądanie” i zwielokrotnianie przez nadawcę utworów (wszelkich, nie tylko tzw. „małych praw”) zawartych w jego własnych audycjach archiwalnych, czyli audycjach wyprodukowanych przed 24 maja 1994 r.; proponowany art. 21² pr. aut. to całkiem nowe rozwiązanie, mające na celu ułatwienie nabywania licencji na korzystanie z utworów wyprodukowanych przez lub na zlecenie nadawców przed wejściem w życie pr. aut., umożliwiając nadawcom legalną eksploatację ich zasobów archiwalnych. Ustawa ta, dokonując retroaktywnego rozszerzenia ochrony utworów i przedmiotów praw pokrewnych, znacząco utrudniła korzystanie przez nadawców z ich własnych produkcji; podobnie jak w przypadku art. 21 pr. aut. obowiązek pośrednictwa nie znajdzie zastosowania w przypadkach, gdy nadawca zawarł umowę bezpośrednio z uprawnionym lub gdy uprawniony zrzekł się pośrednictwa organizacji (projektowany art. 21² pr. aut.);
- publiczne odtwarzanie utworów nadawanych w programach radiowych i telewizyjnych, chyba że ich odtwarzanie następuje na podstawie umowy z uprawnionym albo na podstawie przepisów o dozwolonym użytku (np. art. 24 ust. 2 pr. aut.). Co prawda proponowany przepis art. 21³ będzie nowością w pr. aut., to jednak przewidziane w nim rozwiązanie odpowiada dotychczasowej praktyce, zgodnie z którą użytkownik – nie mając kontroli nad repertuarem nadawanym w radiu lub telewizji – nabywa od organizacji „blankietową” (pełną) licencję na odtwarzanie wszystkich utworów; wprowadzenie obowiązkowego zbiorowego zarządu w tym zakresie zwiększy pewność prawną po stronie użytkowników.

2. Zgodnie z powyższymi przepisami umowa licencyjna będzie zawierana z organizacją właściwą w rozumieniu art. 6 pkt 15 pr. aut., a więc organizacją reprezentującą określonych uprawnionych na podstawie umów o zbiorowe zarządzanie lub umów o reprezentacji, zaś w odniesieniu do pozostałych uprawnionych – z organizacją mającą status reprezentatywnej. W przypadku konieczności nabycia licencji na repertuar „globalny”, zawarcie umowy ze wszystkimi organizacjami właściwymi w odniesieniu do danego rodzaju utworów na danym polu eksploatacji zapewni użytkownikowi całkowitą pewność co do legalności ich wykorzystywania i wyeliminuje groźbę roszczeń ze strony uprawnionych niereprezentowanych przez organizacje zbiorowego zarządzania.

3. Zmian nie wymagają natomiast przepisy pr. aut. przewidujące obowiązkowe pośrednictwo właściwej organizacji przy wypłacie niektórych rodzajów wynagrodzeń, czyli art. 25 ust. 4 i art. 70 ust. 3 pr. aut.

3) art. 68¹-68⁴ pr. aut.

1. Uzupełnieniem omówionych powyżej przepisów o obowiązkowym pośrednictwie organizacji zbiorowego zarządzania będzie nowy rozdział 5a pr. aut. dotyczący rozszerzonych licencji zbiorowych. Takie licencje będą upoważniać do korzystania z repertuaru niereprezentowanego przez żadną organizację. W określonych przypadkach – np. przy obowiązkowym pośrednictwie organizacji – istnieje bowiem potrzeba zapewnienia mechanizmu zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi przez organizację pomimo braku zawarcia z taką organizacją umowy o zbiorowe zarządzanie przez uprawnionych.

Z obecnych przepisów pr. aut. nie wynika precyzyjnie, w jakich sytuacjach i na jakich zasadach umowa licencyjna wywołuje tego rodzaju rozszerzony skutek. W orzecznictwie²⁴ i doktrynie prawa autorskiego brak jest zgody co do tego, czy jego podstawą – a tym samym podstawą roszczeń organizacji wykraczających poza faktycznie powierzony repertuar – jest obowiązkowe pośrednictwo, uznanie organizacji za „właściwą” w rozumieniu art. 107 pr. aut., domniemanie reprezentacji, o którym mowa w art. 105 ust. 1 pr. aut., powoływanie się przez organizację na przepisy o prowadzeniu cudzych spraw bez zlecenia czy też określana w różny sposób kombinacja powyższych podstaw. Brak jednoznaczności w tym zakresie nie daje użytkownikom pewności co do nabycia potrzebnego im zakresu uprawnień. Nie daje także uprawnionym niereprezentowanym przez żadną organizację – wymaganej dyrektywą CRM gwarancji równego traktowania przy dochodzeniu roszczeń wobec organizacji, która – w oparciu o tę czy inną podstawę prawną – udzieliła licencji obejmującej ich prawa lub zainkasowała na ich rzecz wynagrodzenie. Może prowadzić to też do sytuacji, w której kilka organizacji udzieli licencji obejmujących ten sam, niereprezentowany przez nikogo repertuar²⁵.

Projektowana ustawa zmierza do uporządkowania kwestii zarządzania prawami niepowierzonymi żadnej organizacji. W oparciu o rozwiązania znane w systemach skandynawskich, gdzie mechanizmy rozszerzonych zbiorowych licencji są powszechnie stosowane od kilkadziesiąt lat, w doktrynie prawa autorskiego przyjęto, że tego typu rozwiązania powinny spełniać następujące warunki, tj.:

- rozszerzony skutek powinien wynikać z umowy licencyjnej zawartej pomiędzy reprezentatywną organizacją zbiorowego zarządzania a użytkownikiem,
- polega on na objęciu taką licencją uprawnionych tej samej kategorii w odniesieniu do tych samych praw (pól eksploatacji), co uprawnionych reprezentowanych przez organizację,

²⁴ Na niespójność orzecznictwa w tym zakresie zwraca uwagę M. Czajkowska-Dąbrowska w *Rozszerzony zarząd zbiorowy...*, str. 30-81.

²⁵ M. Czajkowska-Dąbrowska, *Rozszerzony zarząd zbiorowy...*, str. 52.

- niereprezentowany uprawniony zachowuje indywidualne roszczenie wobec organizacji o zapłatę wynagrodzenia z tytułu udzielonej licencji, na zasadach równego traktowania z pozostałymi uprawnionymi,
- niereprezentowany uprawniony ma możliwość wystąpienia z systemu rozszerzonych licencji zbiorowych (*opt-out*).²⁶

Do udzielania takich licencji będzie uprawniona wyłącznie organizacja reprezentatywna w rozumieniu art. 10 ustawy o zbiorowym zarządzaniu. W przypadku, gdy daną kategorię uprawnionych na tym samym polu eksploatacji reprezentuje tylko jedna organizacja, będzie mogła ona udzielać licencji zarówno w odniesieniu do jej własnego repertuaru (którym zarządza bezpośrednio na podstawie umowy o zbiorowym zarządzaniu albo poprzez umowę o reprezentacji), jak i repertuaru pozostałego. Gdy natomiast w tym samym zakresie działa więcej niż jedna organizacja, każda z nich będzie mogła udzielić licencji obejmującej repertuar własny (którym zarządza bezpośrednio na podstawie umowy o zbiorowym zarządzaniu albo poprzez umowę o reprezentacji), natomiast tylko umowa z organizacją reprezentatywną obejmie repertuar pozostały. Na potrzeby przepisów o obowiązkowym pośrednictwie powyższa zasada została odzwierciedlona we wprowadzonej w art. 6 pkt 15 pr. aut. definicji organizacji właściwej.

Szczegółowe zasady i skutki udzielania rozszerzonych licencji zbiorowych zostaną określone w nowym rozdziale 5a pr. aut., który będzie stanowić uzupełnienie przepisów dotyczących umów prawnoautorskich, zawartych w rozdziale 5 pr. aut.

2. Projektowany art. 68¹ pr. aut. definiuje rozszerzony skutek jako upoważnienie, w zakresie i na warunkach określonych w tej umowie, do korzystania także z utworów tej samej kategorii, do których prawa przysługują uprawnionym niereprezentowanym przez żadną organizację. Skutek taki będzie wywoływać z mocy ustawy umowa licencyjna w przypadkach obowiązkowego pośrednictwa organizacji (zawsze, o ile uprawniony – tam, gdzie może to uczynić – nie zrzekł się pośrednictwa organizacji lub nie zawarł umowy bezpośrednio z użytkownikiem) oraz w innych przypadkach określonych zgodnie z art. 68⁴ pr. aut. (o ile strony tak postanowią i w zakresie, w jakim uprawnieni nie skorzystali z prawa *opt-out*).

3. Art. 68⁴ pr. aut. będzie stanowić upoważnienie dla ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego do określenia rodzajów użytku utworów, którego mogą dotyczyć rozszerzone licencje zbiorowe (innych niż objęte obligatoryjnym zbiorowym zarządzeniem). Uzasadnieniem dla objęcia danego użytku rozporządzeniem powinien być jego masowy charakter, ważny interes publiczny związany z dostępem do utworów w określony sposób oraz trudności w uzyskiwaniu zezwoleń na dany użytek w inny sposób niż za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania. Wskazując te szczególne przypadki korzystania z utworów, minister wyznaczy granice, w jakich organizacje będą mogły udzielać

²⁶ J. Axhamn, L. Guibault, *Cross-border extended collective licensing: a solution to online dissemination of Europe's cultural heritage*, Amsterdam 2011, str. 30-42.

licencji ze skutkiem rozszerzonym. Dlatego – w celu zachowania jak największej precyzji w tym zakresie – rozporządzenie określi dla każdego objętego nim rodzaju użytku:

- 1) pole eksploatacji i konkretny sposób korzystania z utworu lub przedmiotu prawa pokrewnego w ramach tego pola;
- 2) kategorię albo kategorie użytkowników, którzy będą mogli zawrzeć umowę licencyjną z rozszerzonym skutkiem;
- 3) kategorię albo kategorie utworów lub przedmiotów praw pokrewnych, których będzie mogła dotyczyć taka umowa.

4. Projektowany art. 68³ pr. aut. określa zasady reprezentacji uprawnionego, który nie powierzył praw żadnej organizacji, a jego prawa zostały objęte licencją z rozszerzonym skutkiem. Roszczenie o zapłatę wynagrodzenia z tego tytułu będzie mu przysługiwać na zasadzie równego traktowania z uprawnionymi tej samej kategorii, reprezentowanymi przez organizację, która udzieliła licencji i tylko wobec tej organizacji. Nie wyłącza to oczywiście możliwości zawarcia z organizacją umowy o zbiorowe zarządzanie jego prawami, przy czym umowa taka nie wywoła skutków wstecz – za okres przed jej zawarciem uprawniony będzie dochodził roszczeń na podstawie projektowanego przepisu, a nie umowy. Powyższe zasady znajdą zastosowanie we wszystkich przypadkach udzielania licencji, które wywołują rozszerzony skutek.

5. Natomiast projektowany art. 68² pr. aut. określa zasady występowania z systemu rozszerzonych licencji zbiorowych (w inny sposób niż poprzez zawarcie umowy o zbiorowe zarządzanie – *opt-out* dotyczyć będzie tylko uprawnionych niereprezentowanych, a zawarcie umowy o zbiorowe zarządzanie oznacza, że uprawniony przestaje być niereprezentowany i to z tego powodu przestaną go obejmować przepisy dotyczące rozszerzonych licencji zbiorowych). Uprawniony będzie mógł to uczynić w każdym czasie (zarówno przed jak i po udzieleniu licencji) poprzez złożenie oświadczenia organizacji reprezentatywnej wobec jego praw, iż w zakresie objętym rozszerzonymi zbiorowymi licencjami o korzystaniu ze swoich utworów będzie decydował osobiście lub przez inny upoważniony podmiot. Może się jednak zdarzyć, że *opt-out* zostanie złożony już po udzieleniu licencji. Dlatego – dla zabezpieczenia interesów organizacji i użytkownika – wywoła skutek dopiero po upływie 3 miesięcy od daty jego złożenia, jednakże nie wcześniej niż z początkiem kolejnego półrocza kalendarzowego. Organizacja, która otrzyma oświadczenie w sprawie *opt-out*, niezwłocznie zawiadomi o tym użytkowników, z którymi zawarła umowy mające rozszerzony skutek.

Projektowany przepis nie znajdzie zastosowania przy obowiązkowym pośrednictwie organizacji. W przypadkach obowiązkowego pośrednictwa prawo *opt-out* albo nie będzie przysługiwać w ogóle (w odniesieniu do reemisji kablowej – art. 21¹ pr. aut. – co wynika z art. 9 dyrektywy 93/83/EWG) albo będzie realizowane nie na podstawie art. 68² pr. aut., lecz na zasadach określonych w przepisach dotyczących poszczególnych sposobów korzystania (nadawania, odtwarzania i korzystania z archiwów radiowo-telewizyjnych – odpowiednio art. 21 oraz projektowane art. 21² i 21³ pr. aut.).

6. W zakresie regulowanym przez powyższe przepisy wykluczone będzie reprezentowanie uprawnionych przez organizację na zasadach prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia. Powołanie się na tą podstawę prawną powinno być uznawane za obejście ustawowych zasad rozstrzygających uprawnienia organizacji w odniesieniu do praw jej nie przekazanych w zarząd na podstawie umowy o zbiorowe zarządzanie. Do podobnej konkluzji doszedł Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 16 września 2009 r., sygn. akt I CSK 35/09, uznając, że powoływanie się na *negotiorum gestio* w przypadku dochodzenia roszczeń z art. 70 ust. 2¹ pr. aut. w sytuacji istnienia dwóch organizacji na jednym polu eksploatacji stanowi obejście art. 107 pr. aut.

4) art. 92, art. 95 ust. 2 i art. 99⁴ ust. 2 pr. aut.

Zmiany w tych przepisach mają na celu objęcie praw pokrewnych projektowanymi zasadami dotyczącymi obowiązkowego pośrednictwa organizacji i rozszerzonych licencji zbiorowych. Polegają one na dodaniu odesłań do nowych art. 21², 21³ i art. 68¹-68⁴ pr. aut. Przepisy te będą więc stosowane odpowiednio do artystycznych wykonań (art. 92 pr. aut.), fonogramów i wideogramów (art. 95 ust. 2 pr. aut.), a także pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych (art. 99⁴ ust. 2 pr. aut.).

5) uchylenie rozdziałów 12 i 12¹ pr. aut.

Ustawa o zbiorowym zarządzaniu zastąpi dotychczasowe przepisy pr. aut. dotyczące organizacji zbiorowego zarządzania i Komisji. Dlatego konieczne jest ich uchylenie.

art. 109

Obecnie obowiązujący art. 67a ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2016 poz. 623 oraz z 2017 r. poz. 85) określa wysokość opłaty stałej w kwocie 1000 zł od wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń za korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych (ust. 1) oraz opłaty stałej w kwocie 100 zł pobieranej od odwołania od orzeczenia zespołu orzekającego Komisji w sprawie o wskazanie organizacji właściwej w rozumieniu art. 107 pr. aut.

Z uwagi na projektowaną zmianę przepisów postępowania przed Komisję w sprawach o zatwierdzenie tabel wynagrodzeń i uregulowanie jej w oparciu o zasady procedury administracyjnej (a więc bez możliwości składania wniosku o zatwierdzenie tabeli wynagrodzeń do sądu cywilnego), a także uchylenie art. 107 pr. aut, a tym samym zlikwidowanie postępowania o wskazanie organizacji właściwej, konieczne jest uchylenie w całości art. 67a ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych.

art. 110

W art. 110 projektowanej ustawy przewiduje się zmianę ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2016 r. poz. 1827) poprzez określenie nowej wysokości opłaty od decyzji o udzieleniu zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi. W obowiązującym stanie prawnym opłata wynosi 82 zł jak dla wszystkich „pozostałych” zezwoleń, tj. dla których ustawa nie określiła innej wysokości opłaty (załącznik do ww. ustawy cz. III ust. 44 pkt 2). W załączniku do ww. ustawy w cz. III

wprowadza się zatem nowy ust. 30a, zgodnie z którym opłata będzie wynosić 10 tys. zł. Tak znaczny wzrost opłaty jest zasadny, gdyż udzielenie zezwolenia na wykonywanie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi stanowi w obrocie cywilnoprawnym ogromne wzmocnienie pozycji prawnej podmiotu, który takie zezwolenie uzyskuje. Stąd odpowiednio podwyższona opłata powinna stanowić także pewną barierę finansową, której nie będą w stanie przekroczyć organizacje o potencjale na tyle niedostatecznym, że nie posiadają środków na uiszczenie opłaty skarbowej. Stosownie do zasady określonej w cz. III ust. 46 pkt 1 załącznika do ustawy zmiana zezwolenia polegająca na jego rozszerzeniu będzie podlegać opłacie w wysokości 50% stawki określonej od zezwolenia. Ograniczenie zakresu zezwolenia, podobnie jak w obowiązującym stanie prawnym, nie będzie podlegać opłacie.

art. 111

Zgodnie z projektowanym art. 111 postępowania administracyjne o udzielenie, zmianę lub cofnięcie zezwolenia na zbiorowe zarządzanie niezakończone przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy winny zostać umorzone z mocy prawa. Takie rozwiązanie jest niezbędne, z uwagi na zmianę systemu wydawania zezwoleń na zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi oraz pokrewnymi przewidzianą w projekcie ustawy, która wiąże się m.in. z doprecyzowaniem kryteriów ich udzielania oraz zmiany (art. 7 ust 1 projektu), obowiązków wnioskodawców, którzy występują w postępowaniach o udzielenie lub zmianę zezwolenia (art. 6 ust. 2 projektu) czy też dookreśleniem okoliczności umożliwiających cofnięcie zezwolenia (art. 98 ust. 1 projektu) Niektóre ze wspomnianych obowiązków wiążą się bezpośrednio z koniecznością dostosowania wewnętrznych zasad działania wnioskodawcy do nowych regulacji wynikających z projektu. Umorzenie postępowań dotyczących zezwoleń jest również związane z koniecznością dostosowania dotychczasowych zezwoleń na zbiorowe zarządzanie do działalności faktycznie wykonywanej przez organizacje zbiorowego zarządzania, którą przewiduje art. 112 projektu. Procedurze tej powinny podlegać organizacje działające na podstawie dotychczasowych przepisów przez okres, który pozwala na ocenę ich działalności, a sama procedura powinna być przeprowadzona w jednolity sposób i równolegle wobec wszystkich organizacji, służąc zapewnieniu sprawnego funkcjonowania systemu zbiorowego zarządzania w przejściowym wdrażaniu nowych przepisów.

art. 112

1. Art. 112 projektu reguluje kwestię procedury przeglądowej dotychczas istniejących zezwoleń na wykonywanie zbiorowego zarządzania wydanych przez ministra właściwego ds. kultury i dziedzictwa narodowego w przeważającej części w połowie lat 90. XX wieku. Kształt obecnie funkcjonujących w obiegu prawnym zezwoleń spotyka się od dawna z uzasadnioną krytyką przedstawicieli doktryny prawa autorskiego. Krytyka ta wskazuje na niedostosowanie niektórych zezwoleń do zakresu działalności od wielu lat faktycznie wykonywanej przez część organizacji, ukształtowanie części z zawartych w zezwoleniach uprawnień w oderwaniu od realnych możliwości zbiorowego zarządzania określonymi typami utworów lub przedmiotów praw pokrewnych oraz brak spójności terminologicznej między modyfikowanymi w różnym czasie zezwoleniami różnych organizacji zbiorowego zarządzania, co powoduje liczne

problemy interpretacyjne. Powyższy problem prowadzi w praktyce m.in. do składania przez organizacje zbiorowego zarządzania w trybie art. 113 ust. 2 Kodeksu postępowania administracyjnego wniosków o wyjaśnienie wątpliwości co do treści ich zezwoleń. Taki stan rzeczy jest trudny do zaakceptowania ze względu na to, że zezwolenie określa zakres dozwolonej aktywności organizacji i przesądza – w myśl art. 15 ust. 2 i 16 ust. 2 projektu – o kręgu uprawnionych do decydowania o jej strukturze, wykonywaniu zbiorowego zarządzania oraz zasad przeznaczenia przychodów z zarządzanych praw. Dodatkowo zezwolenie ma charakter informacyjny dla uprawnionych i użytkowników, określając czy dane prawa mogą być przedmiotem umowy o zbiorowe zarządzanie z konkretną organizacją, a także czy i w jakim zakresie jest ona uprawniona do udzielania licencji na konkretne typy utworów lub przedmiotów praw pokrewnych. Konieczność zapewnienia pewności prawnej, prawidłowego funkcjonowania polskiego systemu zbiorowego zarządzania oraz skutecznego wdrożenia dyrektywy CRM w praktyce wymaga więc uporządkowania kwestii zezwoleń na zbiorowe zarządzanie posiadanych przez organizacje.

2. Art. 112 ust. 1 projektu reguluje pierwszy etap procedury przeglądowej, nakładając na organizacje zbiorowego zarządzania obowiązek złożenia wniosku o zmianę dotychczas udzielonego zezwolenia na zbiorowe zarządzanie poprzez jego dostosowanie do faktycznie wykonywanej działalności w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. We wniosku organizacja winna uzasadnić potrzebę wykonywania zbiorowego zarządu na każdym z pól eksploatacji, których wniosek dotyczy. Niezłożenie wniosku w powyższym terminie będzie skutkować wygaśnięciem dotychczasowego zezwolenia organizacji zbiorowego zarządzania z mocy prawa. Projekt – w ślad za dyrektywą CRM – nakłada na organizacje szereg obowiązków, nie należy więc wykluczyć, że niektóre z istniejących organizacji, dla których wykonywanie zbiorowego zarządzania ma charakter uboczny lub znaczenie śladowe, nie będą zainteresowane posiadaniem statusu organizacji w nowym stanie prawnym.

3. Zgodnie z projektowanym ust. 2 w toku postępowania o zmianę zezwolenia, które zostanie zainicjowane przez stosowny wniosek danej organizacji, minister właściwy ds. kultury i ochrony dziedzictwa narodowego będzie zobowiązany do uchylecia dotychczasowego zezwolenia organizacji w zakresie, w jakim w toku dotychczasowej działalności zawarła ona nieznaczną liczbę umów z użytkownikami (ust. 2 pkt 1) oraz w jakim w odniesieniu do określonej kategorii utworów lub przedmiotów praw pokrewnych nie istnieje potrzeba zbiorowego zarządzania prawami na danym polu eksploatacji (ust. 2 pkt 2). Przepis ten pozwala ministrowi na kontrolę wniosku składanego przez organizację dla osiągnięcia celu, jaki uzasadnia przeprowadzenie procedury przeglądowej zezwoleń, o ile organizacja samodzielnie swojego wniosku w tym zakresie nie dostosuje do kryteriów wskazanych w treści przepisu. Pierwsze z nich, odwołując się do możliwej do zweryfikowania nieznaczonej liczby umów z użytkownikami zawartych przez organizację w toku dotychczasowej (trwającej przynajmniej kilka, a najczęściej ponad 20 lat działalności), zmierza do wyeliminowania przypadków, w których dana organizacja nieefektywnie wykonuje zbiorowe zarządzanie na danym polu eksploatacji, nie dysponuje stosowanym repertuarem lub nie istnieje rynkowa potrzeba zbiorowego zarządzania określonymi prawami na danym polu eksploatacji. Drugie z kryteriów

służy wyeliminowaniu przypadków, w których nie jest faktycznie możliwe zbiorowe zarządzanie danym typem utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji, np. utworem plastycznym na polu eksploatacji reemisja.

4. Art. 112 ust. 3 projektu zmierza do przesądzenia w toku postępowania, które służy ukształtowaniu treści zezwoleń organizacji, kwestii reprezentatywności organizacji w przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 2 projektu, tzn. gdy zezwolenie na zbiorowe zarządzanie prawami danej kategorii uprawnionych do danego rodzaju utworów lub przedmiotów praw pokrewnych na danym polu eksploatacji posiada więcej niż jedna organizacja zbiorowego zarządzania. Rozstrzygnięcie kwestii ewentualnych krzyżujących się zezwoleń poszczególnych organizacji w toku procedury przeglądowej, w ramach której ich zakres będzie kształtowany, jest jedynym racjonalnym rozwiązaniem, pozwalającym na płynne przejście polskiego systemu zbiorowego zarządzania przez konieczny okres przejściowy związany z implementacją dyrektywy CRM.

5. Zgodnie z ust. 4 projektowanego przepisu decyzja wydana w postępowaniu, o którym mowa w ust. 1, podlega natychmiastowemu wykonaniu z mocy ustawy. Przyjęcie takiego rozwiązania jest uzasadnione ważnym interesem społecznym rozpatrywanym z różnych punktów widzenia. Po pierwsze, zapewnienie niezakłóconej ciągłości funkcjonowania organizacji w przejściowym okresie wdrażania dyrektywy CRM leży w interesie uprawnionych – w przeciwnym wypadku mogliby być oni pozbawieni możliwości uzyskiwania stosowanych wynagrodzeń, a ochrona ich praw w wielu wypadkach ulegałaby osłabieniu lub wręcz stawałaby się iluzoryczna. Po drugie, tego rodzaju rozwiązanie leży w interesie samych organizacji, zapewniając wykorzystanie ich dotychczasowego dorobku, a także realizację ich obowiązków w postaci: przyjmowania praw w zarząd oraz kontraktowania. Zapewnia także niezakłócone funkcjonowanie organizacji, które pełnią istotną rolę społeczną i socjalną dla wielu polskich środowisk twórczych. Po trzecie wreszcie, regulacja zawarta w ust. 4 służy samym użytkownikom, zapewniając im możliwość uzyskania licencji, a w konsekwencji legalnego korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych oraz gwarantując ciągłość istniejących stosunków licencyjnych. Warto podkreślić, że w niektórych przypadkach, takich jak np. reemisja lub nadawanie utworów muzycznych, taka licencja jest możliwa do uzyskania wyłącznie za pośrednictwem właściwej organizacji. Jakakolwiek przerwa spowodowana brakiem wykonalności takiej decyzji, spowodowana np. nadużywaniem instytucji zaskarżania decyzji wydanych w wyniku postępowania przeglądowego, mogłaby zablokować na lata funkcjonowanie polskiego systemu zbiorowego zarządzania prawami autorskimi oraz pokrewnymi z nieodwracalnymi negatywnymi skutkami dla finansowania polskiej kultury, realizacji międzynarodowych zobowiązań Polski w obszarze prawa autorskiego oraz ze szkodą dla wszystkich podmiotów zaangażowanych w funkcjonowanie tego systemu, tj. w szczególności uprawnionych, użytkowników oraz konsumentów.

art. 113

1. Zgodnie z art. 113 ust. 1 projektu organizacje zbiorowego zarządzania działające na podstawie przepisów dotychczasowych zostaną zobowiązane do dostosowania swoich statutów do wymagań projektowanej ustawy, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia ustawy w życie.

Termin, o którym mowa powyżej wydaje się racjonalny i konieczny, biorąc pod uwagę fundamentalny charakter zmian, które projektowana ustawa wprowadza w obszarze działania organizacji.

2. Z kolei art. 113 ust. 2 projektu nakłada na organizacje zbiorowego zarządzania obowiązek zwołania walnego zgromadzenia (lub zebrania delegatów) w terminie 6 miesięcy od wydania prawomocnego postanowienia w sprawie zarejestrowania statutu. Celem takiego zgromadzenia, które winno być wybrane i obradować według zasad zgodnych z projektowaną ustawą i przyjętym przez organizację nowym statutem, jest powołanie członków zarządu i komisji rewizyjnej oraz przyjęcie dokumentów, o których mowa w art. 17 ust. 1 pkt 4-8 projektu. Dodatkową szczegółową normę w tym względzie formułuje zdanie 2 przywołanego ustępu, które stanowi, że jeżeli w organizacji zbiorowego zarządzania zatwierdzanie strategii zarządzania ryzykiem zostanie powierzone komisji rewizyjnej, winna ona przyjąć taki dokument w terminie 3 miesięcy od powołania jej członków.

3 Art. 113 ust. 2 zd. 3 natomiast określa, że do czasu przyjęcia powyższych dokumentów, do spraw w nich regulowanych organizacja stosuje swoje dotychczasowe akty wewnętrzne, umożliwiając zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu zbiorowego zarządzania w przejściowym okresie wdrażania nowych przepisów.

art. 114

1. Projektowany art. 114 ust. 1 zawiera przejściowy termin na dostosowanie przez organizację stosowanych przez siebie warunków zawierania i wypowiedania umów o zbiorowe zarządzanie do nowej regulacji. Przepis ten nakłada także na organizacje obowiązek niezwłocznego poinformowania uprawnionych o zmienionych warunkach w tym względzie. Służy w ten sposób zapewnieniu w praktyce realizacji uprawnień określonych w art. 5 dyrektywy CRM.

2. Z kolei ust. 2 nakłada na organizacje zbiorowego zarządzania obowiązek poinformowania o zasadach dokonywania potrąceń z przychodów praw niezwłocznie po przyjęciu regulaminu repartycji, umożliwiając uprawnionym zapoznanie się z zasadami przyjętymi w tym względzie w organizacji, z którą zawarli umowę na zbiorowe zarządzanie.

art. 115

Art. 115 ust. 1 zawiera przepis przejściowy, zgodnie z którym postępowanie administracyjne, o którym mowa w art. 107¹ ust. 3 pr. aut. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie projektowanej ustawy, niezakończone do tego dnia, będzie toczyło się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepis przejściowy jest w chwili obecnej niezbędny, ponieważ wspomniane postępowanie, którego celem jest wyznaczenie jednej organizacji zbiorowego zarządzania uprawnionej do poboru wynagrodzeń za eksploatację przedmiotów praw pokrewnych na polu eksploatacji odtwarzanie, nie jest jeszcze zakończone, a art. 107¹ ust. 3 pr. aut. będący podstawą do jego prowadzenia, podlega uchynieniu jako część rozdziału 12 pr. aut. Postępowanie, które obecnie jest na etapie rozpoznania wniosków o ponowne rozpoznanie sprawy winno być więc zakończone na dotychczasowych zasadach. Jest to tym bardziej uzasadnione, że postępowanie to ma istotne znaczenie dla uproszczenia funkcjonowania kilkudziesięciu tysięcy polskich

przedsiębiorców, którzy korzystają z odtwarzania muzyki w toku swojej działalności gospodarczej. Z kolei ust. 2 przesądza, że organizację wyznaczoną na podstawie w art. 107¹ ust. 3 pr. aut. w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy uważa się za organizację, o której mowa w art. 44 ust. 2 niniejszej ustawy. Przepis ten przesądza, że rozstrzygnięcie podjęte w wyniku postępowania o wyznaczenie organizacji uprawnionej do poboru wynagrodzeń na polu eksploatacji odtwarzanie wkomponuje się harmonijnie w regulacje prawne wynikające z projektu.

art 116

1. Projektowany art. 116 reguluje kwestię wygaśnięcia kadencji Komisji (ust. 1), rozpoczęcia procedury powoływania arbitrów Komisji na zasadach określonych w projektowanej ustawie (ust. 2) oraz umorzenia z mocy prawa postępowań toczących się przed Komisją oraz niektórych postępowań w przedmiocie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń toczących się przed sądem, które nie zostały zakończone do dnia wejścia w życie projektowanej ustawy (ust. 3). Jego celem jest więc jednoznaczne określenie sytuacji prawnej w tym zakresie i umożliwienie funkcjonowania Komisji we wszystkich koniecznych aspektach w oparciu o nową regulację.

2. Ust. 1-2 umożliwią ministrowi właściwemu do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, który zgodnie z projektowanymi przepisami będzie pełnił funkcję przewodniczącego Komisji (art. 62 ust. 2 projektu), rozpoczęcie procedury powoływania arbitrów Komisji na zasadach określonych w projektowanej ustawie (art. 63-64 projektu).

3. Projektowana zmiana przepisów dotyczących postępowań toczących się przed Komisją oraz kontroli sądowej jej decyzji, która jest związana z poddaniem jej regułom postępowania administracyjnego oraz wnioski płynące z obserwacji dotychczasowego przebiegu i efektu postępowań prowadzonych od 2010 r. prowadzą do wniosku, że umorzenie niezakończonych postępowań dotyczących tabel wynagrodzeń z mocy prawa jest jedynym racjonalnym rozwiązaniem. Równocześnie jednak zasadne jest dokończenie toczących przed sądem postępowań w sprawie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń na tych polach eksploatacji, w odniesieniu do których projektowane przepisy przewidują obowiązek przedłożenia ich do zatwierdzenia, tj. reemisji kablowej i odtwarzania (patrz art. 73 ust. 2 projektu). Projektowany art. 116 ust. 3 dotyczy spraw będących na etapie sądowym, a więc w których zakończono postępowanie przed Komisją Prawa Autorskiego. Taki stopień zaawansowania sprawy uzasadnia dokończenie postępowań w przypadkach, w których istnienie zatwierdzonych tabel wynagrodzeń wynika z pilnej potrzeby uporządkowania rynku, czego przejawem jest obowiązkowy charakter tabel.

art. 117

Zgodnie z projektowanym art. 117 tabele wynagrodzeń prawomocnie zatwierdzone na podstawie przepisów obowiązujących do dnia 31 sierpnia 2006 r. tracą moc. Uzasadniając powyższy przepis, należy wyjaśnić, że tabele wynagrodzeń, których on dotyczy, były zatwierdzane na podstawie art. 108 ust. 3 pr. aut. w wersji zakwestionowanej przez TK w wyroku z dnia 26 stycznia 2006 r. (sygn. akt SK 40/04). W celu wykonania tego wyroku doszło do uchwalenia ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach

pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Ustawa ta zawierała przepis przejściowy (art. 3 ust. 6 zd. 2), zgodnie z którym – pod pewnymi warunkami – prawomocnie zatwierdzone tabele wynagrodzeń w stanie prawnym obowiązującym przed 31 sierpnia 2006 r. zachowywały moc do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie zatwierdzenia nowych tabel wynagrodzeń w trybie określonym przez wzmiankowaną ustawę z 2010 r. W konsekwencji – ze względu na różnorodne rozstrzygnięcia wydawane w obowiązującym stanie prawnym przez Komisję oraz sądy powszechne – część tabel wynagrodzeń zatwierdzonych na podstawie przepisów uznanych przez TK za niezgodne z Konstytucją, jest nadal stosowana. Przepis przejściowy zmierza do ostatecznego uregulowania tej kwestii i jednoznacznego określenia sytuacji prawnej w tym zakresie.

art. 118

1. Zgodnie z art. 118 ust. 1 projektu tabele wynagrodzeń prawomocnie zatwierdzone na podstawie przepisów obowiązujących do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zachowują moc. Powyższy projekt przepisu dotyczy tabel wynagrodzeń prawomocnie zatwierdzonych na podstawie przepisów wprowadzonych ustawą z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Celem powyższego przepisu jest zachowanie dorobku Komisji, czyli przede wszystkim „Tabeli stawek wynagrodzeń za odtwarzanie utworów i przedmiotów praw pokrewnych” zatwierdzonej orzeczeniem Komisji z dnia 10 lipca 2013 r. (sygn. akt sprawy DWIM.PZ-006/1-5/12), które ma istotne znaczenie porządkujące dla podmiotów działających na tym rynku.

2. Z kolei zgodnie z projektowanym ust. 2 na przewodniczącego Komisji zostanie nałożony obowiązek wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie podziału stawki wynagrodzeń pomiędzy poszczególne organizacje zbiorowego zarządzania w odniesieniu do tabel, które nie spełniają warunku określonego w art. 74 ust. 1 pkt 4 projektu (tzn. nie określają podziału stawek wynagrodzenia przysługującego poszczególnym kategoriom uprawnionych na poszczególne organizacje). Powyższy obowiązek przewodniczący Komisji będzie musiał spełnić w terminie miesiąca od dnia powołania Komisji na zasadach określonych w projekcie. Wskazany problem dotyczy w szczególności podziału stawek wynagrodzeń określonych we wspomnianej „Tabeli stawek wynagrodzeń za odtwarzanie utworów i przedmiotów praw pokrewnych”. W tym orzeczeniu Komisja zatwierdziła stawki wynagrodzeń nie dla poszczególnych organizacji zbiorowego zarządzania, lecz wyłącznie dla poszczególnych kategorii uprawnionych, tj. twórców, artystów wykonawców oraz producentów. W konsekwencji z powyższego orzeczenia nie wynika, jaka część zatwierdzonej stawki wynagrodzeń dla danej kategorii uprawnionych należąca jest poszczególnym organizacjom zbiorowego zarządzania, których repertuar składał się na daną stawkę. W praktyce podział ten został dokonany na podstawie porozumień zawartych pomiędzy organizacjami zbiorowego zarządzania m.in. przy mediacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Rozwiązanie takie nie jest jednak pożądane w dłuższej perspektywie czasu, gdyż opiera się na porozumieniu organizacji (które – jak każda umowa – może być wypowiedziane), a także nie było dokonane po przeprowadzeniu postępowania przez niezależny organ orzekający. Wszczęcie postępowania z urzędu w tym zakresie będzie także służyło dostosowaniu treści istniejących tabel wynagrodzeń w koniecznym zakresie do

wymogów, jakie – zgodnie z art. 74 ust. 1 projektu – powinny spełniać tabele zatwierdzone zgodnie z projektowaną regulacją.

3. Konsekwencją przewidzianego w projektowanym art. 116 ust. 3 dokończenia toczących się przed sądem postępowań w przedmiocie zatwierdzenia tabel wynagrodzeń jest konieczność określenia statusu tak zatwierdzonych tabel na gruncie nowych przepisów. Zgodnie z art. 118 ust. 3 projektu do takich tabel oraz określonych w nich stawek stosować się będzie przepisy projektowanej ustawy. Zostaną one zatem zrównane z tabelami zatwierdzonymi na podstawie nowych przepisów.

art. 119

Zgodnie z projektowanym art. 119 przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 104 ust. 3⁵ pr. aut. zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie projektowanego art. 89, nie dłużej jednak niż 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Celem powyższego przepisu jest utrzymanie w mocy przepisów wykonawczych wydanych na podstawie obecnego art. 104 ust. 3⁵ pr. aut., tj. rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie szczegółowego zakresu rocznego sprawozdania z działalności organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie projektowanego art. 89 projektu. Chodzi o to by zapewnić wykonanie obowiązku sprawozdawczego przez organizacje zbiorowego zarządzania w przejściowym okresie dostosowawczym do przepisów nowej regulacji.

art. 120

Zgodnie z projektowanym art. 120 proponuje się standardowy 14-dniowy termin *vacatio legis*, przewidziany w art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych (Dz. U. z 2016 poz. 296, z późn. zm.). Termin ten wynika z pilnej konieczności wdrożenia dyrektywy CRM. Jednocześnie przepisy przejściowe, które określają obowiązki dostosowawcze organizacji (np. art. 112 projektu) i terminy, w jakich powinny być one wykonane, pozwalają na przygotowanie się zainteresowanych podmiotów, do stosowania nowej regulacji.

W przypadku wejścia w życie art. 18 winien on zacząć obowiązywać od początku roku kalendarzowego, określa bowiem obowiązki zwyczajnego walnego zgromadzenia organizacji związane z podsumowaniem jej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Z kolei art. 59 projektu stanowi implementację art. 31 dyrektywy CRM, który wiąże powstanie wskazanych w nim uprawnień (możliwość wypowiedzenia umowy o zbiorowe zarządzanie) z upływem roku od terminu implementacji dyrektywy CRM. Termin ten – w przypadku, gdy dyrektywa jest implementowana po upływie terminu wyznaczonego państwom członkowskim (jak ma to miejsce w Polsce) – powinien być powiązany z wejściem w życie krajowej regulacji w tym zakresie. Pozwoli to zainteresowanym organizacjom na zdecydowanie, czy chcą samodzielnie udzielać licencji wieloterytorialnych (a więc spełniają wszystkie warunki określone w art. 50-56 projektu) czy też decydują się na upoważnienie do udzielania takich

licencji innej organizacji na podstawie stosownej umowy i według zasad określonych w art. 57-58 projektu.

Odrębny termin wejścia w życie przewiduje się także wobec art. 107 projektu, dotyczącego przetwarzania danych osobowych. Konieczność wprowadzenia tego przepisu wynika z ogólnego rozporządzenia o ochronie danych. Jego wejście w życie powinno więc zbiegać się z terminem rozpoczęcia obowiązywania rozporządzenia, czyli 25 maja 2018 r.

III. Ocena przewidywanego wpływu projektu ustawy na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców

Projektowana ustawa, pomimo regulowania w przeważającej mierze kwestii związanych z organizacjami zbiorowego zarządzania, w określonym stopniu może mieć również wpływ na działalność wszystkich podmiotów korzystających z utworów i przedmiotów praw pokrewnych, w tym również na mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu rozdziału 7 ustawy z dnia 2 lipca 2014 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2016 r, poz. 1829, z późn. zm.).

Dotyczy to tych podmiotów, które będą, po pierwsze, wykorzystywały w ramach wykonywanej przez siebie działalności utwory oraz przedmioty praw pokrewnych lub, po drugie, tych, które będą uznane w świetle art. 3 ust. 1 pkt 4 projektowanej ustawy za niezależne podmioty zarządzające prawami autorskimi lub pokrewnymi.

W pierwszym przypadku ustawa określa relacje takich podmiotów z organizacjami zbiorowego zarządzania, w tym zasad zawierania umów licencyjnych i ustalania wysokości należnych wynagrodzeń oraz obowiązków informacyjnych wobec tych organizacji (w tym ostatnim przypadku np. art. 54 ust. 2 projektowanej ustawy nakłada na użytkownika obowiązek zgłaszania w postaci elektronicznej organizacji zbiorowego zarządzania, która udziela licencji wieloterytorialnych, informacji o faktycznym wykorzystaniu każdego z utworów objętych licencją wieloterytorialną).

W drugim przypadku art. 2 ust. 2 projektowanej ustawy stanowi, że do niezależnych podmiotów zarządzających prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi odpowiednie zastosowanie będą miały następujące przepisy:

- art. 42 ust. 3 (zgodnie z którym: „w przypadku, gdy do zawarcia umowy organizacji zbiorowego zarządzania niezbędne są dodatkowe informacje od użytkownika, organizacja ta niezwłocznie zwraca się o ich przekazanie”);
- art. 42 ust. 5 (zgodnie z którym: „w przypadku nieprzyjęcia oferty, o której mowa w art. 42 ust. 4, przez użytkownika organizacja zbiorowego zarządzania i użytkownik mogą przystąpić do negocjacji”);
- art. 84 (dotyczący udostępniania co najmniej raz w roku uprawnionemu, na rzecz którego organizacja zbiorowego zarządzania dokonał podziału lub wypłaty przychodów

z praw, informacji dotyczących wykonywanego zarządu za dany okres, wymienionych w tym przepisie);

- art. 86 (dotyczący obowiązku udostępniania bez zbędnej zwłoki za pomocą środków komunikacji elektronicznej informacji wymienionych w tym przepisie przez organizację zbiorowego zarządzania, na uzasadniony wniosek uprawnionego, użytkownika lub organizacji, której prawami zarządza na podstawie umowy o reprezentacji);
- art. 87 pkt 1 (nakładający na organizację zbiorowego zarządzania obowiązek publicznego udostępniania na jej stronie internetowej i bieżącego aktualizowania jej statutu);
- art. 87 pkt 2 (nakładający na organizację zbiorowego zarządzania obowiązek publicznego udostępniania na jej stronie internetowej i bieżącego aktualizowania warunków zawierania i wypowiedzania umowy o zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi, o ile nie są ujęte w statucie);
- art. 87 pkt 3 (nakładający na organizację zbiorowego zarządzania obowiązek publicznego udostępniania na jej stronie internetowej i bieżącego aktualizowania wzorów standardowych umów licencyjnych);
- art. 87 pkt 5 (nakładający na organizację zbiorowego zarządzania obowiązek publicznego udostępniania na jej stronie internetowej i bieżącego aktualizowania wykazu osób kierujących działalnością organizacji zbiorowego zarządzania);
- art. 87 pkt 6 (nakładający na organizację zbiorowego zarządzania obowiązek publicznego udostępniania na jej stronie internetowej i bieżącego aktualizowania regulaminów, o których mowa w art. 17 pkt 4-5).

IV. Wyjaśnienia końcowe

Projektowana ustawa jest zgodna z prawem Unii Europejskiej.

Regulacje zawarte w projektowanej ustawie nie stanowią przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597), zatem nie podlega ona notyfikacji.

Projektowana ustawa nie wymaga przedstawienia organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projektowana ustawa została udostępniona w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji w serwisie „Rządowy Proces

Legislacyjny” oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Jednocześnie należy wskazać, że nie ma możliwości podjęcia alternatywnych w stosunku do projektowanej ustawy środków umożliwiających osiągnięcie zamierzonego celu.